

D.M.A.S.I.
II
843

INSTITUTUL
DE
GEOGRAFIE

JUDEȚELE PATRIEI

N. POPP ★ I. IOSEP ★ D. PAULENCU

Județul *SUCEAVA*

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Așezat în nordul României, al doilea ca mărime între județele țării, JUDEȚUL SUCEAVA se întinde din Masivul Căliman până în albia Siretului. Munții Bistriței, obcinele și Podișul Sucevei își împart teritoriul acestui ținut de străveche populare. Lucrarea analizează caracteristicile fizico-și social-geografice. Pe fondul geologic variat se detaliază unitățile și subunitățile de relief. Cadrul natural este întregit cu date climatice, hidrogeografice, floristice, faunistice și pedogeografice.

De o mare capacitate economică, resursele naturale ale solului și subsolului sînt variate și abundente, asigurînd județului un loc fruntaș în industria extractivă a țării, iar munții sînt acoperiți de importante masive păduroase în care predomină coniferele. Industria a luat avînt în direcția industrializării lemnului, firelor și fibrelor textile, laptelui etc.

Terenurile agricole ocupă peste 40% din suprafața județului, avînd ca principale culturi cartoful și sfecla de zahăr, inul și cînepa. Taurinele ocupă locul întii pe țară, iar producția de lactate este superioară mediei țării.

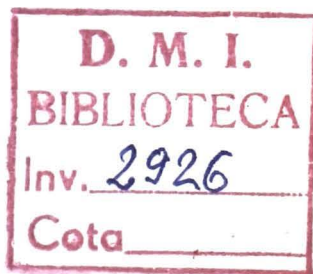
Fondul cinegetic este foarte bogat. Producția folclorică este diversă, iar fondul etnografic este impresionant de bogat. Frumusețile peisagistice, varietatea monumentelor naturii și valoarea monumentelor de artă feudală fac din județul Suceava o regiune de prim interes turistic.

Lucrarea prin documentarea ei deosebit de bogată se adresează specialiștilor din domeniul științelor naturii, precum și tuturor celor dornici de a cunoaște aspectele și particularitățile geografice ale unui ținut de străveche tradiție românească. Hărțile anexă vin în sprijinul iubitorilor de drumeție, fiindu-le ghid în străbaterea unor plaiuri pe cît de frumoase, pe atît de instructive de cunoscut.

1878
ACADEMIA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
INSTITUTUL DE GEOGRAFIE

N. POPP, I. IOSEP, D. PAULENCU

Județul
SUCEAVA

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
BUCUREȘTI, 1973

COMITETUL DE COORDONARE AL COLECȚIEI

dr.	L. BADEA
dr. doc.	P. GĂȘTESCU
	GH. IACOB
dr. doc.	V. TUFESCU
dr.	I. VELCEA

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
str. Gutenberg nr. 3 bis, sectorul 6, București

P R E F A Ț Ă

În tezaurul de cultură și civilizație românească, numele cu rezonanță de cronică al Sucevei se încorporează firesc și necesar, sporind temeiul frumuseții morale și al demnității poporului nostru.

Oriunde te-ar purta pașii în acest ținut, din Căliman pînă la vadurile Siretului, privirile vor stărui asupra peisajului natural de o aleasă armonie, iar gîndurile vor fi chemate să urmeze cu emoție firul istoriei, aici, atît de bogată în vestigii de inestimabilă valoare.

Fără mare efort, orice călător prin acest județ poate pătrunde esența multiplelor confruntări fericite dintre om și natură, în această parte a țării. Semeția legendară a Pietrelor Doamnei de pe Rarău primește replica Cetății de scaun a Sucevei, niciodată biruită de cei mînați de setea de cucerire. O frîntură din albastrel cerului a fost prefăcută de mîna unor meșteri iscusiți în bijuteria voroneșiană, iar verdele codrilor de brazi și auriul din septembrie al fagilor s-au adunat simbolic pe zidurile de la Sucevița și Moldovița.

Dar cel mai strălucit dialog se desfășoară astăzi între trecutul încărcat de glorie și prezentul în care istoria, clipă de clipă, concentrează faptele de eroism în muncă ale oamenilor, inspirați de nobilul ideal al făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate.

Cu prilejul vizitei în județul nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu sintetiza într-o admirabilă alocuțiune această realitate a Sucevei contemporane: „astăzi nu mai ridicăm asemenea cetăți. Ridicăm însă noi cetăți care nu vor mai putea fi distruse

de nimeni. Cetățile noastre sînt industria, agricultura, știința și cultura. Un popor care are o industrie puternică, o agricultură puternică, o știință și o cultură înaintate va dăinui peste veacuri și nu va putea fi niciodată înfrînt". Asemenea cuvinte, ca și întreaga politică a partidului nostru, continuatorul a tot ce are mai bun poporul român, al tuturor tradițiilor de luptă pentru libertate socială și națională, revarsă lumină și căldură în sufletele oamenilor de pe aceste plaiuri și-i înflăcărează, ca și pe întregul popor, pentru îndeplinirea exemplară a tuturor sarcinilor.

Creșterea continuă a forțelor de producție, apariția pe harta industrială a județului a noi capacități industriale, răspîndite judicios în teritoriu, avîntul nestăvilit al oamenilor muncii pentru creșterea productivității și reducerea prețului de cost au drept urmare crearea unor produse finite competitive atît pe plan intern, cît mai ales pe plan internațional.

Transformări profunde au avut loc în agricultura județului, în viața satelor. Mecanizarea pe scară tot mai largă a lucrărilor agricole, folosirea unor cantități sporite de îngrășăminte chimice, extinderea irigațiilor, aplicarea mereu mai riguroasă a regulilor agrotehnice și zonarea culturilor agricole pe baza cercetărilor științifice a stațiunilor noastre experimentale, dezvoltarea unui puternic sector zootehnic, de rase mari producătoare de carne și lapte, au permis unităților agricole socialiste să mărească producțiile, să se întărească din punct de vedere economic și organizatoric.

Rezultate deosebite s-au obținut în dezvoltarea învățămîntului, culturii, ocrotirii sănătății, realizări care vorbesc de la sine despre grija permanentă a partidului și statului nostru pentru creșterea nivelului de trai și al bunăstării locuitorilor județului.

Înalta distincție „Ordinul muncii” clasa I acordată organizației județene de partid Suceava, doi ani consecutiv, pentru rezultatele remarcabile obținute, în 1971 și 1972, în industrie, investiții — construcții, transporturi și circulația mărfurilor, pentru îndeplinirea și depășirea angajamentelor asumate în întrecerea socialistă, vine să confirme o dată mai mult eforturile depuse de oamenii muncii pentru îndeplinirea sarcinilor trasate la Congresul al X-lea al P.C.R. și la Conferința națională din 19—21 iulie 1972.

Noul plan cincinal 1971—1975 mobilizează oamenii muncii suceveni la consolidarea realizărilor obținute pînă în prezent, dă noi imbolduri în opera de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate.

Voroneț, Ciprian Porumbescu, Cetatea chimiei, Putna, Țara Dornelor, Leșu Ursului, Rarău și Căliman, ulița Rădășenilor și atîtea altele sînt obiective trainice și îmbietoare pentru călătorul dornic să vadă și să cunoască tezaurul de bogății și frumuseți al Țării de Sus.

Lucrarea de față își propune să prezinte publicului larg aceste minunate comori făurite de mîna harnică a omului, înfăptuiri de prestigiu ale prezentului, cheazășie luminoasă a viitorului.

MIU DOBRESCU

membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R.,
prim-secretar al Comitetului județean Suceava al P.C.R., președinte al Comitetului executiv al Consiliului popular județean

Așezat în nordul Republicii Socialiste România, la frontiera cu U.R.S.S., județul Suceava este ca mărime, după județul Timiș, al doilea județ al țării, avînd o suprafață de 8 555 km² sau 3,6% din teritoriul României și o populație de circa 600 000 de locuitori (3% din populația țării).

Județul Suceava este încadrat teritorial la vest de județele Maramureș și Bistrița-Năsăud, la sud de județele Mureș, Harghita și Neamț, iar la est de județele Iași și Botoșani. Latura de nord a județului, aproximativ între orașul Siret și izvoarele Ceremușului (pîriul Sărata), corespunde cu frontiera de stat a României față de U.R.S.S.

Ținutul Sucevei este o regiune de străveche populare, iar reședința acestuia a fost cea mai puternică cetate de scaun a statului feudal moldav, atestată documentar încă din 1388, odată cu primul dintre mușatini, Petru Mușat. Secole de-a rîndul, cetatea și orașul Suceava și-au menținut strălucirea ca important centru politic și comercial.

În ultimii 200 de ani, județul a suferit repetate modificări administrative și a oscilat ca suprafață între un minim, pînă în 1923, cînd actualul teritoriu al județului era împărțit în cinci județe mici, și anume : Fălticeni sau Baia, Suceava, Gura Humorului, Cimpulung și Rădăuți, și un maxim, pînă în 1968, cînd s-a desființat regiunea Suceava, care includea la un loc actualele județe Suceava și Botoșani.

Experiența acumulată în timp a dovedit ca necorespunzătoare atît împărțirea administrativă în multe județe mici, cît și împărțirea în puține regiuni administrative mari. Aceasta a impus, în 1968, îmbunătățirea împărțirii administrativ-teri-

torială a țării în județe puternice, cu o intensă viață economică și în strinsă legătură cu condițiile locale.

De o formă apropiată de a unui patrulator, județul Suceava se întinde de la crestele principale ale Carpaților la vest pînă în valea Siretului la est.

Limita de nord a județului o formează frontiera de stat a României spre U.R.S.S., începînd de la est de râul Siret, în vecinătatea orașului cu același nume. Se continuă apoi spre vest, pe la nord de râul Suceava, pînă la Ulma și apoi pe firul văii în sus. Punctul cel mai vestic al frontierei în această parte este situat în zona de obîrșie a Bistriței și Ceremușului Alb din Munții Maramureșului.

Limita de vest a județului urmează un traseu șerpuit pînă în Căliman. După ce traversează Bistrița Aurie pe teritoriul comunei Cîrlibaba, urcă pe vîrfurile Omul, la 1 931 m, din extremitatea estică a Masivului Rodnei. Se îndreaptă apoi spre sud, traversînd Munții Bîrgăului, aproximativ în lungul cumpenei de apă dintre bazinele hidrografice ale Bistriței și Someșului Mare. Limita ocolește apoi Țara Dornelor, urcînd în Căliman la vîrfurile Bistricioara (1 990 m). Limita de vest marchează vecinătatea Sucevei cu județele Maramureș și Bistrița-Năsăud.

Limita de sud a județului ține creasta Călimanului pe cumpăna de ape dintre Bistrița și Mureș pînă în vîrfurile Măgura (1 500 m). De aci urmează o altă cumpănă de ape, dintre Neagra Broștenilor și Bistricioara, și după ce trece peste vîrfurile Budacu (1 859 m) coboară în valea Bistriței pe care o taie între localitățile Broșteni și Borca. Limita se continuă mai departe, printre Sabasa și Cotîrğași, peste Munții Stinișoarei pe care urcă pînă în vîrfurile Bivolului (1 500 m), după care intră în bazinul Moldovei pe la izvoarele Nemțisorului și Culmea Pleșului. Coboară în apa Moldovei, pe care o urmărește cîtiva kilometri, pînă la Drăgușeni, și apoi taie interfluviul Moldova-Siret pentru a atinge Siretul între Probota și Lespezi. Limita de sud desparte Suceava de județele Mureș și Harghita în dreptul Călimanului, apoi de județul Iași, între Moldova și Siret.

Limita de est a județului este cea mai simplă, pentru că urmează albia Siretului pe întreaga distanță pînă la frontieră, cu excepția a patru puncte pe stînga Siretului : la confluențele acestuia cu Șomuzul Mare și Suceava, apoi între Hănțești și Zvoriștea și în fine la Pădurenii de Siret, lingă frontieră. Siretul marchează limita Sucevei spre județul Botoșani.

Creste muntoase, culmi de obcine¹, spinări de dealuri, albi minore sînt formele de teren care delimitează județul Suceava pe trei laturi, latura de nord fiind formată de o linie de frontieră.

Actualul județ Suceava, în afara municipiului reședință, cuprinde 7 orașe și 86 de comune cu 379 sate.

De o formă bine încheată, județul Suceava se întinde din Masivul Căliman pînă în albia Siretului, cu o energie de relief, între cotele extreme, de peste 1 700 m. Distanțele maxime între marginile județului, în linie dreaptă, sînt de 125 km pe direcția vest-est, între pasul Tihuța și lunca largă a Siretului, și de 95 km pe direcția nord-sud, de la nord de cursul superior al Sucevei pînă la sud de Neagra Broștenilor.

Dimensiunile mari ale județului, aproape cît o treime din suprafața Albaniei sau a Belgiei, explică peisajul său variat și resursele naturale felurite.

Sînt două mari unități de relief bine distincte care se întîlnesc aci : pe două treimi din suprafață este o zonă muntoasă din cuprinsul Carpaților Orientali, iar restul o zonă de podiș, compartiment al Podișului Moldovei.

Rețeaua hidrografică a județului aparține în întregime bazinului Siret prin cursurile Sucevei, Moldovei și Bistriței. Clima și solurile prezintă mari variații legate de relieful foarte diferențiat.

Resursele naturale sînt variate și abundente : mangan în bazinul Dornelor, pirite cuprifere la Leșu Ursului, sare la Cacica, turbă la Poiana Stampei etc. Munții sînt acoperiți cu importante masive păduroase, între care predomină coniferele, cu cele mai falnice păduri de molid ale țării, și fagul, iar pajiștile montane sînt remarcabile.

¹ Obcină = culme prelungă sau cumpănă de ape.

Anii socialismului sînt marcați în județul Suceava printr-un avînt deosebit în toate privințele și în primul rînd în direcția vieții economice. Importante obiective industriale au apărut ori au crescut în municipiul Suceava și în alte centre ale județului : industrializarea lemnului, chimia, industria alimentară (prelucrarea cărnii și a laptelui), industria extractivă ș.a.

Terenurile agricole, care ocupă peste 40 % din suprafața județului, au ca principale culturi cartoful, sfecla de zahăr, inul și cînepa. Taurinele ocupă în Suceava locul întii pe țară, iar producția de lapte este superioară mediei țării. Fondul cinegetic este foarte bogat, în special la cervide.

Două căi ferate magistrale și o șosea internațională traversează județul.

Producția folclorică este foarte diversă, iar fondul etnografic impresionant de bogat. Frumusețile peisagistice, valoarea monumentelor de artă feudală și varietatea monumentelor naturale fac din județul Suceava o regiune de un interes turistic deosebit, care de pe acum a intrat în circuitul turistic internațional.

Printre județele patriei, județul Suceava se remarcă prin puternicele lui tradiții istorice și marea sa capacitate economică.

RELIEFUL ȘI ALCĂTUIREA GEOLOGICĂ

Între Pietrosu Călimanului (2 022 m) și albia Siretului la Dolhasca (233 m) relieful județului Suceava se înfățișează foarte variat, fiind alcătuit din culmi muntoase despărțite de văi adînci și din lunci largi instalate printre dealuri cu spinări netede (fig. 1). Totuși, relieful se încadrează la numai două mari unități naturale, care aparțin, respectiv, Carpaților Orientali și Podișului Moldovei. Relieful coboară în trepte de la

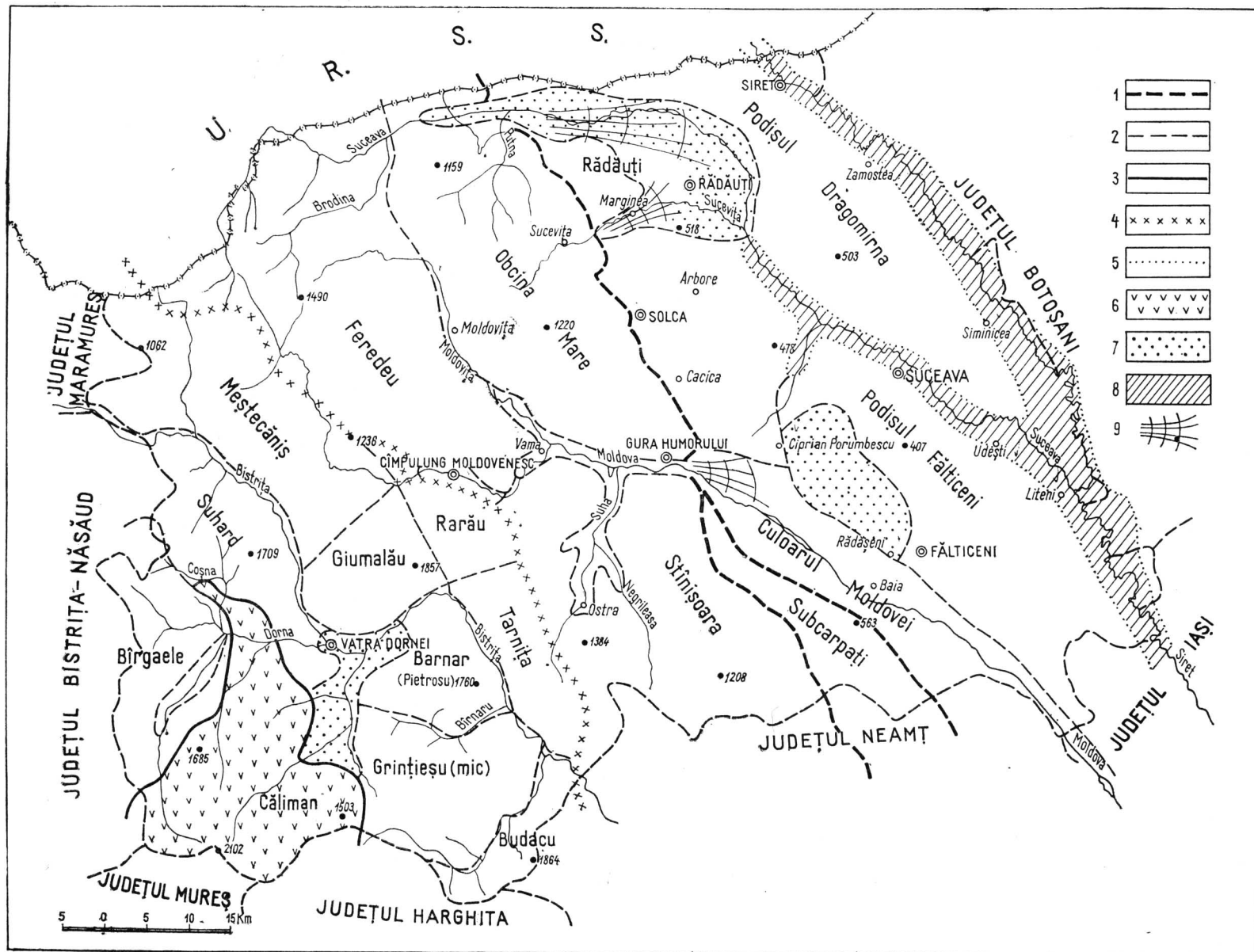

Fig. 1. — Unitățile naturale din cuprinsul județului Suceava

1, Limita între zona muntoasă, podiș și Subcarpați;
2, limita între diferite unități naturale; 3, limita eruptiv-

vului din Căliman; 4, limita între cristalini și fliș; 5, limita luncilor; 6, eruptiv; 7, arii depresionare; 8, lunci; 9, con - deltă

apus la răsărit, fiecare treaptă de relief avînd caractere fizico-geografice proprii și o alcătuire geologică specifică.

Din punct de vedere structural, principalele unități de relief ale județului sînt următoarele : zona eruptivă a Călimanului, zona cristalină a Munților Bistriței, zona flișului carpatic, zona precarpatică și zona Podișului Sucevei.

1. Masivul Căliman, cel mai grandios complex vulcanic de la noi din țară, este cuprins între defileul Mureșului (Toplița — Deda) și zona de înșeuare montană a Bîrgaelor. Pe teritoriul județului Suceava se găsește doar partea de nord a masivului. Privit din pasul Tihuța, de la 1 227 m, Călimanul apare dominant, masiv și semeț, cu largile spinări netede ale platourilor de lavă.

Călimanul se înalță pînă la 2 000 m, ca un masiv muntos cu forme greoaie, culminînd în vîrfurile Pietrosu (Pietrosu Călimanului, deoarece mai există Pietrosu Rodnei și Pietrosu Bistriței), la 2 022 m.

La partea superioară, pe la 1 800 m, formează un platou de care este legată și o toponimie adecvată : Șesul Paltinului, Dealu Lat etc. La rîndul său, platoul este dominat cu 200 m de un con larg în care se deschide cel mai mare crater vulcanic din România, cu un diametru de 10 km. Craterul se mai păstrează sub forma unei potcoave cu deschiderea întoarsă spre nord, unde buza acestuia a fost spartă de Neagra Șarului cu afluentul său Haita.

Vulcanul Căliman, de tip caldeira (I. A t a n a s i u, 1929), și-a continuat activitatea pînă în pleistocenul mediu, fiind deci contemporan cu începutul glaciațiunilor din Carpați.

Climatul periglaciuar din perioadele de liniște eruptivă și apoi cel crionival și-au lăsat amprenta pe un munte de peste 1 800 m înălțime, la 47° latitudine și situat pe latura vestică, mai umedă, a Carpaților. În Căliman se întîlnesc cîmpuri de blocuri, mai ales în zona craterului, cunoscute prin topice, ca Pietrosu, Petricelul, Pietrele Roșii etc., precum și o întreagă gamă de forme denudaționale ori de coraziune, cum sînt stîncile „Ceii 12 Apostoli”.

Masivul a fost atacat puternic de eroziunea fluvială, iar văi ca Neagra Șarului, Dorna, Neagra Broștenilor, cu afluenții lor, mușcă adînc din el. Scurgeri de lave ajung pînă departe de craterul principal al Călimanului, spre vest, nord și est. Acești curenți de lavă andezitică se mai păstrează încă bine pe interfluvii și mai ales pe interfluviul Dorna — Neagra Șarului.

Vulcanul principal este însoțit de jur împrejur de neck-uri, cum sînt cele din zona Poiana Negrii și Dornișoara, Bîtcile Dornelor (I. Sîr cu, 1971). Cel mai depărtat con andezitic, Măgura (1 258 m), lingă Coșna, se găsește la 35 km depărtare, în linie dreaptă, de Pietrosu. Spre nord, magmatitele pliocen-pleistocene ale Călimanului sînt limitate de un chenar destul de amplu de formațiuni vulcanogen-sedimentare constituite din breccii piroclastice, aglomerate și tufuri în alternanță cu conglomerate, gresii și nisipuri de natură andezitică. Cele mai înaintate formațiuni de acest fel și ultimele neck-uri ajung pînă în mijlocul Țării Dornelor, la Dorna Candrenilor.

Masivul Căliman se conturează morfologice în est, pe linia de contact eruptiv-cristalin între Drăgoiasa și Păltiniș (Buciniș), iar în nord pe linia de contact eruptiv-flîș între Neagra Șarului și Dornișoara. Între cele două zone, un pînten de eruptiv se prelungește pînă la Dorna Candrenilor, împărțind depresiunea intramontană a Dornelor în două compartimente. Dincolo de Păltiniș, la est, Călimanul vine în contact cu cristalinul Munților Bistriței, în timp ce la nord-vest se atinge cu cristalinul Munților Suhardului și cu începutul leagănului montan suspendat al Birgaelor, în zona Poiana Stampei.

Marginea Masivului Căliman, pe limita de extensie a lavelor, corespunde cu o denivelare de cel puțin 200 m spre masivele muntoase vecine și cu o altă denivelare, adevărat abrupt, de cel puțin 400 m la nord, spre Țara Dornelor. Această limită este pusă în evidență de seria de izvoare minerale carbogazoase de pe aureola mofetică a Călimanului.

2. Munții cristalini de pe teritoriul județului Suceava se împart în două unități: una nordică, mai unitară — a obcinelor cristaline sau Munții Bistriței Aurii, și alta sudică, fragmentată prin văi adînci — a Munților Bistriței propriu-ziși

sau Munții Bistriței mijlocii. Întreaga zonă cristalină este drenată prin mijloc de valea Bistriței. Bazinul ei hidrografic acoperă aproape integral zona cristalină. Această vale, prin dimensiunile sale, are un rol mult mai mare din punct de vedere geomorfologic decît structural-geologic. Prin adîncimea ei, Bistrița stabilește limita geografică în relieful regiunii, pe cînd geologic aceleași formațiuni cristaline apar pe ambele ei maluri.

a) *Munții Bistriței Aurii*. Cursul superior al Bistriței între izvor, sub pasul Prislop, și Iacobenii este cunoscut sub numele de Bistrița Aurie. Munții care se întind de o parte și de alta a acestei văi, adîncă de cel puțin 800 m, se înfățișează sub forma unor culmi prelungi și sînt cuprinși în limbajul popular al Moldovei de miazănoapte sub genericul de „obcine”. Obcinele se întind din Rodna și Căliman pînă în marginea Podișului Sucevei, indiferent că sînt formate din cristalin ori din fliș și formează un relief care coboară în trepte de la apus la răsărit, de la obcina cea mai înaltă, a Suhardului în vest, 1 800 m, pînă la obcina cea mai joasă denumită totuși „Obcina Mare”, în est, 1 200 m altitudine.

Pentru a stabili o diferențiere față de obcinele din fliș, cu alte caractere, Munții Bistriței Aurii pot fi foarte bine numiți și obcinele cristaline. Limitele internă și externă a obcinelor cristaline sînt date de văile Coșna și Moldova (cursul superior), care șerpuiesc în lungul marginii cristalinului : Coșna pe marginea flișului oligocen transcarpatic, constituit din gresii calcareoase, iar Moldova pe marginea flișului cretacic de facies grezos (*Wildflysch*). Cele două văi, Coșna și Moldova, care curg alternativ cînd pe fliș, cînd pe cristalin, prezintă respectivele lărgiri sau îngustări ale albiei majore, fapt ce denotă instalarea lor anterior dezgolirii prin eroziune a contactului actual dintre cristalin și fliș.

Munții Bistriței Aurii cuprind două grupe muntoase : Obcina Suhardului, între Bistrița Aurie și valea Coșnei, și Obcina Mestecănișului, între Bistrița Aurie și valea Moldovei. Orientarea NV—SE a culmilor muntoase a impus văilor principale trasee longitudinale. Cea mai tipică vale de acest fel este Bistrița Aurie, care curge pînă la Vatra Dornei chiar prin axul zonei cristaline.

Obcina Suhardului este cea mai înaltă și mai lungă din seria obcinelor din Moldova. Vîrful culminant, Omu, se apropie de 2 000 m (1 932 m). Obcina se întinde pe 40 km, pînă la Șarul Dornei. Spre sud obcina se îngustează, iar înălțimile ei scad (Suhărdelu — 1 709 m, Oușoru — 1 639 m), coborînd în sud, pe bordura Țării Dornelor, pînă la 1 302 m. Interesant de observat că vîrfurile mai înalte corespund dolomitelor, cele mai dure roci din regiune. Obcina Suhardului se continuă spre vest cu Masivul Rodnei, dincolo de pasul Rotunda (1 257 m), de pe cumpăna apelor dintre Bistrița și Someșul Mare.

Obcina Mestecănișului, următoarea obcină spre est, mai joasă și mai scurtă, formează cumpăna apelor între cursurile superioare ale Bistriței și Moldovei. Ca treaptă de relief inferioară față de Obcina Suhardului, Mestecănișul se înalță numai pînă la 1 590 m în vîrfurile Lucina ² și apoi coboară ușor spre sud : Tătarca 1 547 m, după care se succed cotele 1 477 (Botuș), 1 282 (Mestecăniș). Ca și în Obcina Suhardului, și aici cotele mai înalte stau pe dolomite triasice (Lucina), pe dolomite jurasice (Tătarca) sau pe cuarțite. Obcina Mestecănișului este obcină numai ca înălțime, nu și ca litologie. Ea începe din colțul nord-vestic al județului, unde se leagă cu Munții Maramureșului dincolo de pasul Prislop (1 418 m), de pe cumpăna apelor dintre Bistrița și Vișeu. Se întinde apoi spre sud pînă în pasul Mestecăniș (1 099 m) și valea Putnei, afluent al Moldovei ³.

Grupa muntoasă din unghiul cuprins între pîrîul Cîrlibaba și Bistrița Aurie trebuie considerată ca aparținînd tot Obcinei Mestecănișului, cu diferența că în această parte șisturile cristaline apar gîtuite, fiind prinse între două plăsele de fliș : de o parte, spre sud-vest, gresii eocene, iar de partea opusă conglomerate aptiene. Cristalinul suferind aici o lăsare axială, depozitele de cuvertură ale flișului din vorland tind să se atingă peste cristalin cu flișul transcarpatic. Șisturile cristaline sînt înlocuite aici aproape pe întreaga grosime cu dolomite cristaline : este unghiul de munți Zimbroslava-Țapul (1 542 m).

² În literatura geografică această obcină este numită uneori Lucina — Mestecăniș, după vîrfurile ei cel mai înalt (Lucina).

³ Nu trebuie confundată cu valea Putnei, afluent al Sucevei la Vicov.

Munții Bistriței Aurii, unul din masivele hercinice metamorfice încorporate lanțului carpatic, ca și masivele hercinice învecinate (Maramureșul și Dorna la nord-vest, Munții Bistriței mijlocii la sud), prezintă caracterele specifice masivelor cristaline: culmi prelungi, forme greoaie, versanți convecși, acolo unde n-au fost fragmentați în masive izolate. Eroziunile puternice, urmare a repetatelor mișcări de ridicare în bloc a acestora, au provocat apariția de văi adânci la întreaga rețea hidrografică majoră din cuprinsul acestor munți. Spinările lor prezintă forme de nivelare la 1 400 — 1 500 m înălțime. Acest nivel de culme este dominat din loc în loc de cornete de formă mamelonată, instalate pe rocile cele mai dure din regiune, de obicei dolomitele. Ele nu reprezintă martori de eroziune, rămășițe din nivele mai vechi, ci iviri de roci dure. În această categorie se înscrie Omu, Lucina, Oușoru etc.

b) *Munții Bistriței mijlocii*. Zona cristalină, cu aceeași structură și o morfologie asemănătoare, continuă obcinele la sud de Țara Dornelor. Aici obcinele cedează locul unor masive izolate, despicate prin adânci văi transversale. Fragmentarea este primul caracter al Munților Bistriței mijlocii. Intervalul altitudinar între cotele maxime și minime se menține același ca în obcine: 1 800—1 500 m. Chiar și Bistrița, cu frumoasa ei vale longitudinală printre obcine, devine acum vale transversală pe o porțiune în avale de Vatra Dornei. Bistrița încetează aici de a mai ocupa poziția mediană față de masa cristalină din obcine și se deplasează spre vorland, masa cristalină din estul Bistriței fiind foarte subțire la contactul cu flișul. Limita județului, mai jos de Broșteni, coincide cu locul unde Bistrița părăsește definitiv zona cristalină spre capătul sudic al munților ce-i poartă numele.

Munții Bistriței mijlocii sînt formați din cinci masive dispuse de o parte și de alta a văii: pe stînga masivele Giumalău, Rarău și Tarnița, iar pe dreapta Barnaru și Budacu. Aceste masive, izolate prin văi adânci, de obicei cu un singur vîrf dominant, se recomandă tocmai prin acest vîrf care a dat numele întregului masiv.

Masivul Giumalău este continuarea la sud de Mestecăniș a obcinei cu același nume; prezintă multe asemănări cu cele-

lalte masive individualizate pe stînga rîului Bistrița. El este mărginit la vest și sud de valea Bistriței, care îl ocolește în unghi drept; la nord, pe linia Iacobeni — Pojorîta, în lungul văii Putna, se leagă de Obcina Mestecănișului, iar la est, pe linia Pojorîta (valea Colbului) — Chirilu, se desparte de Masivul Rarău. Ca și Obcina Mestecănișului, Giumalăul are aceeași constituție geologică, dar este ceva mai înalt decît vîrfurile Lucina. Se diferențiază însă mult de Rarău.

Giumalăul are un aspect greoi, de bloc uriaș, cu spinări rotunjite, dispuse radier în jurul vîrfului principal (V. Mihăilescu, 1963), care se înalță pînă la 1 857 m. Dealtfel, și celelalte trei masive înrudite cu Giumalăul (Barnaru, Grințieșu, Budacu) au vîrfurile situate cam la aceleași înălțimi: 1 700—1 850 m. Ca și în obcine, vîrfurile Giumalăului este tot un martor de rezistență, așezat pe cuarțite dure. Numele masivului s-a dat după numele vîrfului principal care domină întregul masiv. Și aici se întîlnește nivelul de culme de la 1 500 m din obcine (suprafața Cerbu, după I. Sîrcu, 1971), de vîrstă antecuatarnă.

Nivelul pasului Mestecăniș (1 100 m) are corespondent și în obcine și în Giumalău, în unele întîrzieri de pantă (umeri) în jurul acestei cote. Este un nivel de maturitate întîlnit în multe locuri în Carpații Orientali la 1 000—1 200 m și care trebuie corelat cu platforma Predeal sau platforma pasurilor înalte (G. Vălsan, 1939); el a fost întîlnit pe alocuri și în Subcarpații interni (platforma Simila, N. Popp, 1939).

Giumalăul, ca ansamblu muntos, reprezintă o zonă de tranziție între nord și sud, în sensul că este prelungirea firească a obcinelor, mai ales din punct de vedere structural, dar fără caracter de obcină; în schimb întrunește toate caracterele masivelor cristaline de la sud: blocuri izolate, forme greoaie, un singur vîrf.

Masivul Barnaru este al doilea masiv înalt al Munților Bistriței mijlocii. Este mărginit de Bistrița la nord și la est. La vest se întinde pînă în Țara Dornelor, la Neagra Șarului prelungită cu Călimănelul, iar la sud pînă la Neagra Broștenilor prelungită cu Negrișoara. Este un masiv unitar din punct de vedere geologo-geografic, dar despicat în trei prin văile

Bîrnărelu și Barnaru⁴: Pietrosu 1 794 m, Scărișoara 1 760 m și Grințieșu 1 740 m⁵. Aceste trei vîrfuri se găsesc aliniate în lungul Bistriței, deci marginal față de masiv. Pe acest aliniament se instalează creasta principală a masivului, ale cărei înălțimi scad spre vest; este o situație inversă față de ansamblul munților, unde înălțimile scad treptat spre est. Explicația este de natură tectono-litologică, și anume: masa cristalină este străpunsă pe aliniamentul amintit, de la nord de Zugreni pînă la sud de Broșteni, pe o lungime de aproape 50 km, de un dyke porfiroid. Corespunzînd rocilor celor mai dure, pe el se instalează înălțimile cele mai mari din întreaga zonă cristalino-mezozoică a Carpaților Orientali. S-a mers pînă acolo încît s-a admis că acest dyke reprezintă o veche cumpănă de ape (S a v a A t h a n a s i u, 1899) anterioară desăvîrșirii rețelei hidrografice actuale. În tot cazul, traseul acestui dyke marchează și astăzi linia marilor înălțimi a munților, excepțînd relieful postiș al Călimanului. Toate văile culese de Bistrița (Bîrnărel, Barnar, Neagra), inclusiv Bistrița la Zugreni, traversează prin chei porfiroidul de Pietrosu. Actuala cumpănă a apelor Bistrița — Mureș se află departe, în vest (pe Căliman). Porfiritel dau Pietrosului Bistriței un profil mai svelt decît are Giumalăul sau obceinele cristaline, cu toată înălțimea lui mai mică. Deci, nu înălțimea contează, ci în primul rînd roca.

Masivul Budacu este al treilea masiv principal al Munților Bistriței mijlocii, aflat la sud de Neagra — Negrișoara. Vîrful culminant, de 1 864 m, se găsește chiar pe limita județului și își datorește înălțimea mare unui petec de calcare cristaline, mai rezistente decît șisturile sericitoase și micașisturile din jur. Budacu este ultimul munte de această înălțime, venind dinspre nord. Cota Budacului nu se mai reîntilnește decît spre capătul sudic al Carpaților Orientali, în masivul Ciucaș, la peste 150 km depărtare.

⁴ Prin abatere de la regula amintită, după care masivul poartă numele vîrfului principal, acesta, avînd trei vîrfuri principale, este numit după valea mediană, ca și Munții Bistriței.

⁵ Mai există un munte cu același nume, Grințieșu Mare (1 762 m), la 7 km în afara limitei județului; el face parte din masivul cristalin Budacu, iar vîrful stă pe o clipă de calcar jurasic (același caracter ca și la restul munților cristalini).

Trebuie subliniat faptul că în Munții Bistriței mijlocii cotele maxime se găsesc la capete, în Giumalău și în Budacu. Aspectele generale ale Budacului nu prezintă nimic deosebit față de celelalte masive cristaline menționate : aceleași spinări rotunjite, forme greoaie și trepte de nivelare (petice).

Masivul Budacu se continuă pe teritoriul județului Neamț, pînă în valea Bistricioarei. La vest, el se oprește în fața masei eruptive a Călimanului. Frontul lavelor revărsate peste cristalin a fost împins înapoi în timpul eroziunilor produse în cuaternar. Relieful creat de scurgerile vulcanice a permis apariția în lungul liniei de contact eruptiv-cristalin a unor mici depresiuni de contact, cum sînt bazinetul Glod sau bazinetul Drăgoiasa. Primul este o depresiune sinclinală ; celălalt stă pe cristalin și numai prezența lavelor i-a dat caracterul depresionar.

Pasul Păltiniș (1 327 m), la nord de Drăgoiasa, stabilește legătura peste cumpăna apelor între cele două Negre : Neagra Șarului și Neagra Broștenilor.

Dealtfel, întreg conturul Călimanului este marcat prin depresiuni de contact. Dintre acestea, cea mai importantă este Țara Dornelor.

Masivul Rarău se află între văile Bistriței și Moldovei, la est de pîriul Colbu, dominînd printr-o denivelare puternică (circa 600 m) munții flișului. Ca structură, tectonică și petrografică, el se diferențiază de restul munților cristalini și de aici decurg și aspectele sale morfologice, altele decît în obcinele cristaline sau în restul Munților Bistriței. Formele greoaie, tipice pentru munții cristalini, cedează locul unor forme zvelte, dantelate, care dau un pitoresc deosebit Rarăului (fig. 2).

Așezat pe marginea externă a masei cristaline, Rarăul corespunde unui sinclinal suspendat, umplut cu depozite mezozoice care se dispun peste cristalin. Rarăul se încadrează unei unități subțiri, dar foarte lungi, care se întinde de la Lucina pînă în Hăghimaș și care este cunoscută de geologi sub denumirea de sinclinalul marginal al zonei cristalino-mezozoice (V. Mutihac, 1965).

Între Lucina și Pojorîta, sinclinalul marginal se reduce la o înșiruire de clipe în lungul Obceinei Mestecănișului. Linia

Fig. 2. — Masivul calcaros Rarău (foto Gh. Vințilă).

clipelor calcaroase este urmată longitudinal de riul Moldova, care în două locuri, în avale de Breaza și la Pojorîta, mușcă din calcare, formînd în aceste locuri cîte un sector de vale antecedentă și de cheie în același timp.

Sinclinalul marginal are o amploare mai mare numai în Rarău, unde atinge 8 km lățime. El are aspectul unui leagăn suspendat, pe suport cristalin, asemănător cu Hăghimașul și cu Bucegii. Eroziunea diferențială a scos în evidență calcarele sub cele mai variate forme: turnuri, piramide, blocuri, pereți, stînci (I. Sîrcu, 1971) de o deosebită frumusețe. Tot calcarele au generat și unele forme carstice — lapiezuri, doline mici, peșteri, chei—, fără să dea însă un carst prea evoluat.

O toponimie bogată și foarte expresivă marchează întreaga gamă a formelor născute pe calcar.

Pe flancul intern al sinclinalului apar dolomitele triasice în care s-au sculptat stîncile Adam și Eva de la Pojorîta și Piatra Șoimului. Pe flancul extern, mai lat, ori de cîte ori apar calcarele masive triasice de sub gresiile calcaroase cretacice se formează stîncărie și blocuri (Piatra Zimbrului), iar pe văi chei înguste (Moara Dracului). Pe spinarea Rarăului se întîlnesc stîncile ruiforme Pietrele Doamnei, stîlpii de calcar Popchii Rarăului și Pietrele Albe. Vîrfurile Rarăului (1 651 m) stă pe calcare recifale (cele mai dure). Colțul de nord-vest al sinclinalului și Masivului Rarău se prelungește puțin și dincolo de Moldova, în Muncelu, în lungul pîriului Sadova. Contrastul de culori între albul calcarelor, cu profil dantelat și zimțuit, și verdele închis al pădurii de molid dau efecte de o frumusețe rar întîlnită. Așa se explică atracția pentru turiști a Rarăului, deși sînt munți nu prea înalți.

Văi adînci — Sadova cu Moldova de o parte, Colbul de alta — conturează leagănul suspendat al Rarăului și dau impresia de înălțime mai mare acestor munți de numai 1 600 m altitudine.

Munții Tarnița. Pentru a încheia descrierea munților cristalini din județul Suceava a mai rămas de amintit fișia de înălțimi care se întinde în lungul Bistriței, din Rarău pînă la Broșteni, avînd o lățime de numai 5-6 km. Apare aici o înșiruire de clipe calcaroase dispuse pe masa cristalină și care poartă cotele cele mai ridicate, fără a depăși însă 1 450—1 550 m. Este partea cea mai joasă a cristalinului din zonă, dar care domină totuși cu semeție munții flișului alăturat. Munții dintre Rarău și Broșteni nu poartă un nume generic, căci formează o succesiune de vîrfuri. Li se poate atribui însă numele de Tarnița după vîrfurile din mijlocul șirului, înalt de 1 479 m.

Relieful de culme al munților din zona cristalino-mezozoică din Suceava prezintă două feluri de forme: greoaie pe cristalinul propriu-zis, zvelte pe calcare. Ca forme mature se întîlnesc umeri la două nivele, din care nivelul superior este dominat de cornete de rezistență, fixate îndeosebi pe dolomite ori pe cuarțite.

c) *Valea Bistriței*. Bistrița este riul principal care curge prin mijlocul unor munți cărora le-a impus numele și care, prin afluenții săi, îi drenează aproape în întregime. De la izvor, Bistrița curge prin regiune cristalină, iar pe teritoriul județului numai de la Șesuri și pînă la Broșteni.

Bistrița are o vale longitudinală față de direcția culmilor muntoase, cu excepția porțiunii dintre Vatra Dornei și Chirilu, vale orientată NV—SE, ca și munții. Din cei 122 km lungime în cuprinsul județului Suceava, exclusiv prin zonă cristalină, numai 12 km sînt de vale transversală. În această porțiune ea traversează un lanț muntos dintr-o parte într-alta. Pînă la Vatra Dornei acest lanț muntos se înalță pe stînga văii, de la Chirilu în jos el rămîne pe dreapta văii. În funcție de aceasta se desprind trei sectoare de vale, dintre care unul — sectorul de mijloc — de vale transversală. Indiferent de sector și de dimensiunile văii în profil transversal, Bistrița se înfățișează ca o vale foarte adîncă, în raport cu munții adiacenți. Cîteva exemple: vîrfurile Omul 1 932 m — Bistrița la Cîrlibaba 930 m; Suhărdelu 1 709 m — Bistrița la Ciocănești 850 m; Giumalău 1 857 m — Bistrița la Zugreni 700 m; Grințieșu 1 740 m — Bistrița la Broșteni 630 m. Rezultă deci că între talvegul Bistriței și piscurile munților este o denivelare de 1 000 m. Aceasta denotă vechimea mare a văii, înălțarea munților sub vale, deci antecedentă și eroziunea puternică exercitată de rîu. Pe toată lungimea ei, valea prezintă largiri și strîmtări.

Primul sector al văii (Bistrița Aurie în amunte de Vatra Dornei) este longitudinal. Bistrița intră în județ cu o vale destul de largă; dovadă și localitatea Șesuri așezată aci. Pînă la confluența cu Țibău valea este strîmtă, deoarece străbate roci metamorfice mai dure, apoi se lărgeste din nou pînă la Ciocănești. În valea montană a Bistriței, instalarea vetrelor de sat este posibilă doar în porțiunile cu vale mai largă. Între Ciocănești și Iacobenii riul traversează cuarțite dure, îngustîndu-se. Această situație se repetă la Argeșu în roci porfirogene, după care valea se lărgeste la intrarea în Depresiunea Dornelor.

Al doilea sector al văii este între Gura Negrii și Chirilu. Aici, valea, prinsă între două coturi în zigzag, își schimbă și direcția și alura. În porțiunea de vale transversală, unde stră-

punge bara gneisului porfiroid (N. Orghidan, 1969), Bistrița formează defileul de la Zugreni. Valea are versanți povirniți, stincoși și abrupti și formează o serie de meandre încâtușate. Tocmai în porțiunea cea strîmtă, în bara de gneise, Bistrița primește pîriul Colbu (altul decît Colbu care curge spre Pojorîta)⁶.

Al treilea sector al văii montane este din nou longitudinal pînă mai jos de Broșteni, la ieșirea din cristalin. În acest sector, deși longitudinal între Crucea și Holda, Bistrița se angajează în sălbaticul defileu al Toancelor, unde apele liniștite ale Bistriței Aurii cedează locul apelor învolburate, care se aruncă în repezișurile și pragurile Toancelor, croite în cuarțite negre. Valea este atît de îngustă, încît pînă deunăzi nici măcar o șosea nu încăpea, iar legătura între Vatra Dornei și Broșteni se făcea mai lesnicios peste pasul Păltiniș, care lega cele două Negre. La Broșteni, odată cu intrarea în zona flișului, valea se lărgeste.

d) *Depresiunea Dornelor*. În zona cristalină, pe bordura eruptivului Călimanului, drenată de Bistrița și afluenții ei, a luat naștere o amplă arie depresionară compartimentată, cunoscută sub numele de Depresiunea sau Țara Dornelor (fig. 3). Încadrată de Suhard și Căliman la nord și sud, închisă la est prin defileul de la Zugreni, croit între Giumalău și Pietrosu, Depresiunea Dornelor se deschide larg numai la vest. Un pînten de lave, aglomerate și tufuri se întinde din Căliman spre nord, taie Dorna la întretaia confluență cu Coșna și Teșna și se oprește în conul vulcanic Măgura (1 258 m). Cea mai frumoasă și mai completă vedere asupra Țării Dornelor o oferă Oușoru (1 633 m). De aici se desprind caracterele acestui ținut intramontan: un relief vălurit, de 800—900 m altitudine, intercalat printre munți, format, la est și vest de pîntenul eruptiv amintit, din compartimentele Neagra Șarului și Dorna în lungul celor doi afluenți principali ai Bistriței. O toponimie interesantă scoate în evidență multe aspecte geografice ale acestei „țări” de munte, a cărei „vatră” (Vatra Dornei) este

⁶ În județul Suceava sînt o serie de riuri cu același nume, care, cite două, ori curg paralel (de exemplu: două Suha, două Șomuz), ori curg în direcții opuse (două Neagra, două Colbu).

Fig. 3. — Țara Dornelor (Șaru Dornei) (foto Ion Popescu Argeșel).

așezată la dubla confluență a Bistriței cu Dorna și Neagra; dealtfel aceste două nume se împletesc mereu, de exemplu: Șaru Dornei pe Neagra Șarului sau Poiana Negrei pe un afluent al Dornei. Denumiri ca Podul Coșnei, Plaiul Șarului, Poiana Stampei, Dorna Arini vădesc formele de relief și tipurile de vegetație la care se adaugă nenumărate alte topice frumoase și grăitoare pe lângă nenumărate „Dorne” și „Dornișoare”.

Din punct de vedere structural, Depresiunea Dornelor este o regiune complicată, fiind singurul loc în plină axă carpatică în cuprinsul căruia se întâlnesc formațiuni metamorfice, eruptive și sedimentare.

Relieful regiunii ridică, la rîndul său, probleme destul de dificile. Astfel, toate riurile, inclusiv Bistrița, se îndreaptă spre est, unde sînt munții cei mai înalți, iar depresiunea se

închide. În schimb, zona depresionară se deschide larg spre vest, acolo unde și culmile munților sînt mai joase.

Lipsa de concordanță între relief, structură și hidrografie pune în discuție altă problemă: vechimea rețelei hidrografice. Activitatea eruptivă plio-pleistocenă a produs tulburări în evoluția firească a reliefului, mai ales aici, în prezența celei mai grandioase apariții vulcanice din Carpați; aceasta a creat forme noi de relief, a barat unele văi, a colmatat anumite zone joase, generînd uneori chiar inversiuni de relief. Deși relieful din zona cristalină a văii Bistriței n-a suferit în ansamblu modificări, nu aceeași a fost situația în Țara Dornelor, unde eruptivul activ din apropiere a împărțit depresiunea în două.

În condițiile Țării Dornelor, tectonica alpină a jucat un rol important. Aici, în plină axă a Carpaților, masa cristalină a suferit o afundare axială, care a permis gîtuirea flișului în est și invadarea flișului transcarpatic peste cristalin în vest. Linia de maximă lăsare pare a se înscrie pe direcția urmată de cursurile rectilinii est—vest: Bistrița de la Gura Negrei—Dorna-Teșna pînă dincolo de cumpăna apelor Bistrița — Someș.

Pe același aliniament de coborîre axială, Țara Dornelor se prelungește la vest, dincolo de cumpăna apelor, cu o altă „țară” carpatică, ceva mai înaltă, avînd un relief mai variat, străpuns de numeroase neck-uri vulcanice: Țara Birgaelor. De la Dorna la Birgău se trece muntele printr-un adevărat uluc transversal, peste o cumpănă de ape foarte joasă: pasul Grădinița, la numai 967 m, deși munți de 2 000 m (Rodna, Munții Bistriței și Călimanul) închid ulucul pe trei părți. Singura parte mai larg deschisă a ulucului este tocmai spre vest; totuși, rîurile se îndreaptă către partea cea mai închisă a lui, adică spre est.

3. Munții flișului constituie a treia mare regiune geografică și totodată o unitate structurală a județului, cuprinsă între zona cristalină sau Munții Bistriței și zona de cratogen sau Podișul Sucevei. Rolul pe care îl are riul Bistrița în delimitarea munților cu același nume îl joacă aici riul Moldova. Valea Moldovei, care traversează dintr-un capăt într-altul zona flișului, împarte această zonă în două subunități: la

nord de acest riu este zona obcinelor, cu o lățime maximă a flișului de 40 km în dreptul Argelului, iar la sud Culmea Stînișoara, cu îngustarea maximă a flișului (25 km) în dreptul Găineștilor.

Munții flișului continuă coborîrea în trepte a reliefului spre răsărit. După treptele de 1 800 și 1 600 m (Călimanul reprezintă treapta de 2 000 m) ale Munților Bistriței, urmează acum treptele de 1 400 și 1 200 m ale celor două obcine de fliș.

La coborîrea în trepte a reliefului, transversal pe zona muntoasă, se adaugă și un joc al înălțimilor, longitudinal pe zona muntoasă. În zona cristalină, în sectorul Dorna — Zugreni, înălțimile coboară spre sud de la 1 900 m (Omu 1 932 m) la 1 600 m (Oușoru 1 632 m, Rarău 1 651 m), pentru ca în continuare să urce treptat pînă la aproape 1 900 m (Budacu 1 864 m). Cota minimă de culme în Munții Bistriței este pasul Mestecăniș (1 099 m).

Aceeași situație se repetă, dar mai pregnant, în munții flișului. De la înălțimi de aproape 1 500 m (Virful Pașcanu 1 490 m), în nord, se coboară, cam pe linia Moldovei, pînă la 1 000 m, pentru ca apoi spre sud înălțimile să se ridice din nou pînă la 1 500 m (Bivolu 1 534 m).

Priviți în ansamblu atît munții cristalini, cît și cei ai flișului par că formează axial cîte o largă înșeuare, primii pe linia Dorna — Zugreni, ceilalți pe linia Pojorîta — Păltinoasa. Aceste înșeuări au oarecare relații cu coborîrile axiale din Carpați pe linia transversală a ariilor depresionare Gura Humorului, Cîmpulung, Dorna, Bîrgău. La nord și la sud de această linie masa cristalină se ridică în bloc, flișul intern, acoperit de cristalin, nefiind străin de această mișcare. Maximul de ridicare axială este pe flancul de nord — Rodna, iar pe flancul de sud — Hăghimașul. Raporturile munților-bloc cu flișul, care îi flanchează, este diferit: în timp ce flișul transcarpatic este transgresiv pe cristalin, ocupînd o poziție stratigrafică normală, flișul din vorland intră sub cristalin, ocupînd o poziție tectonică.

a) *Obcinele flișului.* Orientate NV—SE pe direcția generală a grupeii nordice a Carpaților Orientali, obcinele flișului sînt cuprinse între valea Sucevei la nord, de la izvoarele Sucevei la Straja, și valea Moldovei la sud, de la Pojorîta la

Păltinoasa. Văile transversale ale Sucevei și Moldovei sînt simple limite geografice care încadrează un sector de obcine, căci din punct de vedere structural obcinele se continuă cu absolut aceleași caractere atît la nord de Suceava, cît și la sud de Moldova, cel puțin pînă la linia Gemenea — Stulpicani — Suha Mică. De la această linie spre sud caracterele de obcine se șterg odată cu ușoara virgație a cutărilor, care trec la o direcție mai sudică.

Sectorul de obcine dintre Suceava și Moldova este prins între zona cristalino-mezozoică de-a lungul liniei clipelor calcare, la vest, și zona de platformă în lungul liniei piemontului precarpatic, la est. Așadar, obcinele se intercalează între Munții Bistriței și Podișul Sucevei.

Din punct de vedere geomorfologic, obcinele reprezintă o serie repetată de culmi lungi și paralele de munți mijlocii, despărțite între ele prin văi cu caracter longitudinal.

Din punct de vedere geologic, obcinele reprezintă o serie repetată de cute-solzi încălecate de la vest la est, din ce în ce mai tinere spre est, constituite predominant din gresii de o mare varietate. Această structură se justifică prin faptul că zona obcinelor este prinsă ca într-o menghină între simburile cristaline, un pivot masiv, în spate și scutul podolic, un bloc rigid, în față. Stressul rezultat explică prezența atîtor cute strînse, culcate ușor spre est. Atît la nord, cît mai ales la sud de zona considerată strînsoarea de menghină slăbește prin depărtarea scutului podolic de edificiul carpatic.

Seria repetată de anticlinale înguste și sinclinale faliolate este din ce în ce mai tinără pe măsura depărtării de cristaline. Structura în pinze a flișului angajează întreg cretacicul și paleogenul. Se desprinde un fliș intern, cretacic, și un fliș marginal, paleogen.

În obcine s-a dezvoltat o rețea hidrografică tipică, cu văi longitudinale în cazul văilor secundare și cu văi transversale în cazul văilor principale. Trecerea transversală de la un pachet de cute la altul se face adesea prin coturi în unghi drept.

Relieful obcinelor reprezintă o variantă a tipului jurasian de încrețire, fapt care îl diferențiază de tot restul reliefului flișului Carpaților Orientali. Deși mai tinere decît Munții Jura,

totuși, din cauza rocilor mai friabile din care sînt clădite, obcinele apar ca un relief mai evoluat, dar și cu o structură mai complicată.

Cît privește văile longitudinale, acestea pot fi instalate tot atît de bine pe inversiuni de relief, caracterul longitudinal referindu-se numai la direcția lor în raport cu axul cutelor.

Munții flișului la nord de valea transversală a Moldovei sînt formați din două obcine.

Obcina Feredeului, care se atinge cu zona cristalină, este cuprinsă între cursul superior al Moldovei (în amunte de Pojorîta) și valea Moldoviței. Are o lățime medie de 15—20 km și este constituită în cea mai mare parte din fliș cretacic. Obcina Feredeului, lungă de aproape 50 km, poartă numele după vîrfurile culminante de 1 490 m, așezat pe șisturi negre, ca și vîrfurile Pașcanu (1 482 m). Culmea coboară apoi domol spre sud, de la 1 377 m (vîrfurile Ionul) la 1 297 m (vîrfurile Tomnatecul), pînă la Prisaca Dornei⁷, formînd în tot lungul ei cumpăna apelor dintre Moldova și Moldovița. Culmea-cum-pănă este situată pe cretacicul superior (gresia de Prisaca). Partea inferioară a versantului de vest al obcinei este săpată în cretacic inferior, în timp ce tot flancul estic al obcinei este modelat în depozite paleogene. Trecerea de la o formațiune la alta nu este marcată în relief datorită gresiilor de fliș, care, indiferent de vîrstă, prezintă cam aceeași rezistență la eroziune; nici chiar liniile de dislocație nu sînt sesizate prin vreo ruptură de pantă. Singurele adaptări la structură sînt date de pîrîul Sadova și de Moldovița. Sadova curge pe contactul dintre gresiile neocomiene și șisturile negre, iar Moldovița, pe mari porțiuni din lungimea ei de la Argel în jos, urmărește un ax de anticlinal eocen.

Capătul nordic al Obcinei Feredeului este drenat de afluenții Sucevei, iar trecerea în valea Moldovei se face peste un pas de culme la 1 130 m, cotă ce amintește de pasul Mestecăniș și de platforma pasurilor înalte de la 1 000—1 200 m.

Obcina Feredeului a suferit în cuaternar mișcări de ridicare continue, de intensitate mare (3—4 mm/an, M. S o c o l e s c u,

⁷ Este o simplă coincidență de nume cu cele din Țara Dornelor.

R. Ciocîrdel, 1969). Aceasta a avut ca urmare adîncirea prin antecedentă a rețelei hidrografice.

Obcina Mare este ultima obcină la periferia spațiului muntos. De aceeași lungime ca și Obcina Feredeului, Obcina Mare are o lățime medie de 15 km.

Apartine flișului marginal constituit din gresii eocene de Tarcău și iviri de gresii senoniene. Este cea mai mărunță dintre obcine, deși numele ei indică contrariul. Numele ei se explică prin altitudinea pe care o are față de podiș, deasupra căruia se înalță, brusc cu cel puțin 400 m.

Obcina Mare, cuprinsă între valea Moldoviței și linia pericarpatică, reprezintă ultima treaptă muntoasă în fața dealurilor de podiș. Cele mai înalte vîrfuri ale ei sînt Silhoia 1 225 m și Scorușelu 1 220 m. Culmea ei, prelungă și ușor teșită, este cumpănă de ape între Moldovița și bazinul Sucevei. Pasul de culme Ciumărna, care stabilește legătura între Moldovița și Sucevița, se oprește la o cotă frecvent întîlnită: 1 130 m. Înălțimi de valori apropiate se întîlnesc în multe locuri pe culme: Poiana Mărului 1 173 m, Boboica 1 209 m, Rogoșa 1 077 m. Acestea sînt mărturiile nivelului de maturitate, a suprafeței de denudație de 1 000—1 200 m, conservată mai bine pe gresia de Tarcău.

În nord, bazinul de recepție înrămurat al Putnei, afluent al Sucevei, mușcă adînc din obcină și strecoară cîteva fire longitudinale, despîcînd-o în tot atîtea culmi paralele.

În sud, obcina se îngustează, dar și aici se formează văi longitudinale care o împart în culmi paralele, dintre care cea externă este Obcina Cacica (Călugărița). Așa cum pe flancul vestic al Obcinei Feredeului se înscrie adîncă și largă vale longitudinală a Sadovei, deși scurtă, pe flancul estic al Obcinei Mari apare valea Humorului, de asemenea adîncă și largă.

Interesant de notat că zona flișului din obcine se împarte în sens longitudinal în trei fișii: în vest, culmea predominant cretacică a Feredeului, în est, culmea dominant eocenă a Obcinei Mari, iar la mijloc largă vale a Moldoviței, cea mai tipică vale longitudinală care, proporțional cu lungimea, prezintă cei mai numeroși afluenți și cel mai mare bazin de recepție. Moldovița s-a format în zona cu cea mai amplă dezvoltare a

oligocenului. Imediat la sud de Vama, oligocenul, atît de larg dezvoltat în bazinul Moldoviței, se reduce pînă la aproape completă dispariție.

Obcina Mare a suferit și ea în cuaternar mișcări continue de ridicare, de intensitate cel puțin egală cu mișcările produse în Obcina Feredeului.

b) *Culmea Stînișoarei*. La sud de valea transversală a Moldovei în fliș se întinde un complex de culmi împădurite, fragmentat în toate direcțiile de văi, în majoritate tributare Moldovei. Acest complex de culmi poartă numele generic de Munții sau Culmea Stînișoarei. Ei sînt cuprinși între marginea cristalinului, poalele munților Rarău — Tarnița, în vest, și linia pericarpatică, în est. Spre sud, culmea Stînișoarei se continuă departe, în afara limitei județului. Cota maximă, vîrfurile Bivolului 1 534 m, un nod orografic din care diverg pîraie în toate direcțiile, se află chiar la hotarul cu județul Neamț.

În flișul intern al Stînișoarei, rocile cele mai dure sînt conglomeratele de Ceahlău; aceste petice de conglomerat dau fără excepție înălțimile cele mai mari, ca de exemplu vîrfurile Bivolului și Bătea Comorii (1 517 m)⁸ care domină înălțimile, reprezentînd totodată cornete de rezistență.

Culmea Stînișoarei are înălțimi modeste, de 1 000 — 1 200 m, ca și Obcina Mare. Din ele răsar o serie de cornete conglomeratice. Caracterele de obcină se mențin și la sud de Moldova, cel puțin pînă la Suha Mică, unde se produce strangularea flișului marginal în favoarea flișului intern. Paralelismul culmilor și al văilor se remarcă în Obcina Vomoneț (906 m) și valea longitudinală cu același nume. În general se constată că Munții Stînișoarei se înalță spre sud. Pe axul transversal al văii Moldovei, înălțimile coboară, atît dinspre nord, cît și dinspre sud, corespunzător zonei de lăsare axială a cutelor flișului. Amplasarea văii Moldovei în această zonă de lăsare axială denotă vechimea mare a văii. Așa cum obcinele se înalță de la valea Moldovei spre nord și Munții Stînișoarei se

⁸ În munții de la sud de valea Moldovei, numele popular „obcină” (culme, cumpănă de ape), frecvent înțilnit, este înlocuit prin cel de „bîtcă” (vîrf înalt, rotund).

înaltă tot din valea Moldovei, dar spre sud, spre zona de ridicare axială din regiunea Ceahlău — Hăghimaș.

Afluenții înrămurați ai Moldovei disecă Munții Stînișoarei într-o multitudine de culmi secundare și reușesc să formeze o serie de bazine depresionare de eroziune, cu un oarecare caracter tectonic. Așa este bazinul de eroziune de pe Suha cu centrul la Stulpicani, ca și bazinul tectono-eroziv, ceva mai mic, de pe Suha Mică cu centrul la Găinești. Adîncite cu cel puțin 500 m față de rama muntoasă, ele au permis adaptări la structură (pîriul Ostra), au creat bazine torențiale de recepție. Pe fundul acestor arii depresionare cu contur tentacular se dezvoltă frumoase terase locale etajate, rezultate din remanierea materialului torențial acumulat. Antecedenta trebuie luată în considerare.

Obcinele și Stînișoara prin toate însușirile și aspectele lor, de la rocă și structură pînă la formă, culme și vale, arată că munții flișului se diferențiază net de munții cristalini ai Bistriței. Există însă și cîteva trăsături comune, datorită mișcărilor verticale crustale care au impus antecedenta și resturile suprafețelor de modelare subaeriană. Cît privește adaptările la structură ale văilor, acestea sînt mai evidente în fliș; în schimb, vîrfurile principale sînt cornete de rezistență fie că stau pe dolomite ori cuarțite, ca în cristalin, fie că stau pe gresii silicioase ori conglomerate, ca în fliș.

c) *Valea Moldovei*. Așa cum valea Bistriței este organismul fluvial principal pentru zona cristalină din județul Suceava, iar valea Sucevei este organismul fluvial principal pentru zona de podiș, valea Moldovei este organismul fluvial reprezentativ pentru munții flișului.

Pe teritoriul județului, Bistrița este instalată exclusiv pe cristalin. Valea Moldovei are un caracter mai complex, pentru că ea are un sector important și în afara munților.

Rîul Moldova are obîrșia vecină cu a Sucevei. O șa de 1 130 m desparte cele două obîrșii. Două pîrîiașe pornesc de sub șa, curgînd în direcții opuse: unul spre nord și altul spre sud, ambele înscrise pe același aliniament longitudinal. Șaua poartă curiosul nume de Izvoarele Sucevei, deși de aici nu

izvorăște nici Moldova, nici Suceava, ci două pîrîiașe tributare acestora.

După relieful pe care îl străbate și după alura văii, în raport cu liniile directoare ale acestui relief, valea Moldovei, de la izvor la vărsare, se împarte în trei sectoare, dintre care primele două prin zona flișului. Mai mult de jumătate din lungimea râului se află pe teritoriul județului, de unde rezultă importanța acestui râu pentru hidrografia acestei părți de țară.

Primul sector al văii se întinde de la izvoare pînă la Pojorîta. După ce izvorăște din Muntele Lucina (1 590 m) prin două fire de apă (Lucava și Hrobi), Moldova propriu-zisă începe de la unirea acestora. Chiar din punctul de confluență ea se înscrie pe direcția generală NV—SE, aceeași cu direcția munților. Rîul are un curs șerpuit, care curge de-a lungul zonei de contact dintre cristalin și fliș, dar din șerpuirile văii el străbate cînd flișul pînă mai jos de Breaza, cînd cristalinul pînă la Pojorîta. Trecînd din fliș în cristalin și apoi revenind în fliș, Moldova taie de două ori clipele dolomitice în care își sapă chei înguste, ce contrastează puternic cu sectoarele de vale mai largă din fliș și cristalin în care se aciuiază vetre de sat (Breaza, Fundu Moldovei).

Al doilea sector de vale este total deosebit de primul. Este un sector dezvoltat strict pe grosimea flișului și direct transversal pe el. Este un sector care se întinde de la Pojorîta, unde Moldova face un unghi de 90° , pînă la Păltinoasa, unde acest râu părăsește definitiv flișul.

La Pojorîta, înainte de a se înfige printr-o adevărată cheie în calcarele din care pe dreapta văii au răsărit stîncile Adam și Eva, se formează o mică piață de adunare a apelor într-o dublă confluență : Moldova, care curge de la nord, adună Putna, care vine din vest, și pîrîul Colbu, din sud. Cele trei ape unite se îndreaptă printre stînci spre est.

Așa cum de la obîrșie, după ce coboară din Lucina, Moldova curge în lungul direcției de cutare, la Pojorîta, unde atinge zona de coborîre axială a cutelor, ea se înscrie pe această înșeuare transversală. Deci și în sectorul longitudinal și în cel transversal Moldova urmează trasee impuse de mișcările tectonice mai vechi. Rezultă ca etape : formarea reliefului, constituirea rețelei hidro-

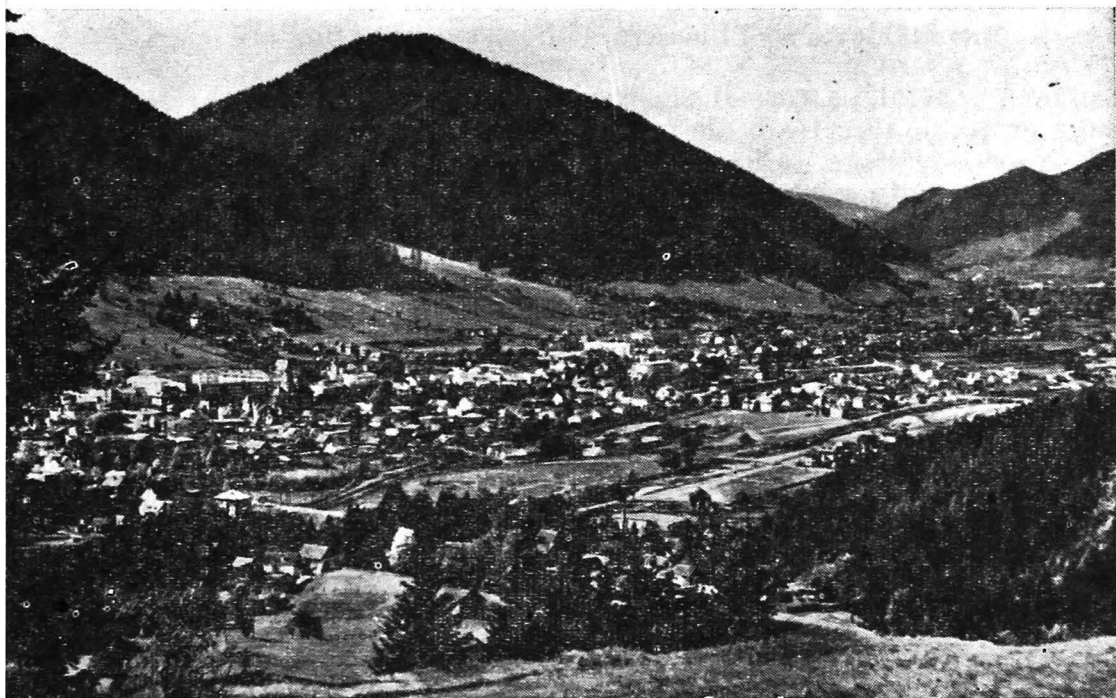

Fig. 4. — Valea Moldovei la Cîmpulung Moldovenesc (foto M. A len i c i).

grafice și suprainpunerea văilor. Numai astfel se explică de ce nici văile longitudinale și nici cele transversale nu sînt 100% longitudinale ori transversale și de ce pe văile longitudinale apar strângulări în roci tari, iar pe văile transversale lărgiri între cute.

Valea transversală a Moldovei dintre Pojorîta și Păltinoasa, de direcție generală vest-est, privită pe bucăți se constată că nu este nici integral transversală și nici de direcție strict vest-est, avînd un curs în zigzag, format din porțiuni de vale longitudinală largă, legate între ele prin strîmturi transversale, după cum urmează :

— La Cîmpulung Moldovenesc, vale largă NV—SE, longitudinală, așa cum arată și numele. Aflată în prelungirea Sadovei, conturează bordura nordică a Rarăului, fiind sculptată în șisturi argiloase negre moi (fig. 4).

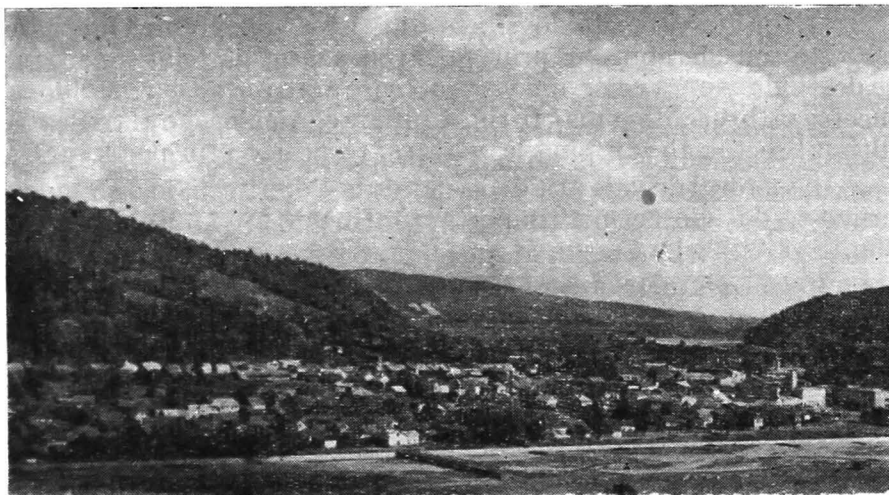

Fig. 5. — Valea Moldovei la ieșirea din obcine (foto Comb. poligr. „Casa Scintei”).

— La Prisaca, vale strîmtă, adîncă (550 m altitudine), aproape cheie, de direcție perpendiculară pe valea de la Cîmpulung; reteză Obcina Feredeului, săpată în gresii dure.

— La Vama, vale largă, care păstrează direcția nord-est, dar după confluența cu Moldovița se îndoaie în unghi drept, împrumutînd direcția longitudinală spre sud-est a afluentului; vale între obcine, modelată în șisturi friabile oligocene. Venind din avale, Moldova lasă impresia că se continuă în sus pe Moldovița ca vale largă, iar riul care curge de la Prisaca, adică însăși Moldova, apare ca un afluent.

— De la Frasin în jos, deși piezișă pe direcția de cutare (taie Obcina Mare), Moldova își formează o albie majoră largă, dezvoltată în gresii paleogene, curgînd spre est.

— La Gura Humorului (490 m) lărgirea văii se accentuează, la aceasta contribuind și dubla confluență cu două pîraie cu văi longitudinale: Voronețul și Humorul, ultimul cu o vale largă, tipic anticlinală (fig. 5).

În avale de Gura Humorului, o ultimă ușoară strîmtare în ultimele cute deversate care formează Obcina Călugărița.

La Păltinoasa, Moldova iese din fliș și din munte, lunca se lărgeste considerabil, iar prin valea cu aspect de pîlnie orizontul se deschide asupra celor doi versanți care aproape dispar. Moldova încetează brusc de a mai fi rîu de munte. Aici începe al treilea și ultimul sector al văii pînă la vărsare, respectiv prin podiș.

În sectorul de vale atît de variat de la Pojorîta în jos, Moldova primește doi din cei mai importanți afluenți ai ei : Moldovița la Vama și Suha la Frasin.

Moldovița, care izvorăște din Feredeul, pornind cu două pîraie (Argel și Rosoșa), de la Argel la vărsare își croiește drum printre obcine, fiind o vale largă, longitudinală, cu neînsemnate îngustări, dar cu o lărgire importantă la Vatra Moldoviței, la dubla confluență cu Ciumărna și Valea Boului.

Suha are cu totul alte caractere. Bazinul superior este foarte înrămurat, fapt ce-i permite să-și culeagă apele din toți munții dintre Rarău și Stînișoara.

Cursul atît de variat al Moldovei între Pojorîta și Humor a permis înșiruirea în zonele de vale largă a trei așa-numite depresiuni : Cîmpulung, Vama și Humor. Noțiunea „depresiune” aplicată aici este cu totul relativă și se poate atribui numai prin contrast cu strîmtările de vale dintre cele trei așa-zise depresiuni.

Lărgirile și strîmtările văii se referă numai la versanți, nu și la albia majoră, care pe tot parcursul este suficient de dezvoltată. În porțiunile de vale largă, versanții sînt teșiți și deschid profilul văii. În porțiunile de vale îngustă, versanții sînt abrupti, iar în secțiune valea apare ca un V închis, trunchiat.

Prin valea Moldovei se stabilește legătura între cele două forme majore de relief ale județului : muntele și dealul.

4. Zona precarpatică. Trecerea de la Carpații flișului la Podișul Sucevei se face printr-o zonă îngustă de tranziție, care se prezintă în mod diferențiat la nord și la sud de rîul Moldova. La nord de acest rîu, două unități structurale și geomorfologice, obcinele și podișul, vin în contact în lungul unei linii de direcție NV—SE, care trece prin localitățile Straja — Solca — Cacica — Păltinoasa.

La sud de Moldova, Podișul Sucevei începe să se depărteze de munții flișului, fapt ce permite ca între cele două regiuni amin-

tite să se intercaleze o zonă de tranziție, formată de larga vale a Moldovei, care, luînd aici tot o direcție NV — SE, se întinde pe teritoriul județului între Păltinoasa și Drăgușeni.

Contactul net și brusc dintre obcine și podiș, la nord de riul Moldova, a fost atenuat printr-un proces eroziv-acumulativ. A luat astfel naștere o fișie de teren de cîțiva kilometri lățime, care constituie piemontul pericarpatic. El marchează și un contact tectonic între obcinele de peste 800 m înălțime, care reprezintă o unitate mobilă cu o structură în pînze de șariaj, și podișul de aproape 500 m înălțime, o zonă rigidă de platformă (T. J o j a și colab., 1968 a).

Piemontul corespunde unui relief postiș de acumulare și sculptural, care formează și o limită de eroziune selectivă între gresiile mai dure ale flișului și faciesul friabil al sarmaticului din podiș. Lama îngustă de miocen cutat, în facies argilo-marnos, generează unele mici depresiuni locale cu caracter epigenetic, cum sînt cele de la Solca și Cacica.

În sarmatic, zona piemontului pericarpatic era submersă. Rîurile de atunci colmatau treptat cîmpia litorală prin delte cu o sedimentare ritmică, cu o alternanță de prundișuri și nisipuri, de argilă și marne. În unele locuri domină prundișurile, în altele nisipurile cu lentile de marne și argile. Dintre trăsăturile caracteristice ale acestui piemont se remarcă înclinarea terenului spre est, rețeaua de văi perpendiculare pe obcine, despletirea rîurilor și infiltrarea apelor în subsolul piemontan. Numai rîurile mari își împing izvoarele în munte (Sucevița), dar nici ele nu depășesc culmea primei obcine.

Piemontul pericarpatic Marginea — Ciungi se continuă la sud de Păltinoasa cu alt aspect. Dintr-o vale transversală de munte dirijată spre est, Moldova se frînge aproape cu 90°, îndreptîndu-se spre sud-est ca o vale care se depărtează treptat de munte. Valea relativ strîmtă dintre obcine devine acum o vale largă, cu terase și cu afluenți numai pe dreapta. În cei 50 km de vale de deal, din cei 100 km pînă la Roman, Moldova este atît de transformată, încît pare că ar corespunde unui alt rîu decît Moldova de munte.

Regiunea cuprinsă între munte și podiș, respectiv între poăalele Stînișoarei și albia minoră a Moldovei, are o formă friunghiulară, cu vîrfurile la Păltinoasa și lățimea maximă de 20 km la

sud-est. Regiunea este dezvoltată pe două planuri: un plan superior, vâlurit, deluros, ca o tivitură în lungul munților, ce reprezintă începutul Subcarpaților ca regiune naturală aparte și un plan inferior, plat, etajat, de terase și luncă, respectiv culoarul Moldovei.

Subcarpații, aici în fișie îngustă, sînt formați din depozite miocene. Marnele helvețiene, lipite de munte, constituie un relief deprimat, dominat la est de conglomeratele burdigaliene, care se înalță pînă la 915 m în Culmea Pleșului. Între munte și această culme se cuibărește prima depresiune cu adevărat subcarpatică, Depresiunea Nemțisor (județul Neamț). Conglomeratele de Pleșu, dispuse sub forma unui anticlinal, deversează spre nord-est peste tortonianul argilo-marnos de tip diapir, de care se leagă o toponimie care amintește sarea, ca de exemplu Slatina și Slătioara, la sud de Moldova, Solca și Soloneț, la nord de acest râu.

Culmea Pleșului, bine împădurită și masivă, formează cum-păna de ape. Numai în partea de nord, unde coboară și se închide, pătrunde valea Rîșca printre Pleșu și dealul Nant (503 m), formînd o mică depresiune de eroziune.

Miocenul subcarpatic se revarsă peste sarmaticul necutat de platformă.

Dealurile subcarpatice, care formează o fișie tot mai lată înspre sud, dînd naștere unui peisaj de tip subcarpatic, contrastează vădit cu relieful plan și mai deprimat (350 m) al culoarului lat de circa 10 km, reprezentat prin valea Moldovei.

Culoarul Moldovei apare ca o depresiune de contact între Subcarpați și Podișul Sucevei. Valea este asimetrică; mai multe trepte de terasă bine dezvoltate, dintre care cea inferioară (± 15 m altitudine relativă) este mai lată, apar pe ambele maluri pînă la Fîntîna Mare, de unde rămîn numai pe stînga. O luncă largă de cîțiva kilometri, la nivelul apei, permite despletirea rîului pînă la Ciumulești, de unde acesta începe să bată în malul stîng. Lărgimea cea mai mare a luncii și teraselor este la Baia, unde valea ia aspect depresionar⁹. Este curios faptul că deși pe toată lungimea,

⁹ C. Martiniuc, Raionarea geomorfologică a părții de nord-vest a Podișului Moldovenesc (Piemontul pericarpatic Suceava—Bistrița și Podișul Sucevei), Iași 1955, manuscris.

în avale de Păltinoasa, Moldova n-are afluenți decît pe stînga, afluenți ce îi aduc mari cantități de prundișuri, totuși, la Baia, riul bate în malul drept.

Cumpăna apelor dintre Moldova și Siret este în unele locuri foarte joasă și în imediata apropiere a Moldovei. Unii tributari ai Siretului și-au împins obîrșiile aproape pînă în albia majoră a Moldovei. Dintre aceștia, Șomuzul Mare o amenință cu captarea, mai ales că talvegul lui este foarte jos (318 m) în raport cu Moldova (380 m). Odată efectuată această captare iminentă, Moldova ar ajunge să se verse în Siret, prin Șomuz, la Dolhasca, valea din jos de Fîntîna Mare rămînînd ca o vale decapitată.

5. Podișul Sucevei. Compartiment al Podișului Moldovei, Podișul Sucevei este partea nord-vestică și cea mai înaltă a acestuia. Numit astfel după apa Sucevei, care îl străbate prin mijloc, și după numele celui mai important oraș din cuprinsul lui, Podișul Sucevei se întinde de la linia precarpatică și valea Moldovei, la vest, pînă în valea Siretului, la est.

Faciesul geomorfologic și stilul tectonic al Podișului Sucevei diferă fundamental de unitățile naturale de la vest. Podișul Moldovei este o unitate structurală foarte întinsă, cu fundament cutat și consolidat, acoperit de o cuvertură necutată. Fundamentul înclină slab spre vest și se afundă sub fliș, care se revarsă peste platformă. Fundamentul Podișului Sucevei corespunde cu zona în care s-a produs scufundarea maximă a Platformei Podolice (V. Tufescu, 1940).

De o înălțime medie de circa 460 m, Podișul Sucevei se caracterizează prin forme plane și relief structural, în contrast cu relieful accidentat, tectono-eroziv, al obcinelor. Litologia diferită a celor două unități vecine a adîncit diferențele de peisaj geografic dintre obcinele alcătuite din paleogen grésos și podișul sarmatic al Sucevei, cu depozite groase de circa 1 000 m, grezo-nisipoase, mult mai friabile.

Podișul Sucevei reprezintă un monoclin aplecat ușor spre sud-est, cu largă extensiune de platouri structurale și forme structurale de vale (cueste și văi subsecvente, obsecvente). Panta suprafeței topografice a podișului a impus și direcția consecventă de curgere a celor două văi principale, Suceava și Siretul, adîncite

cu peste 150 m în podiș. Considerat în detaliu, Podișul Sucevei prezintă unele diferențieri în ceea ce privește înălțimile și gradul de modelare a reliefului; aceasta permite împărțirea lui în mai multe subunități: masive deluroase (Marginea — Ciungi, Dragomirna, Fălticeni), arii depresionare (Rădăuți, Liteni) și culoare de văi (Suceava, Siret).

a) *Piemontul colinar Marginea-Ciungi* se întinde la poalele obcinelor, spre est, până în albia majoră a Sucevei, avînd dezvoltarea maximă între Sucevița și Moldova. Este partea de podiș cea mai fragmentată și erodată, ca urmare a apropierii de munte și a adîncirii rețelei hidrografice provocată de mișcările verticale compensatorii din pleistocen. Cota maximă este în dealul Ciungi (692 m), în dreptul ieșirii din munte a râului Moldova. Relieful este destul de accidentat pentru o spinare de podiș, din care cauză și rețeaua hidrografică este destul de neregulată, lipsită de forme structurale tipice. Mai importante sînt văile Solca și Solonețul, care curg pe panta piemontului spre riul Suceava, formînd la ieșirea din munte cîte un con de dejecție.

Piemontul Marginea — Ciungi nu reprezintă altceva decît mulajul fosilizat al piemontului inițial sarmato-pliocen, din care eroziunea mai nouă a îndepărtat mult fără a-i altera însă trăsăturile caracteristice de piemont, moștenite de la relieful antecuatarnar (panta vest-est, rețeaua de văi perpendiculare pe obcine, despletirea rețelei hidrografice și infiltrarea apelor în subsolul piemontan) (C. Martiniuc) ¹⁰.

b) *Masivul deluros Dragomirna* este cea mai tipică parte a Podișului Sucevei prin toate caracterele geomorfologice proprii Podișului Moldovenesc: monoclin cu forme structurale (cueste și platforme), înălțime medie 450 m. Cota maximă este de 528 m în vîrfurile Teișoara. Energia reliefului, destul de modestă, înregistrează circa 100 m.

Podișul Dragomirna este cuprins între culoarele văilor Suceava și Siret. Afluenții acestora îl drenează astfel: consecvent tributarii Sucevei și subsecvent tributarii Siretului. Podișul înclină spre sud-est în pantă ușoară (sub 1°). Depozitele volhinieni constitutive, fiind alcătuite dintr-o alternanță de gresii, nisipuri

¹⁰ op. cit., pct. 9.

și argile, dau cuestelor un aspect etajat, de exemplu: dealul Zamca 385 m, dealul Cetății 351 m. Formele larg vălurate ale platourilor contrastează cu abrupturile cuestelor, care sînt mai pronunțate cînd cornișele sînt săpate în calcare sau gresii.

Alunecările de teren sînt un fenomen destul de frecvent datorită stratelor acvifere sarmatice etajate, energiei pantelor, litologiei și manifestărilor antropice, dar au caracter superficial.

Datorită poziției unghiulare dintre Suceava și Siret și a eroziunii provocate de afluenții celor două riuri, platourile structurale ale Podișului Dragomirna au fost reduse foarte mult în lățime.

Șaua de la Bălcăuți de 438 m, dintre Siret și Suceava, închide podișul la nord. La sud, el se termină la Verești într-o terasă de confluență a riurilor adiacente. La est, pe stînga Siretului, înșeuări largi, așezate pe cumpăna apelor spre Prut, delimitează în această parte însuși Podișul Sucevei. Dintre acestea, cea mai joasă este șaua Bucecea, unde o captare iminentă este probabilă, căci lunca Siretului este la 260 m, fiind suspendată deasupra obîrșilor Sitnei, aflată la numai 200 m altitudine. Bucecea reprezintă un caz clasic de captare iminentă. Un proces asemănător de captare iminentă este și în cazul Moldovei la nord de Baia.

c) *Masivul deluros Fălticeni*, altă subunitate înaltă a Podișului Sucevei, este de formă asemănătoare cu masivul deluros Dragomirna, dar de dimensiuni mai mari decît acesta. Are aceeași dispoziție litologică și orientare (NV—SE) ca și Dragomirna. De o lățime maximă de 20—22 km, masivul deluros Fălticeni se întinde între culoarele văilor Moldova și Suceava — Siret. Începe de la 528 m altitudine, aproape de limita sa nordică, deasupra văii Ilișasca. Spre sud, Podișul Fălticeni depășește limita județului, ajungînd pînă în dreptul localității Pașcani (cota 456 m), unde se îngustează mult prin apropierea Moldovei de Siret, în zona teraselor comune celor două riuri.

Față de Moldova și Suceava — Siret, podișul are o poziție diferită. Valea Moldovei (358 m), foarte colmatată, este puțin depășită de podiș ca înălțime (396 m), în schimb podișul apare foarte înalt (515 m) deasupra văilor Suceava—Siret (245 m la confluență).

O caracteristică a Podișului Fălticeni este larga întindere a platourilor structurale.

Moldova, lipsită de afluenți pe stînga, în dreptul Podișului Fălticeni, nu participă la drenarea acestuia. Aproape că nici Suceava nu joacă vreun rol în această privință. În schimb, Șomuzul Mic și Șomuzul Mare, afluenți ai Siretului, văi adîncite cu 100—150 m în podiș, contribuie la fragmentarea lui. Cumpăna apelor dintre Siret și Moldova se menține în lungul și foarte aproape de albia majoră a Moldovei, la nivelul unei terase inferioare.

d) *Depresiunea Liteni*. În partea de nord-est a Podișului Fălticeni se desprinde, în bazinul superior al Șomuzului Mare, o depresiune sculpturală la circa 320 m altitudine, cu văi largi cu fund mlăștinos, cu alunecări de teren și forme structurale. Este aria depresionară Liteni, conturată aproximativ de localitățile Stroești — Drăgoești — Botești — Rădășeni — Bunești.

e) *Depresiunea piemontană Rădăuți* este așezată între riurile Suceava și Sucevița, în fața obcinelor. Ea corespunde treptei celei mai coborîte a Podișului Sucevei, cu o altitudine medie de 360 m. Față de rama înaltă formată în vest de piemontul pericarpat Marginea și în est de înșeuarea Bălcăuți, aria depresionară Rădăuți are un relief de acumulare de pseudocîmpie piemontană, cu cote joase, forme plane terasate și cursuri ezitante de apă.

Depresiunea are formă tentaculară pe văi. Ea înaintează sub formă de golf, în munte, pe valea Sucevei pînă la Straja, pe valea Suceviței pînă la Voivodeasa, iar în sud înaintează pînă la confluența Suceviței cu Suceava, la Milișăuți (340 m).

Depresiunea corespunde zonei de desfășurare a două mari conuri-delte formate de Suceava și Sucevița, care încep chiar de la ieșirea din munte a celor două riuri, iar în dreptul orașului Rădăuți se contopesc într-unul singur. Riurile care le-au dat naștere s-au adîncit ulterior în propriile conuri, etalînd terase și lunci largi. Suceava a alunecat pe flancul nordic al conului ei, formînd o buclă mare între Gălănești și Satu Mare, în timp ce Sucevița curge pe chiar axul propriului con.

Cîmpia este brăzdată de cursuri secundare de apă, unele divergente, altele despletite, care își au originea în numeroasele izvoare alimentate din apele freatice infiltrate din amunte în pînzele de pietrișuri ale conurilor-delte. Un exemplu expresiv este dat de pîrîul Pozen.

Regimul apelor de suprafață este inconstant. Suceava și Sucevița ies din munte cu un debit relativ mare și regim relativ constant de apă. După ce intră în depresiune, ele își micșorează simțitor debitul, iar unele seacă complet în perioadele secetoase (de exemplu Sucevița).

f) *Valea Sucevei*. Suceava este singurul râu principal care se află în întregime, de la izvor la vărsare, pe teritoriul județului căruia i-a și împrumutat numele. Ca la orice râu și la valea Sucevei se pot delimita mai multe sectoare : un sector superior, prin obcine, până la Straja, un sector mijlociu, pe marginea depresiunii piemontane Rădăuți până la Milișăuți și un sector inferior, prin mijlocul podișului cu același nume, până la vărsarea în Siret la Liteni.

Suceava, ca și Moldova, izvorăște tot din Masivul Lucina. În cursul superior este vale transversală, tăiată numai în obcienele flișului. Are versanți destul de abrupti și un început de luncă.

Cursul mijlociu se caracterizează prin conul-deltă, dezvoltat în Depresiunea Rădăuți. Ca și Moldova la Păltinoasa, Suceava la Straja, la ieșirea din obcine, își deschide valea în formă de pîlnie. În cursul mijlociu, valea se lărgeste, cursul se despletește în brațe, lunca este tot mai pronunțată, încep să apară terase.

În cursul inferior, Suceava adoptă caracterele tipice râurilor din Podișul Moldovei ; albie majoră lată, curs șerpuit cu meandre divagante, brațe părăsite și terase bine dezvoltate pe ambele maluri. Ca râu important de podiș, Suceava reprezintă principalul agent modelator al reliefului din masivele deluroase Dragomirna și Fălticeni.

Caracterul de culoar, propriu râurilor principale din Podișul Moldovei, îl are și Suceava, datorită dimensiunilor mari ale luncii și teraselor. Ea prezintă șase terase la următoarele altitudini relative medii : 190, 160, 130, 100, 60 și 25 m. Toate cuprind un strat de prundișuri bine rulate de 5—10 m grosime, formate în special din gresii de fliș. La suprafață sînt acoperite cu luturi argilo-nisipoase de tip loessoid.

Prezența prundișurilor carpatice în toate terasele, continuitatea lor pînă la Siret și dezvoltarea mai mare pe stînga riului permit desprinderea cîtorva concluzii :

— Rîul a păstrat, cel puțin pe toată durata cuaternarului, același traseu ; deci o vale veche, cu caracter antecedent, inclusiv în zona de munte.

— Față de direcția NV—SE a văii din podiș, se observă de la terasa superioară spre cea inferioară tendința de deplasare a rîului spre sud-vest, pînă la locul de intrare a Sucevei în valea Siretului ; explicația trebuie corelată cu existența mișcărilor crustale verticale a căror axă de maximă afundare se întinde în lungul și paralel cu malul drept al Sucevei (conform isobatelor din baza neogenului) (E. S a u l e a , 1967) ; aceste mișcări au fost însă mult atenuate în cuaternar.

g) *Valea Siretului*. În cei aproape 100 km cît curge pe marginea estică a județului Suceava, între intrarea în țară la Tîrgul Siret și Probota, Siretul are aceleași caractere : luncă largă și un sistem de cinci terase mari. Este cea mai reprezentativă și mai importantă vale din Podișul Moldovei, un adevărat culoar acumulativ (C. M a r t i n i u c).¹¹ Valea Siretului, în ținutul Sucevei, are pretutindeni 6—8 km lățime, iar în zona de confluență cu rîul Suceava ia aspectul unei cîmpii aluvionare intracolinare cu o lățime de peste 12 km.

În zona de confluență, patru din terasele Siretului (de 180, 130, 50 și 25 m) sînt comune cu ale Sucevei și întru totul asemănătoare ; sub terasa inferioară mai este o terasă joasă de ± 5 m și apoi lunca largă, prin care rîul șerpuiește în meandre divagante. Terasele sînt cuaternare, cea mai extinsă în suprafață fiind terasa de 25 m (Pașcani) (I. S î r c u , 1971).

Terasele Siretului arată că acest rîu și-a menținut traseul, ca și Suceava, cel puțin din epoca de formare a terasei înalte, adică de la începutul pleistocenului.

Valea Siretului, cu fundul plat și lat, cu versanți relativ abrupti și etajați în terase, este adîncită în podiș cu circa 200 m.

Luncile foarte largi în raport cu debitul actual al rîurilor și sistemul de cinci terase constituie o caracteristică proprie rîurilor din Podișul Moldovenesc sau din bordura acestuia,

¹¹ *op. cit.* pct. 9.

ca de exemplu Siret, Suceava, Moldova, precum și unii din principalii lor afluenți.

Trebuie încă o dată subliniat contrastul reliefaș pronunțat dintre munte și podiș în județul Suceava.

RESURSELE SUBSOLULUI

Județul Suceava se remarcă prin variate și importante resurse de subsol (fig. 6).

Resursele subsolului, legate de unitățile tectonice întâlnite pe teritoriul județului, s-au format în trei cicluri genetice: prehercinic, hercinic și alpin.

— **Ciclul prehercinic** corespunde provinciei concentrațiilor asociate magmatismului bazic și acid. Această provincie se remarcă prin orizontul de *sulfuri* de la Fundu Moldovei — Leșu Ursului, din estul zonei cristalino-mezozoice, dispus într-o structură sinclinală profundă, precum și prin zăcămintele vulcanogen-sedimentare metamorfozate de *minereu de mangan* din zona Cîrlibaba — Șaru Dornei. În aceste zăcămintele de formă lenticulară, minereul apare adesea stratificat, ca la Coșna.

Aceeași provincie se mai remarcă prin acumulările de *sulfuri polimetalice* stratiforme metamorfozate și prin minereurile de *oxizi de fier*, în roci stratificate. Sînt acumulări vulcanogen-sedimentare ce apar pe flancul estic al anticlinalului din zona Iacobeni — Șaru Dornei.

— **Ciclul hercinic** corespunde provinciei concentrațiilor asociate magmatismului bazic, care a produs formațiuni hidrotermale de carbonați de fier și sulfuri polimetalice slab metamorfozate, precum și acumulărilor vulcanogen-sedimentare metamorfozate cu oxizi de fier și pirită. Aceasta este situația de la Cîrlibaba (bazinul Țibăului și cursul superior al Bistri-

ței) cu filoane metamorfozate de *sideroză*, *blendă*, *galenă argentică*, *calcopirită* și *pirită*.

Unitățile genetice din ciclurile prehercinic și hercinic sînt cantonate în zona cristalino-mezozoică, cu magmatism inițial.

— *Ciclul alpin*, legat de zona flișului, de cea a formațiunilor de molasă și de zona eruptivă, corespunde la mai multe provincii.

Provincia concentrațiilor evaporitice neogene, pe molasă, este caracterizată prin concentrațiile de *sare gemă* și de *săruri delicvescente* de la Cacica.

Provincia concentrațiilor asociate vulcanismului neogen cuprinde zona Munților Căliman. Cunoașterea acestei zone este mai dificilă, căci eroziunea nu a atins nivelul optim de mineralizare care ar conține zăcămintele polimetalice. Interesante sînt acumulările de *sideroză* din depozitele andezitice și cele de *sulfuri polimetalice* (*plumb, zinc, cupru*) (H. Savu, M. Borcoș, H. Krăutner, 1970).

Substanțele minerale utile sînt bine reprezentate în județul Suceava. Fiecare unitate naturală are un anumit specific în această privință.

Zona eruptivă a Călimanului cuprinde zăcămintele fumaroliene și solfatariene, cum este zăcămintul de *sulf* de la Gura Haitii, însoțit de silice, opal și cuarț.

În Munții Bistriței se întîlnesc zăcămintele de *minereu de fier* și de *mangan*. Minereul de fier este prezent în toate regiunile constituite din șisturi cristaline. El apare în complexul amfibolitelor din seria Vatra Dornei—Iacobeni. Se găsește la Iacobeni, reprezentat prin roci magnetice.

Minereul de mangan, sub formă de lentile, se întîlnește în două alinamente: unul vestic, pe valea Bistriței între Cîrlibaba și Vatra Dornei, continuat pe Neagra Șarului, și altul estic, tot pe valea Bistriței, dar la Broșteni. Zonele explorate și exploatate sînt la Dadu, Ciocănești-Orata, Mestecăniș, Argeștru, Șaru Dornei și Dealul Rusului. Județul Suceava reprezintă prima bază pentru exploatarea manganului în România.

Tot în Munții Bistriței, la Cîrlibaba, se mai întîlnesc zăcămintele hidrotermale metamorfozate în filoane sideritice cu *blendă* și *galenă*.

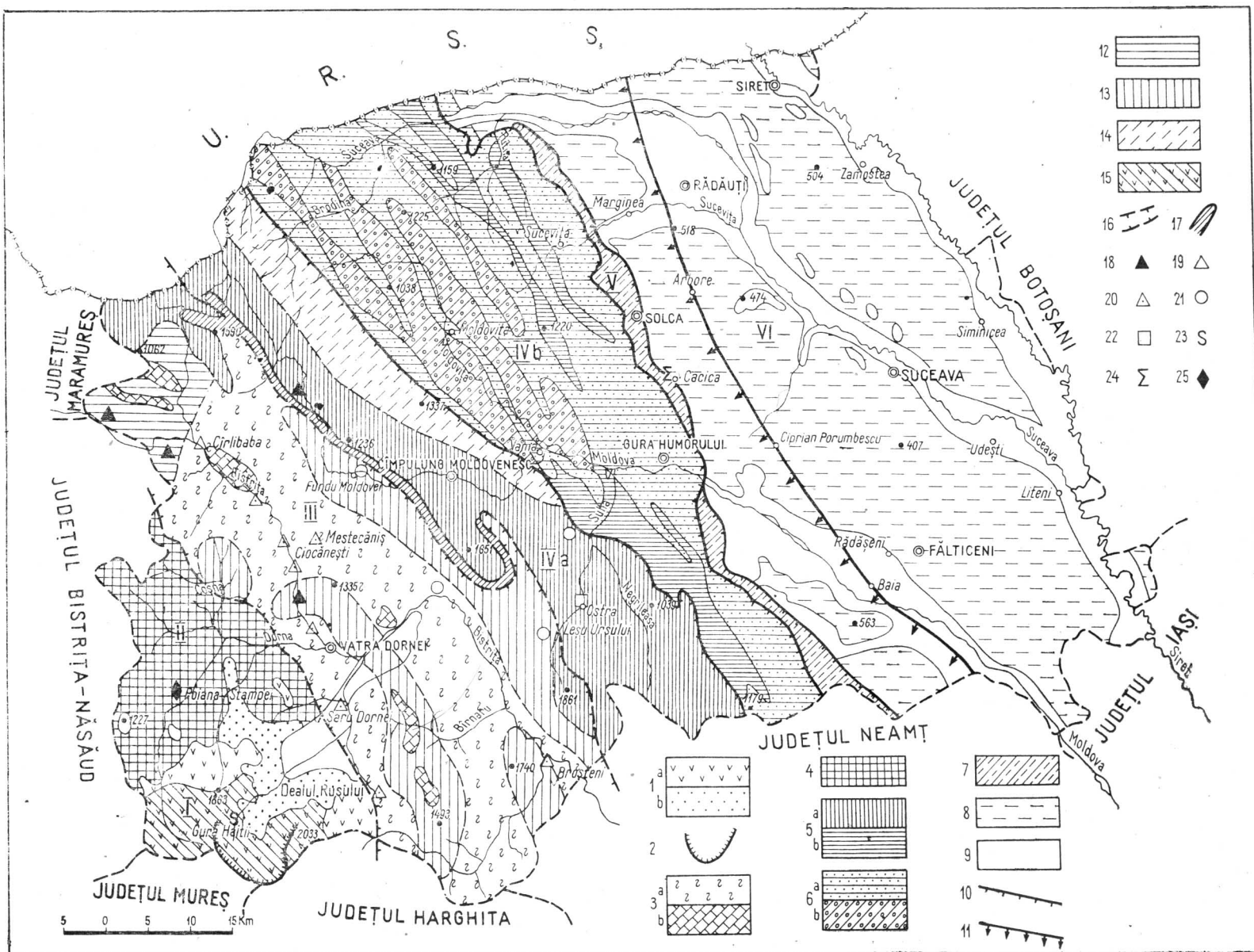

Fig. 6. — Harta geologică și resursele subsolului.

(după *Harta geologică a României* scara 1:500 000 1936—1959). I, Zona eruptivă; II, Zona flișului transcarpatic; III, Zona cristalină; IV, Zona flișului (IVa, — intern, IVb — marginal); V, Unitatea pericarpatică; VI, Unitatea de platformă.

1, Vulcanite neogene: a — scurgeri de lavă (erupții) cuaternare, b — formațiuni vulcanogen-sedimentare (aglomerate și tufuri andezitice); 2, craterul Pietrosu Călimanului; 3, pinza bucovinică (a — sisturi cristaline, b — calcare cristaline); 4, fliș transcarpatic; 5, fliș cretacic (a — inferior, b — superior); 6, fliș paleogen (a — eocen, b — oligocen); 7, miocen pericarpatic cutat; 8, sarmatic de platformă; 9, formațiuni cuaternare (terase, lunci);

10, Contact anormal (falie); 11, limita flancului extern al avantfosei; 12, zonă de sideroză și sulfuri polimetallice; 13, zonă de minereu de mangan; 14, zonă de concentrație de sferosiderite; 15, zonă de sulfuri polimetallice și sulf; 16, aria zonei cristaline; 17, formațiuni calcaroase mezo-zoice; 18, fier; 19, plumb, zinc; 20, mangan; 21, cupru, plumb, zinc; 22, baritină; 23, sulf; 24, sare; 25, turbă.

De-a lungul zonei de contact cristalin-sedimentar, la Fundu Moldovei și Leșu Ursului, apar *zăcămintele de pirită și sulfuri polimetalice*.

În zona clipelor calcare sînt deschise numeroase cariere de piatră folosită la construcții și la fabricarea varului. Mai importante sînt carierele de la Botuș, Pojorita și Cîmpulung. Calcar se mai exploatează la Iacobeni, în dolomite, și la Solca și Păltinoasa, în gresii calcaroase.

Dintre zăcămintele de origine sedimentară lagunară se citează masivul de sare de la Cacica, pe linia pericarpatică, iar în depozitele pleistocene din Valea Dornei este cuprins zăcămintul de la Poiana Stampei, cu cele mai importante turbării oligotrofe din țară, turbării înalte, la 800 m altitudine, formate în condiții optime de umiditate și temperatură pentru *Sphagnum* (H. Krăutner, S. Năstăsescu, D. Rădulescu, 1969).

În fine, se mai citează zăcămintul hidrotermal de *baritină*, de la Ostra, din flișul cretacic al Munților Stînișoara.

În depresiunea intramontană a Dornelor se găsesc numeroase *izvoare minerale carbogazoase*, cu efect terapeutic, care apar de la Coșna și Dornișoara pînă la Șaru Dornei și Neagra Șarului, în jurul localității Vatra Dornei.

Singura unitate în care nu se citează resurse ale subsoului este Podișul Sucevei. În schimb, zona de orogen, din Căliman pînă la linia pericarpatică, este remarcabilă pentru mangan și sulf, baritină și cupru, sare și turbă, ape minerale etc.

CLIMA

SV

Clima temperată de nuanță continentală a județului Suceava prezintă variații destul de accentuate de la o treaptă de relief la alta.

Se diferențiază net două tipuri climatice : o climă montană, cu un subtip de climat de depresiuni și văi adânci, care se resimte pe două treimi din suprafața județului, și o climă de podiș, în partea de est.

Rețeaua de stații meteorologice, încă destul de rară, nu dă posibilitatea unei cunoașteri mai aprofundate a climatelor locale și microclimatelor. Din datele existente se pot însă caracteriza cu suficientă precizie aspectele generale ale climei pe unități de relief și unele topoclimate de vale. Stațiile climatologice de bază pentru județ sînt Rarău, ca stație de munte, și Fălticeni, ca stație de podiș, la care se mai adaugă Cîmpulung Moldovenesc, ca stație de vale intramontană, și Suceava, tot ca stație de podiș. Stațiile pluviometrice sînt mai numeroase (10) și acoperă întreaga suprafață a județului cu toate principalele lui unități naturale.

Temperatura aerului. Repartiția izotermelor medii anuale evidențiază corelarea regimului termic cu relieful major al ținutului, în sensul că ele mulează conturul masivelor muntoase și al văilor principale (fig. 7). Temperaturile medii cresc de la sud-vest spre nord-est, din Căliman, delimitat de izoterma de 2°, pînă în lunca Siretului, marcată de izoterma de 8°. Pietrosu Călimanului prinde izoterma anuală de 0°, Rarăul (munte) temperatura medie de 2° C, Vatra Dornei 4,9°C, Cîmpulung Moldovenesc (valea Moldovei) 6,6° C, Fălticeni (podiș) 7,8°C. Lunca Siretului depășește 8°C medie anuală (fig. 8):

În general, zona muntoasă este cuprinsă între 0 și 6°C temperatură medie anuală, în timp ce podișul depășește 6°C anual. Izoterma anuală de 6° se înscrie în lungul limitei externe a Carpaților, cu inflexiuni pe văile Sucevei și Moldovei, pînă departe în interiorul munților, respectiv, pînă la Ulma și Pojorîta (tabelul nr. 1).

La munte, temperaturile negative persistă minimum cinci luni din an (noiembrie—martie), în timp ce în podiș numai trei luni (decembrie—februarie). Luna cea mai rece a anului este ianuarie, iar decada cea mai rece este 21—31 ianuarie (Rarău -8°C, Fălticeni -4,6°C).

Întreaga zonă muntoasă, cu excepția unui culoar în lungul văii Moldovei și a Bistriței Aurii, are în timpul iernii tempera-

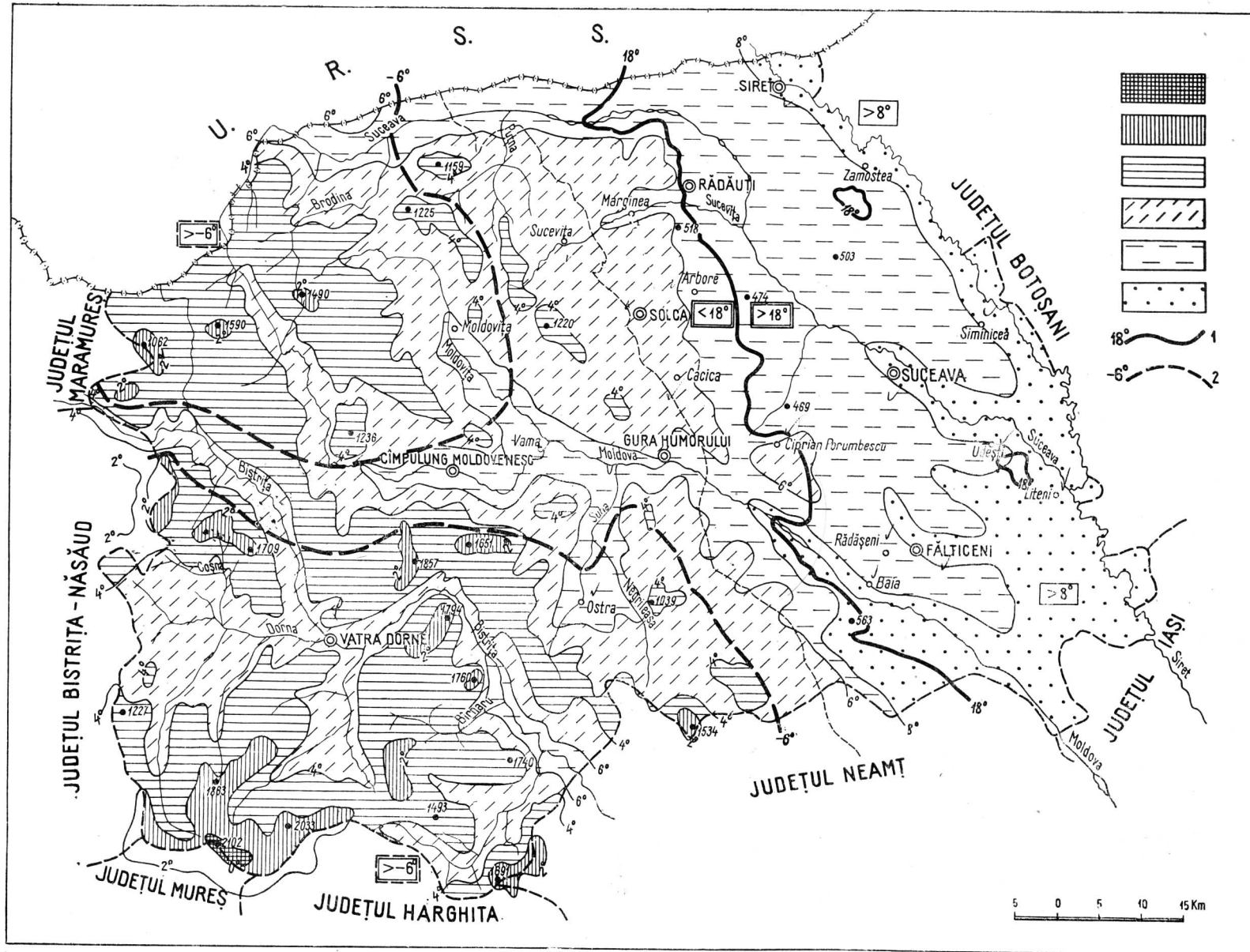

Fig. 7. — Harta temperaturilor medii anuale (după *Atlasul climatologic al Republicii Socialiste România*, 1966).

1, Izoterma de iulie (18°); 2, izoterma de ianuarie (-6°)

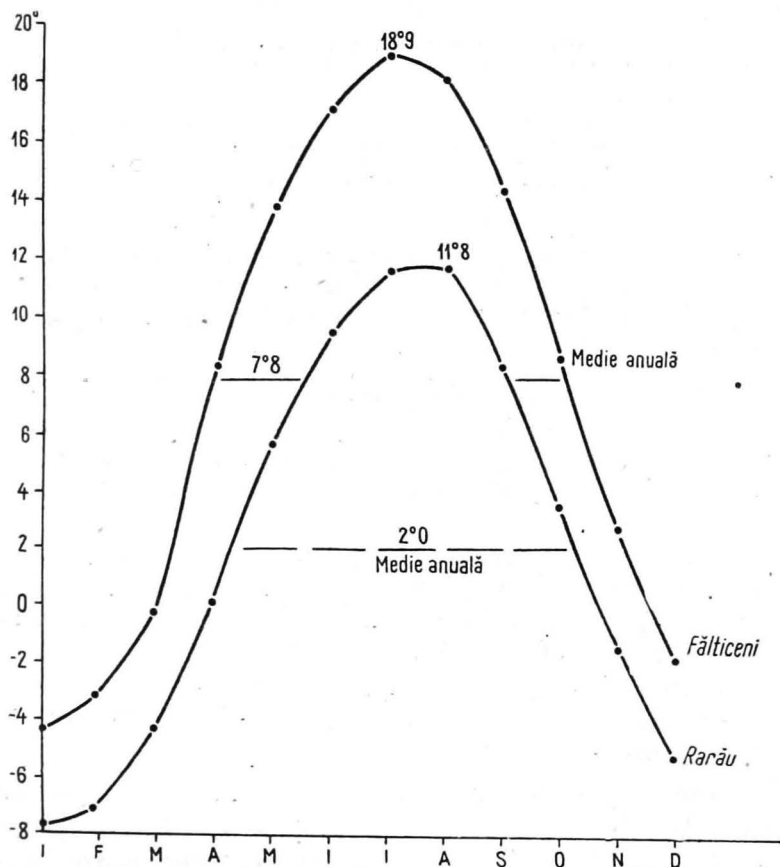

Fig. 8. — Curba anuală a temperaturilor medii (lunare).

turi mai joase de -6°C . În munții Bistriței, iarna este cu o lună mai lungă decât pe valea Bistriței, situație ce nu împiedică stabilirea unei inversiuni de temperatură, iarna, în depresiunea Dornelor.

Caracterul continental al climei este evident iarna, când pe teritoriul județului s-au înregistrat minime absolute foarte

Tabelul nr. 1

Temperaturile medii multianuale 1896—1955

Stația	L u n a												Anual
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Rarău 1536 m	−7,7	−7,2	−4,3	0,0	5,6	9,4	11,6	11,8	8,4	3,5	−1,4	−5,2	2,0
Fălticeni 335 m	−4,3	−3,1	−1,7	8,1	13,7	17,1	18,9	18,3	14,3	8,6	2,7	−1,8	7,8

coborîte. De exemplu, în podiș, la Rădăuți — 32,5°C (27 ianuarie 1954), la Suceava — 31°C (20 februarie 1954), la Fălticeni — 30°C (24 ianuarie 1950). Se remarcă diferența de temperatură dată de poziția mai nordică a localității Rădăuți față de Fălticeni.

Alte minime absolute înregistrate au fost de −33,9°C (11 ianuarie 1940) la Cîmpulung Moldovenesc, de −37,2°C (27 ianuarie 1954) la Cîrlibaba și de −38,5°C (13 ianuarie 1950), minimum minimorum, la Vatra Dornei.

La munte, datorită fenomenului de inversiune termică, s-au înregistrat: la Cîmpulung Moldovenesc −33,9° (pe vale), față de Rarău (munte) cu numai −28,4° (februarie 1955).

În zonele cu aspect depresionar se produc frecvent iarna inversiuni termice.

După o iarnă relativ rece, primăvara vine brusc. Media lunii aprilie este cu cel puțin 4—5° mai caldă decît cea a lunii martie. Dar primăvara este scurtă, cel mult 1—2 luni, după care se instalează vara, în iunie, cu un nou salt termic de cel puțin alte 4°. Vara durează minimum 3 luni, cu temperaturile cele mai mari între 25 iulie și 5 august. Luna cea mai caldă a anului este iulie în podiș (Fălticeni, 21—31 iulie cu 19,9°C) și august la munte (Rarău, 1—10 august cu 12,1°C).

Izoterma de 18° (luna iulie) urmărește limita piemontului pericarpatic și culoarul Moldovei, podișul avînd în ansamblu

temperaturi superioare, iar zona muntoasă și subcarpatică valori inferioare.

Temperaturi ridicate în timpul verii se întâlnesc și la nord de 47° latitudine. Astfel, în podiș s-au înregistrat la Rădăuți 33,5°C (iulie 1950), la Suceava 38,8°C (17 august 1952) și la Fălticeni 37°C (16 august 1905). În zona de munte s-au înregistrat: la Cîmpulung Moldovenesc 38°C (15 august 1954), la Vatra Dornei 36,4°C (15 august 1957), la Poiana Stampei 30,4°C (29 august 1950), la Rarău numai 28,8°C (15 august 1954). După cum se poate constata, temperatura maximă înregistrată (maximum maximorum) rămîne cea de la Suceava (38,8°C).

Vara se prelungește uneori pînă în noiembrie în podiș (Fălticeni 8,6°C media lunii octombrie), pe cînd la munte luna octombrie este deja rece (Rarău 3,5°C), iar în noiembrie iarna este instalată (−1,4°C).

Amplitudinile termice medii anuale sînt în jurul a 20°C, fiind mai mari în zona deluroasă (Fălticeni 23,2°C), decît în sectorul montan (Rarău 19,5°C). Pe munte, temperaturile se mențin relativ scăzute vara (Rarău — media verii 10,9°C, Fălticeni — media verii 14,7°C), fără a coborî excesiv iarna (Rarău — media iernii −6,7°C, Fălticeni — media iernii −3,1°C). În timpul iernii pe deasupra culmilor muntoase (Căliman, Munții Bistriței) trec mase de aer mai cald venite din vest, care atenuează gerul.

Vîntul. Ca urmare a circulației generale a maselor de aer în sensul vest-est, în județul Suceava frecvența cea mai mare o are vîntul din direcția vest (31,7%) în comparație cu cel de est (9,4%). Orientarea reliefului poate modifica circulația generală, oferind o gamă variată în regimul eolian (tabelul nr. 2).

În zona montană, în general, vînturile sînt slabe (2—3 m/s), dar și ca viteză cele mai tari sînt tot vînturile de vest (3,2 m/s). Vîntul suflă tare, cu cel mult 60 km/oră (16 m/s), numai 4 zile într-un an. Furtunile sînt rare; ele se produc îndeosebi vara. În restul anului sînt inexistente.

În Podișul Sucevei, regimul vînturilor este total diferit. Aici circulația aerului se face paralel cu marginea munților și canalizat pe culoarul văilor Suceava și Siret. Vînturile dominante sînt dinspre nord-vest, ca de exemplu la Rădăuți, Suceava

și Fălticeni. Sînt zile cînd vîntul se răstoarnă, dar suflînd mai slab și mai rar dinspre sud-est. Direcția vîntului se menține aceeași în tot timpul anului neexistînd diferențe între iarnă și vară.

Tabelul nr. 2

**Frecvența (%) și viteza medie (m/s) a vîntului.
Cîmpulung Moldovenesc 1946—1955**

Direcția	N	NE	E	SE	S	SV	V	NV	Calm
Frecvența	2,5	2,8	9,4	8,4	3,1	8,5	31,7	5,6	28,0
Viteza	2,0	1,6	2,3	2,0	1,5	2,8	3,2	3,1	—

Precipitațiile sînt în strînsă legătură cu distribuția lunară și anuală a temperaturii, cu regimul vînturilor și cu unitățile de relief, mai exact cu altitudinea. Cantitatea anuală a precipitațiilor scade de la sud-vest către nord-est, din Căliman, cu peste 1 300 mm, spre valea Siretului, unde se înregistrează mai puțin de 600 mm anual (fig. 9).

Cantitățile cele mai mari de precipitații cad la începutul verii (mai—iulie), iar cele mai puține iarna, februarie fiind luna cu cele mai reduse cantități (14—42 mm).

Zona muntoasă, în genere, se caracterizează prin precipitații de peste 800 mm (Rarău 926 mm) (fig. 10), cu excepția Țării Dornelor, unde cad numai 700 mm (Vatra Dornei 672 mm) (fig. 11). În podiș, precipitațiile se reduc de la vest spre est (Horodniceni pe Moldova 655 mm, Dolhasca 552 mm) și de la sud spre nord (Fălticeni 635 mm, Suceava 538 mm) (fig. 12).

Se constată mari contraste în ceea ce privește repartitia precipitațiilor pe luni și ani. Astfel, luna februarie primește numai 18 mm la Fălticeni și 42 mm la Rarău, în timp ce în luna iunie cad 93 mm de ploaie la Fălticeni, iar în mai 143 mm la Rarău.

Variația cantității de precipitații de la un an la altul este mare. Astfel, în anul 1912, un an ploios prin excelență, la Bog-

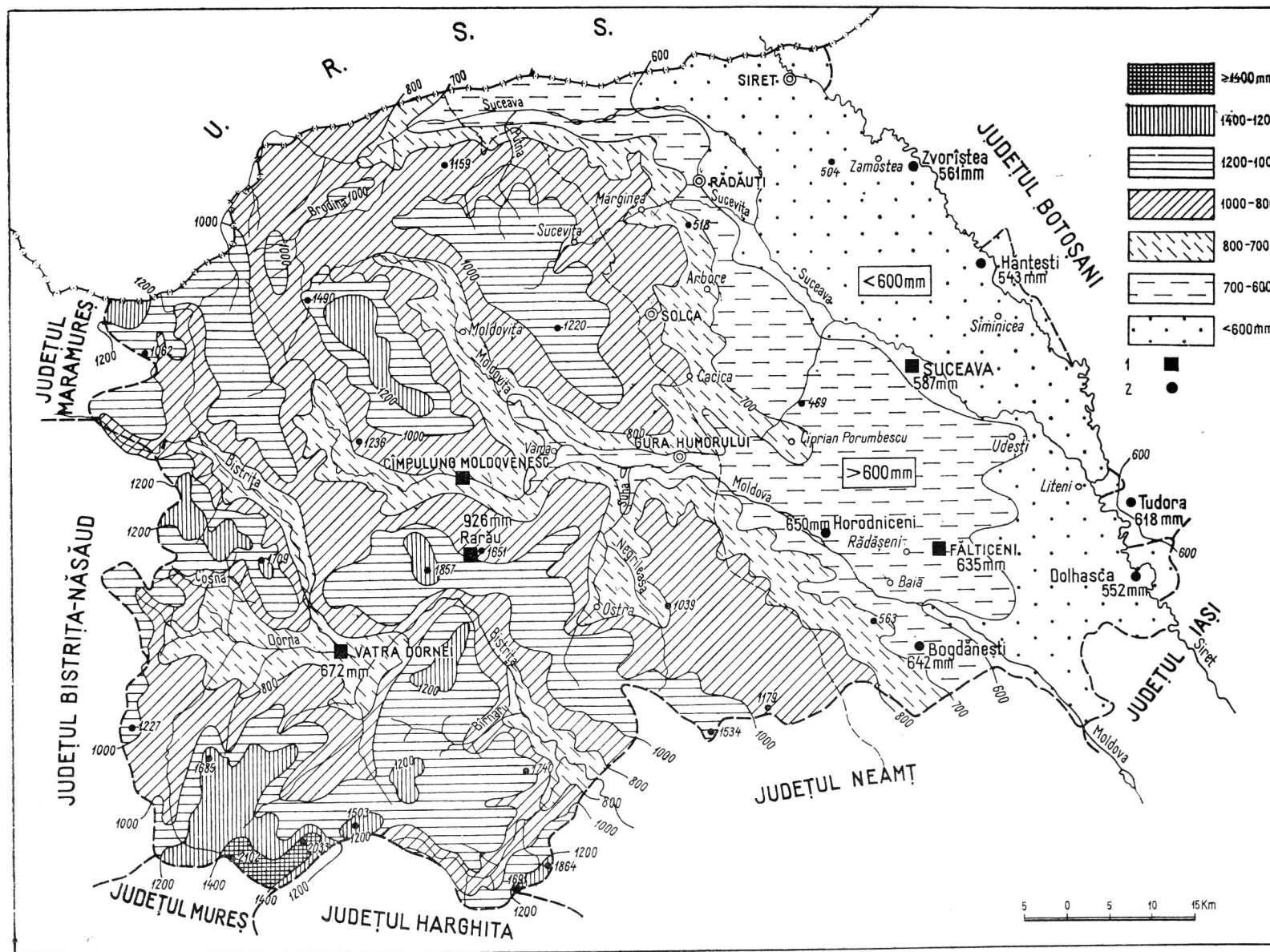

Fig. 9. — Harta precipitațiilor medii anuale (după Atlasul climatologic al Republicii Socialiste România, 1966).

1, Stație meteorologică; 2, stație pluviometrică. (Cifrele indicate la stații reprezintă cantitatea medie anuală de precipitații).

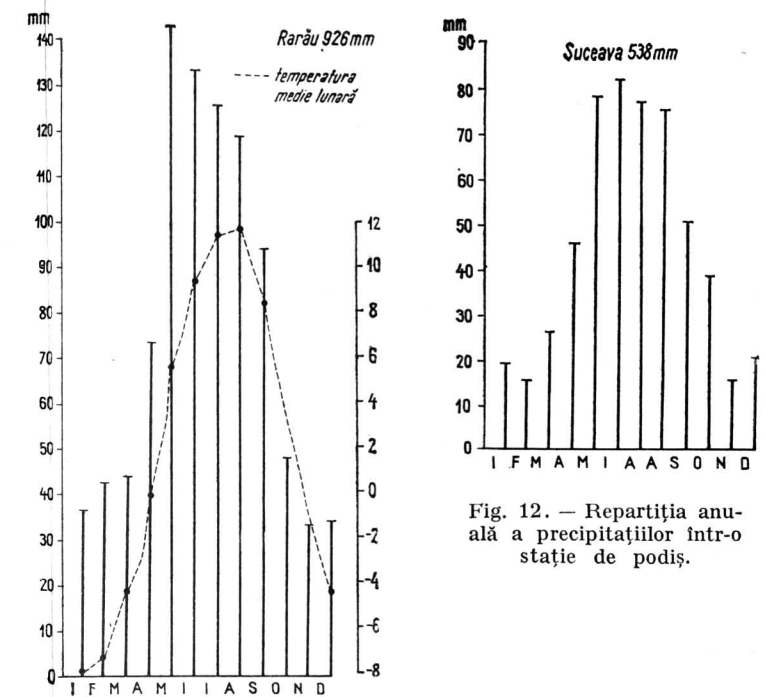

Fig. 10. — Repartiția anuală a precipitațiilor, într-o stație de munte (medii lunare).

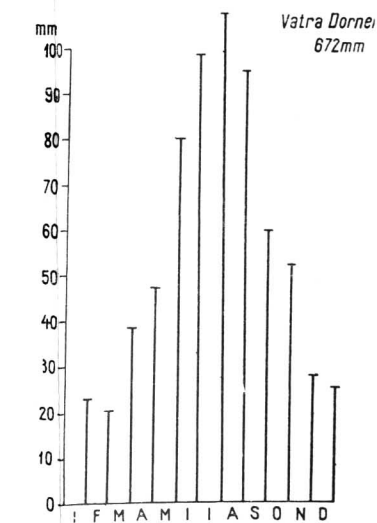

Fig. 11. — Repartiția anuală a precipitațiilor într-o depresiune intramontană.

dănești, în Subcarpați, au căzut 1 160 mm (642 mm media), iar la Zvoriștea, pe malul Siretului, 973 mm (561 mm media). La Vatra Dornei au căzut în același an 1 033 mm față de 672 mm media multianuală.

Într-un an secetos, cum a fost 1921 sau 1943, la Bogdănești au căzut numai 364 mm, la Zvoriștea 266 mm (adică mai puțin decît în regiunile cele mai aride ale țării), iar la Vatra Dornei numai 470 mm (tabelul nr. 3).

Vara nu este lipsită de ploi torențiale. Astfel, la 30 mai 1954 la Fălticeni au căzut 60 mm precipitații în 60 de minute, iar la Dolhasca, la 22 iunie 1955, 70 mm numai în 30 de minute, adică aproape cît plouă în mod obișnuit în luna întregă (84 mm). Există și zile foarte ploioase. Astfel, la Zvoriștea în 24 de ore (1 iunie 1907) au căzut 121 mm, adică mai mult decît plouă de obicei în toată luna (92 mm).

Alte fenomene meteorologice. Influența muntelui se simte asupra podișului, cam pînă în valea Sucevei, prin tendința de răcorire a vremii în unele zile, chiar în luna mai, cînd la munte se produc și brume tîrzii. La Cîmpulung sînt aproximativ trei zile cu brumă în aprilie. Cele mai multe brume se produc în octombrie, în medie 7—8 zile.

Ninsoarea este un fenomen obișnuit. La Suceava sînt cam 27 de zile de ninsoare pe an, cele mai multe fiind în lunile ianuarie și februarie (6—7 zile).

Ceața se produce mai rar, mai mult pe văi și în depresiuni. La munte, durata de strălucire a soarelui este destul de mare, fapt observat și în podiș. Astfel, la Fălticeni, în iulie, august și septembrie, peste 52% din timp este vreme însorită.

Zilele noroase sînt în număr de 84 pe an (Fălticeni, perioada 1948—1955). Cerul este acoperit mai mult iarna (decembrie și ianuarie), oferind numai 23% din durata posibilă de strălucire a soarelui.

În timpul verii cu insolație puternică, temperatura la sol este destul de ridicată. Astfel, la Suceava, cînd temperatura medie lunară a aerului este de 18—19°C, temperatura la suprafața solului (cernoziom levigat) urcă la 34—35°C.

Tabelul nr. 3

Precipitații medii lunare și anuale (în mm) 1896—1915 și 1921—1955

Stația	L u n a												Anual
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Vatra Dornei	23,5	20,3	38,5	47,1	80,4	98,4	108,2	95,1	60,1	47,2	27,8	25,4	672,0
Rarău	36,1	42,1	44,1	73,1	143,0	133,7	126,0	119,5	93,7	47,6	33,2	33,9	926,0
Bogdănești	34,1	24,6	33,3	53,0	83,2	86,5	92,0	82,2	51,8	48,4	21,7	31,2	642,0
Horodniceni	43,9	22,8	40,0	49,6	95,6	71,5	63,6	70,3	51,2	59,5	39,2	32,7	650,0
Fălticeni	28,6	17,8	31,2	50,6	85,9	92,6	92,4	79,7	58,9	48,0	23,9	25,4	635,0
Suceava	18,1	14,6	25,8	46,2	78,1	81,8	76,8	73,3	50,3	37,7	15,3	20,0	538,0
Dolhasca	17,3	14,5	20,3	40,2	83,6	83,8	64,0	80,7	51,9	50,3	23,3	20,1	552,0
Zvoriștea	27,0	26,8	31,6	44,1	66,8	91,7	79,0	53,9	43,3	36,5	33,4	26,8	561,0

Zonele climatice. Pe baza datelor înregistrate în rețeaua meteorologică și cu ajutorul datelor de observație directă la teren se desprind în județul Suceava două zone climatice : *zona climatului montan*, cu topoclimate specifice în depresiunile intramontane și pe văile largi, și *zona climatului de deal* (300 — 700 m altitudine).

Climatul montan. În Căliman și în Munții Bistriței, influențele atlantice, de climat mai umed și cu temperaturi mai moderate, sînt mai pronunțate, în special pe versanții vestici, care sînt mai umezi. Precipitațiile evidențiază paralelismul culmilor și discordanța dintre culmi și depresiunile intramontane.

Pe culmi predomină vînturile de vest și nord-vest, în timp ce pe văi vîntul este canalizat în direcția acestora. Pe înălțimile mari, vîntul este mai puternic. În depresiuni, vînturile sînt mai slabe și mai puțin frecvente; iarna se caracterizează prin cer senin, timp calm și rece. Cînd se simte „răsuflarea muntelui” (briza de munte și de vale) este semn de vreme bună. Mai mult de cinci luni pe an solul este acoperit de zăpadă. În părțile mai dosnice din Căliman, zăpada se menține pe alocuri chiar pînă în luna iunie.

Vara sînt posibile ploi torențiale, cu descărcări electrice și furtună. Pe Rarău, la 24 iulie 1932, au căzut 39 mm în numai 13 minute. Sînt posibile însă zile reci, cu lapoviță și ninsoare, chiar în timpul verii.

La munte, iernile sînt mai lungi, dar mai blinde decît jos în văi, verile sînt mai răcoroase, precipitațiile mai abundente și durata de strălucire a soarelui mai lungă.

Etajarea climatică este reflectată în succesiunea pe verticală a formațiunilor vegetale. Precipitațiile cresc cu altitudinea. Ca dovadă, pe culmea Stînișoarei plouă mai mult decît în valea Bistriței. Temperaturile medii anuale se mențin sub 7°C și scad cu înălțimea pînă la 0°C media anuală (Căliman). Precipitațiile ajung la 800 mm, iar pe înălțimi depășesc 1 000 mm. În cursul anului (Rarău) sînt numai trei luni temperate, în schimb nouă luni sînt reci, umede. Amplitudinea termică multianuală este sub 20°.

Climatul de podiș se întîlnește în partea de est a județului. Este tipul de climat continental atenuat, cu contraste

termice anuale mai mari, dar diurne mai mici (aer mai dens) decît la munte. Precipitațiile sînt mai reduse. Culoarul văilor Moldova, Suceava și Siret creează topoclimate de vale, cu vînturi de nord, cu precipitații mai reduse decît în podiș. Temperaturile medii anuale sînt de 7—8°C, iar amplitudinea anuală de 23°C. Precipitațiile scad sub 700 mm, iar vînturile dominante sînt de nord și nord-vest în culoarele văilor. În cursul anului sînt în medie opt luni temperate și patru luni reci, umede (Fălticeni).

În podiș, pe direcția Rădăuți — Suceava — Fălticeni, microclimatul se îndulcește treptat. Așa se explică, din punct de vedere climatic, prezența zonei pomicole Fălticeni.

HIDROGRAFIA

Apele de suprafață. Teritoriul județului Suceava aparține în întregime bazinului hidrografic al râului Siret, care curge pe limita estică, de la intrarea în țară și pînă la confluența cu pîrîul Pietrosu, pe o lungime de 148 km. În cadrul acestui bazin hidrografic, teritoriul județului este drenat de trei afluenți mai importanți : Bistrița, Moldova și Suceava (fig. 13). Se exceptează o mică suprafață din sud-estul județului, unde, între Moldova și Suceava, se intercalează bazinul hidrografic al Șomuzurilor.¹² Rețeaua hidrografică, destul de deasă în zona de munte, se rărește treptat spre podiș, unde se schimbă și regimul hidrologic al râurilor respective.

În ceea ce privește debitul apelor curgătoare, acesta este în strînsă legătură cu distribuția anuală a precipitațiilor. Ca

¹² Două piraie de la izvoarele Ceremușului Alb (Izvorul Cățelei și Sărata) sînt pe teritoriul județului, în colțul său nord-vestic. Această porțiune este singura care aparține bazinului hidrografic al Prutului.

urmare, se remarcă creșterea debitelor la sfârșitul primăverii, în urma ploilor și a topirii zăpezilor, și apoi scăderea lor la sfârșitul toamnei și în iarnă. În unii ani, râurile prezintă viituri mari provocate de ploile torențiale sau de desprimăvărarea bruscă, dacă aceasta coincide cu ani bogați în zăpezi. De aceea, apele curgătoare capătă un caracter torențial, caracter ce s-a amplificat prin diverse activități antropice: defrișări, desțeleniri etc. În condiții de viitură, debitul solid sporește foarte mult, consecință a degradărilor de albi, maluri și versanți, precum și a eroziunilor de sol. Aceasta a necesitat unele amenajări hidrotehnice, executate sau în curs de execuție.

Bistrița, cel mai importat afluent al Siretului, drenează partea de vest a județului Suceava pe o distanță de 122 km, din cei 290 km lungime totală a râului, între Munții Rodnei și Bacău. Pe o suprafață de 2 520 km², din suprafața totală a bazinului de aproape 7 000 km², Bistrița drenează prin afluenții ei Munții Căliman și munții cristalini cărora le-a dat numele, respectiv un teritoriu echivalent cu aproape 30% din suprafața județului.

Din apropierea izvoarelor sale (Bistricioara și Putreda) și pînă la Broșteni, în cursul superior, ca rîu de munte, Bistrița coboară 500 m, cu o pantă medie de peste 4 ‰. Bazinul Bistriței, în perimetrul județului Suceava, formează o rețea hidrografică deasă, cu numeroși afluenți (32 de pîraie). Dintre aceștia, mai importanți sînt: Țibăul (24 km), Cîrlibaba (24 km), Neagra Șarului (33 km) și Neagra Broștenilor (40 km). Principalul afluent este Dorna (46 km) cu o rețea hidrografică mare (595 km² suprafața bazinului) și înrămurată pînă la subafluenți de ordinul 3. Ca rîu de munte, Bistrița are peste 40—50% alimentare nivală, mai mult decît celelalte râuri din județ. Scurgera variază și după anotimpuri: 15—20% primăvara, crește la 35—40% vara și scade spre toamnă și iarnă la 25—35, respectiv, la 20%.

Ca zonă cu roci impermeabile, zona cristalină prezintă o rețea hidrografică deasă, peste 0,6 km/km², iar debitul este relativ crescut în toate anotimpurile, dar cu deosebire vara, cu prelungire spre toamnă, fapt ce permite Bistriței și unora din afluenții ei să fie utilizați ca mijloc de transport al lemnului.

Sînt aproape 300 km lungime de râuri flotabile în bazinul Bistriței. Plutăritul se făcea pe Bistrița (80 km) și pe afluenții ei Țibău (20 km), Dorna (20 km) și Neagra Șarului (40 km). Practica plutăritului, tradițională în bazinul Bistriței, se asigura prin reținerea apei din loc în loc, provocîndu-se viituri artificiale — haituri.

Pe Bistrița, la Iacobeni, și pe Neagra Șarului, la Broșteni, sînt două microcentrale cu o putere instalată de 88 și 22 kW și o producție medie de 760 000 și, respectiv, de 70 000 kWh/an. Obiectivele industriale instalate pe Bistrița (Dorna și Neagra) dau 25 surse de impurificare a apelor, cu un debit de peste 200 l/s.

Moldova, arteră hidrografică importantă a județului, este al doilea râu ca mărime după Bistrița. Din cei 216 km lungime totală a râului pînă la Roman și 4 315 km² suprafață de bazin, Moldova curge prin județul Suceava pe o distanță de 149 km, respectiv, între izvoarele sale din Masivul Lucina și localitatea Drăgușeni (pîriul Sărata, ultimul afluent). Ea drenează Munții Bistriței și o parte din obcine în sectorul montan și versantul estic al culmii Stînișoara în sectorul de deal, însumînd o suprafață de bazin de 3 035 km², ceea ce reprezintă aproape 36% din suprafața județului. Rîul Moldova are deci cel mai mare bazin hidrografic în județul Suceava.

Are un curs mai repede decît Bistrița în zona de munte, în zona de deal panta reducîndu-se la jumătate. Debitul său (30 m³/s la Roman) este mult mai mic decît al Bistriței. Alimentarea nivală este mai redusă decît la Bistrița (sub 30%), din care cauză viiturile sînt mai frecvente ca urmare a ploilor torențiale de vară. Frecvența vînturilor de nord și nord-vest în zona de munte și în special la exteriorul mîntelui dă ploi mai abundente pe versantul estic al culmii Stînișoara, care primește cu 100 mm precipitații mai mult decît versantul ei vestic. Aceasta menține și sporește debitul Moldovei prin afluenții de pe dreapta ei în zona subcarpatică.

Spre deosebire de bazinul Bistriței, asimetric în sectorul montan, datorită afluenților puternici pe dreapta, bazinul hidrografic al Moldovei este simetric în munte (fig. 14), dar devine asimetric de la Gura Humorului în jos prin pierderea afluenților de pe stînga.

Fig. 14. — Valea Moldovei la Prisaca Dornei (foto Comb. poligr. „Casa Scintei”).

Rețeaua hidrografică este relativ deasă, peste $0,4 \text{ km/km}^2$. Rîul Moldova are 41 de afluenți, dintre care mai însemnați sînt în zona de munte Putna (20 km), Suha (33 km) cu afluenții Negrișoara (20 km) și Humor (26 km), iar în Subcarpați Suha Mică (24 km) și Suha Mare (29 km). Cel mai mare afluent al Moldovei este Moldovița (47 km lungime și un bazin hidrografic de 564 km^2), care îi dublează debitul. Cel mai lung afluent este Rîșca (54 km), care, cu un bazin hidrografic de 201 km^2 , are un debit mai mic.

Regimul relativ torențial al Moldovei și albia ei majoră largă au făcut ca acest rîu să nu poată fi folosit pentru plutărit și pentru amenajări hidrotehnice, cu excepția unei microcentrale la Gemenea, pe un afluent al Suhăi, cu o putere instalată de numai 10 kW.

Pe parcursul Moldovei sînt semnalate 18 puncte cu eroziuni de mal, care însumează o lungime de rîu de 15 km neprote-

jați. În zona Cornu Luncii s-a construit un dig de 12 km lungime pentru apărarea malurilor, iar printr-o îndiguire în luncă s-a asigurat apărarea împotriva inundațiilor a unei suprafețe de 250 ha, din care 60 ha teren arabil și 60 ha pășune.

Cele 31 de surse de impurificare a apelor Moldovei și afluenților ei totalizează un debit zilnic de peste 200 l/s.

Ca folosințe hidromecanice menționăm șapte mori de apă pe Moldova și Suha, cu o forță de 75 CP și un debit folosit de 7 m³/s.

Suceava, rîu de munte și de podiș, este al treilea ca importanță după Bistrița și Moldova. Este singurul rîu care de la izvoare, din Masivul Lucina, și pînă la vărsarea în Siret, la Liteni, curge pe teritoriul județului cu același nume. Lung de 170 km, cu o suprafață de bazin de 2 280 km², care reprezintă 26% din suprafața județului, Suceava are, ca și Bistrița, un bazin asimetric, mai dezvoltat pe dreapta. Cea mai mare parte a bazinului este în regiunea de munte.

De la izvor la vărsare, Suceava coboară peste 1 000 m, cu o pantă repede în munte, pînă la Straja. Intrînd în podiș își reduce panta la numai 2⁰/₀₀ și formează o luncă largă pînă la vărsarea în Siret, la cota de 240 m.

Suceava se formează din două pîraie: Izvor și Aluniș. Primește 32 de afluenți, dintre care mai importanți sînt: Putna (19 km) în zona munte, Pozen (25 km) în Depresiunea Rădăuți, Solca (27 km) și Soloneț (31 km) din Obcina Mare, Horaiț (22 km) și Hătnuța (19 km), două pîraie mici care vin din Podișul Dragomirna.

Principalul afluent al Sucevei este Sucevița (35 km), cu cel mai mare debit și cursul cel mai repede.

Cu o densitate de rețea de 0,38 km/km², bazinul hidrografic al Sucevei drenează Obcina Mare, parțial Obcina Feredeului și piemontul pericarpatic.

Regimul hidrologic al Sucevei și Suceviței prezintă mari variații anuale de debit între viiturile de primăvară, care nu inundă decît albia majoră, și scăderea pînă aproape de secare în cursul verii (Sucevița). Pozenul, avînd albia îngustă, la viituri înecă mari suprafețe de teren. Aceasta a necesitat executarea de desecări pe o suprafață de peste 1 000 ha, din care

aproape 700 ha pășune. Asemenea lucrări s-au mai efectuat și pe un mic afluent de pe stînga Sucevei, Climăuț, unde au fost desecate 1 300 ha teren arabil.

La Suceava și Sucevița se produc cele mai mari degradări de albie și maluri, care însumează o lungime de peste 30 km. Unele lucrări de protecție a malurilor și de corectare a albiei s-au făcut pe riul Suceava pe o distanță de 15 km în Depresiunea Rădăuți.

Plutăritul caracteriza Bistrița și cîțiva afluenți ai ei, în schimb folosințele hidromecanice caracterizează Suceava și afluenții ei Sucevița, Solonețul etc. Din cele 54 de mori de apă (pive și gateri), jumătate sînt instalate pe Suceava.

Cele mai mari surse de impurificare din județ le prezintă Suceava, datorită unităților industriale instalate în lunca ei. Debitul mediu zilnic evacuat din acestea este de aproape 700 l/s.

Somuzurile. Al patrulea bazin hidrografic din județ aparține la două riuri gemene: Șomuzul Mic (30 km lungime) și Șomuzul Mare (51 km). Ambele izvorăsc din Podișul Sucevei, la sud de orașul Suceava, fiind singurele riuri de podiș pe toată lungimea cursului lor. Bazinul lor hidrografic, în suprafață de 617 km², se intercalează între Suceava și Moldova.

Șomuzul Mic nu are nici un afluent, în schimb Șomuzul Mare, față de lungimea lui, are o rețea foarte înrămurată (0,36 km/km²), rețea destul de deasă pentru un bazin de podiș.

Șomuzul Mare se varsă în Siret la Dolhasca, la cota 230 m. Panta longitudinală medie este 6‰, dar se atenuează foarte mult, ajungînd la mai puțin de 3‰ de la Fălticeni în jos.

Panta redusă, în special a Șomuzului Mare, și lunca inundabilă a acestuia au impus cele mai mari lucrări de desecare din județ, lucrări în suprafață de peste 7 000 ha, din care 4 800 ha teren arabil.

Siretul. Exceptînd bazinele hidrografice principale (Bistrița, Moldova, Suceava și Șomuz), bazinul propriu-zis al Siretului se rezumă în județul Suceava la albia lui majoră și la cîțiva afluenți mărunți direcți pe dreapta. Panta mică în acest sector face ca Siretul să aibă o luncă largă, un curs foarte

meandrat, iar în unele locuri chiar dublarea albiei minore cu cîte un Sireșel.

În dreptul Sucevei, înainte de primirea afluenților principali, Siretul este încă departe de a avea alura celui mai mare rîu al țării, după Dunăre, cu un debit la vărsare de $225 \text{ m}^3/\text{s}$. Siretul este aici un rîu modest, de talia rîului Suceava, care dezamăgește pe călătorul neprevenit și care îl cunoaște de la Tecuci în jos; în amunte de Pașcani, Siretul este aproape lipsit de afluenți pe stînga, fiind amenințat în mai multe locuri cu captarea de către afluenții Jijiei; în amunte de primirea Sucevei, afluenții de pe dreapta sînt toți mici și săraci în ape.

Apele stătătoare. Județul Suceava este lipsit complet de lacuri naturale. În schimb se întîlnesc 16 lacuri antropice, acumulări piscicole pe văi. Cele mai importante sînt cele trei retenții de pe Șomuzul Mare, lângă Fălticeni, cu un volum total acumulat de $1\,200\,000 \text{ m}^3$, apoi lacurile de acumulare relativ mici, fiecare cu un volum de circa $300\,000 \text{ m}^3$, pe Pozen, pe Hatia (mic afluent pe stînga Moldovei) la Drăgușeni, pe pîriul Dragomirna la nord de municipiul Suceava etc.

Tot în categoria apelor stătătoare, dar cu un caracter oarecum intermitent, sînt și haiturile,

Apele subterane și izvoarele. Sub acest aspect județul Suceava se prezintă foarte diferențiat, în sensul că există regiuni cu roci impermeabile lipsite aproape total de ape subterane, dar există și regiuni bogate în resurse de ape subterane.

Zonele lipsite de strate acvifere sînt cele mai întinse și cuprind eruptivul din Munții Căliman și zona cristalino-mezozoică a Munților Bistriței, inclusiv zona flișului cretacic. De asemenea, cu roci impermeabile, dar care nu exclude posibilitatea existenței unor ape subterane, este zona podișului mar-nos-argilos al Sucevei.

Ape subterane abundente se găsesc în zonele cu roci fisurate și roci detritice. Acest tip de roci se întîlnește în zona flișului paleogen, în terase, în lunci și depozite de versant.

În roci cu permeabilitate mare, și anume în piroclastitele din Munții Căliman, în pietrișurile din Depresiunea Dornelor și în prundișurile care intră în alcătuirea șesurilor aluviale ale

Moldovei, Sucevei, Siretului sau ale altor râuri mai mici se găsesc strate acvifere locale.

În fine, în rocile fin fisurate, cum sînt gresiile flișului paleogen din Obcina Mare sau din flișul transcarpatic din nord-vestul Călimanului, se găsesc rețele acvifere intense.

Legată de apele subterane este apariția izvoarelor. Astfel, în Depresiunea Dornei, în luncile și terasele Dornei și Negrei Șarului sînt cantonate ape freatice alimentate din precipitații și din apele scurse de pe versanți. Ele au importanță locală. Totuși, în zonă apar importante izvoare minerale. Acestea provin din ape de origine vadoasă care circulă prin fisurile din sisturile cristaline sau pe planurile de contact cristalin-sedimentar. În drumul lor spre suprafață, aceste ape dizolvă bioxidul de carbon liber provenit din emanațiile mofetice postvulcanice, la care se adaugă sărurile solvite din rocile pe care le străbat. În felul acesta apar izvoarele minerale reci din sectorul Vatra Dornei, de tipul hidrochimic bicarbonatat, feruginos, arsenical etc.

O altă serie de izvoare minerale (reci) sînt cele cantonate în orizonturile piroclastice din lungul dislocațiilor care afectează versantul estic al Munților Căliman și prin care circulă ascensional bioxidul de carbon. Aceste izvoare provin din ape de infiltrație, care în prezența bioxidului de carbon capătă un caracter net carbogazos.

În fine, o ultimă categorie de izvoare minerale din Munții Bistriței, în afara celor cu caracter complex de la Vatra Dornei sau carbogazoase din estul Munților Căliman, sînt izvoarele din sectorul Iacobenii, care apar la contactul cristalinului cu calcarele bituminoase triasice și au caracter sulfuros.

În categoriile amintite se citează izvoarele minerale din bazinul Dornelor de la Vatra Dornei, Șaru Dornei, Poiana Negrii, Neagra Șarului, Negrișoara, Dorna Candrenilor, Poiana Stampei, Coșna, precum și apele minerale de la Dîrmoxa, pe Neagra Broștenilor. Chimismul apelor minerale diferă de la un izvor la altul. Toate aceste ape au importanță terapeutică. Aceasta explică apariția și dezvoltarea stațiunii balneare Vatra Dornei, una dintre cele mai importante din țară. Cea mai bună apă minerală este cea de la Șaru Dornei.

În zona clipelor calcaroase, inclusiv Rarăul, la contactul cu cristalinelul apar izvoare carstice cu debit bogat.

La limita flișului paleogen cu Podișul Sucevei și Subcarpații, deci la contactul muntelui cu dealurile, apar izvoare clorurate sodice, puternic mineralizate, care însoțesc miocecul de molasă cu sare și gips. Astfel de izvoare se semnalează, între altele, la Solca și Rîșca.

Apele freatice cele mai importante sînt cele din șesurile aluvionare ale Sucevei și Siretului și în primul rînd din depresiunea piemontană Rădăuți. Apele freatice sînt acumulate în prundișurile conurilor-delte ale Sucevei și Suceviței și sînt alimentate din precipitații și scurgerile pe pantă, ca dovadă paralelismul dintre curba de variație a nivelelor freatice și curba repartiției anuale a precipitațiilor. Cele două conuri-delte sînt conturate de numeroase izvoare bogate.

În podiș, izvoarele lipsesc pe interfluvii, însă ele există aproape de fundul văilor și apar îndeosebi în lunca Sucevei și a Moldovei din zona dealurilor, cu debite de 1—10 l/s.

Pentru alimentări cu apă potabilă și ape industriale sînt folosite nu numai apele de suprafață, ci și cele din subteran. Captări de ape subterane cu debite de peste 2 000 m³/zi s-au făcut la Vatra Dornei, Cîmpulung Moldovenesc, Gura Humorului și la Rădăuți.

Captări de ape subterane din șesurile aluviale și de ape de suprafață din riurile principale, în scop menajer și industrial, s-au realizat cu următoarele debite: Suceava 1 075 l/s, din care 270 l/s din subteran, Siret 500 l/s, din care 225 l/s din subteran, Bistrița 255 l/s, din care 60 l/s din subteran, Moldova 200 l/s, din care 145 l/s din subteran, apoi Dorna și Moldovița cu debite de suprafață și din subteran, Șomuzul și Sucevița cu debite numai din subteran.

Debitul total utilizat în județ în alimetările cu apă este de 2 500 l/s, din care debitul din subteran este de aproape 1 000 l/s.

Distribuția inegală a apelor subterane, ca și densitatea rețelei hidrografice, este rezultatul compartimentării reliefului județului Suceava.

VEGETAȚIA, FAUNA ȘI SOLURILE

Vegetația. Pe un relief atît de diferențiat, cu înălțimi ce depășesc 1 800 m în Căliman și Munții Bistriței și care coboară apoi treptat spre est pînă la cote sub 300 m în lunca Siretului, este firească zonarea vegetației, zonare condiționată și de climă. Vegetația, pe o diferență de altitudine de 1 500 m, se etajează în : pajiști alpine, pădure de conifere, pădure de foioase (fig. 15).

Pajiștile alpine se întîlnesc la peste 1 650 m în munții Căliman, Suhard, Giumalău și Barnar. În Rarău, ele coboară pînă la 1 500 m. Pajiștile alpine apar în locurile cu iarnă mai lungă de șase luni și cu precipitații abundente, de peste 1 200 mm. Ele se dezvoltă pe un areal discontinuu, insular, în două etaje : unul alpin propriu-zis și altul subalpin.

În etajul alpin propriu-zis, pajiștile sînt formate din asociații de *Poa alpina* (firuță), *Carex curvula* (rogoz), *Hieracium aurentiacum* (rușuliță), *Gentiana nivalis* (ghințură), *Campanula alpina*, *Nardus stricta* (țepoșică); aceasta din urmă nefiind pășunată de animale s-a înmulțit micșorînd valoarea nutritivă a pajiștilor. În Rarău se întîlnește și *Leontopodium alpinum* (floarea de colț). Plantelor ierboase li se alătură și tufișuri de plante lemnoase, ca *Vaccinium myrtillus* (afin), *Dryas octopetala* (argintică), iar în Căliman și *Rhododendron kotschyi* (smîrdar).

Etajul subalpin se caracterizează prin pajiști secundare cu *Agrostis rupestris*, *Festuca supina* (păiuș), *Hieracium alpinum*, *Luzula nemorosa* (horști), dar mai ales prin tufișuri de *Pinus montana* (jneapăn), care formează jnepenișuri întinse în special în Căliman, asociat cu *Juniperus communis* (ienuper), *Alnus viridis* (arin de munte), *Salix herbacea* (salcie ierboasă).

Etajul subalpin este cel mai bine reprezentat pe culmile înalte ale Munților Bistriței.

În general, pajiștile de munte sînt cele mai bogate pentru pășunatul vitelor, deoarece au peste 3 000 kg masă verde la hectar.

Pădurea de conifere corespunde celei mai întinse zone de vegetație din județul Suceava. Ea începe de la altitudini de 1 650 m și coboară pînă la 1 000 m. În felul acesta, toată partea muntoasă de vest a județului, cu excepția culmilor mai înalte, se încadrează zonei rășinoaselor, cu cele două etaje: unul superior, în care dominant este molidul, și altul inferior, în care se dezvoltă în amestec molidul și bradul; subordonat apare fagul.

Etajul pădurii de molid (*Picea excelsa*) acoperă, între înălțimile arătate, Călimanul pînă la 1 700 m, Munții Bistriței, obcinele Suhardului și Mestecănișului între izvoarele Moldovei și Putnei și cursul superior al Sucevei. Molidul urcă pînă la limita superioară a pădurii. În Căliman, la limita superioară a pădurii se instalează zîmbrul (*Pinus cembra*), odinioară mult mai răspîndit. În județul Suceava (Suhard, Giumalău, Grințieș sau în zona Brodina—Argel) se întîlnesc cele mai frumoase molidișuri din țară. Lemnul lui este cunoscut ca lemn de rezonanță. În molidișuri, molidul singur ocupă pînă la 90% din suprafața pădurii.

Etajul pădurii de brad-molid, la care spre limita inferioară se adaugă și fagul (*Fagus silvestris*), acoperă Obcina Feredeului, Obcina Mare și Munții Stînișoarei. Bradul (*Abies alba*) ocupă cu precădere versanții înșoriți, molidul oprindu-se în locurile mai umbroase. Spre limita inferioară a acestui etaj, molidul rămîne subordonat bradului.

Vegetația forestieră ocupă peste 53% din suprafața județului (circa 457 000 ha), coniferele acoperind cea mai mare parte din această suprafață.

Speciile forestiere cele mai vechi, alături de mesteacăn, sînt jneapănul, pinul și larița, dar răspîndirea lor a fost mult modificată prin activitatea pastorală a omului.

Turbăriile. În zona coniferelor se intercalează, ca asociație vegetală specifică, turbăriile acide cu *Sphagnum* din Țara

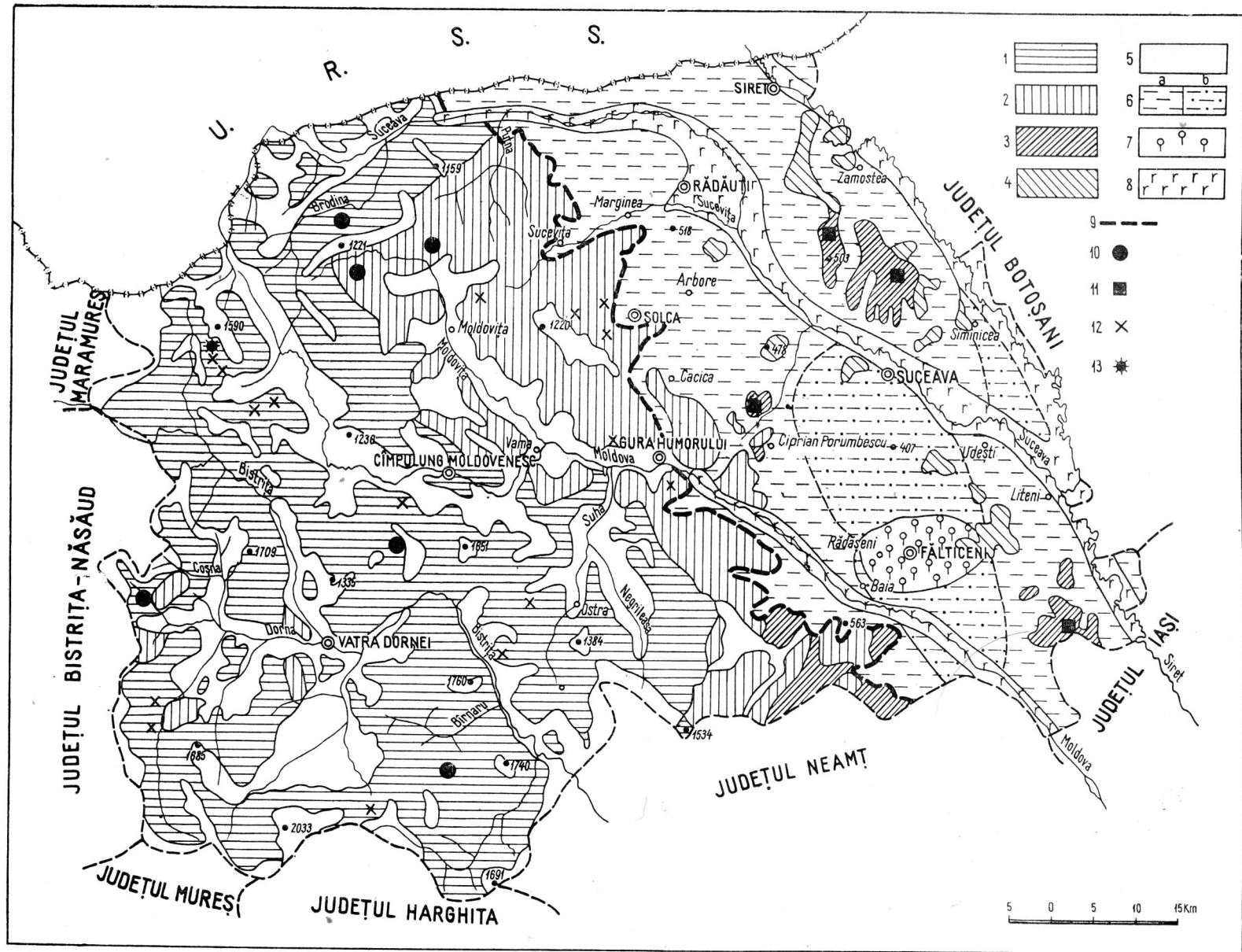

Fig. 15. — Harta fitogeografică și a folosirii terenurilor (parțial după harta geobotanică din *Atlasul climatologic al Republicii Socialiste România*, 1960).

1, Păduri de rășinoase (dominant molidul); 2, păduri de rășinoase (molid, brad) și fag; 3, păduri de fag; 4, păduri de stejar (în amestec); 5, pajiști montane; 6, terenuri agricole (a, pajiști stepizate joase; b, pajiști stepizate

înalte); 7, zonă pomicolă; 8, terenuri de luncă; 9, limita vestică a zonei agricole; 10, molidișuri cu lemn de rezonanță; 11, fâgete cu lemn pentru placaj; 12, *Pinus silvestris*; 13, *Betula nana*.

Dornelor, cunoscute aici sub numele de tinoave. Sînt turbării înalte, căci sînt instalate în depresiune la altitudini de 900—1 000 m. O vegetație caracteristică le populează: *Betula nana* (mesteacăn pitic), *Empetrum nigrum*, *Vaccinium oxycoccos* (răchițele) la care se adaugă ca plante ierboase *Drosera rotundifolia* (roua cerului, o plantă carnivoră-insectivoră), *Eriophorum vaginatum* (bumbăcăriță). Se întîlnesc și relice glaciare, cum este mușchiul *Sphagnum vulgianum* și o algă roșie endemică — *Batrachospermum dornense*. Nici un conifer, în afară de *Pinus silvestris* (pinul), nu suportă condițiile edafice ale turbăriilor, dar și acesta cu destulă dificultate. În condițiile microclimatice actuale există tendința ca turbăriile să înceapă a fi invadate de pădure. Dintre turbăriile mai cunoscute și a căror turbă are calități terapeutice menționăm pe cele de la Poiana Stampei, Tinovul Mare de la Neagra Șarului și tinovul de la Drăgoiasa.

Pădurea de foioase, prin cele două etaje ale sale (pădurea de fag și de stejar în amestec), are o importanță redusă pe teritoriul județului, datorită micilor suprafețe ocupate de foioase. Pădurea de foioase se întîlnește sub formă de petice numai în Podișul Sucevei, cu excepția fagului care urcă și pe versantul de est al Stînișoarei în partea de sud. Podișul Sucevei aparține în întregime zonei pădurilor de foioase, dar el fiind o regiune bine populată pădurea a fost cu timpul sacrificată, fiind redusă la o serie de petice. Podișul Sucevei este astăzi prin excelență zonă agricolă.

Cele mai întinse făgete (*Fagus silvatica*), importante și pentru lemnul lor de placaj, se întîlnesc în zonele Dragomirna, Dolhești și Ilișești în podiș, la care se mai adaugă făgetele de la Rîșca. Altitudinile de 300—600 m sînt cele mai favorabile fagului, care crește aici asociat cu sorbul (*Sorbus aucuparia*), arțarul (*Acer platanoides*) sau carpenul (*Carpinus betulus*).

Stejărișurile amestecate ocupă suprafețe și mai mici și numai pe dealurile din podișurile Dragomirna și Fălticeni. Se pot cita ca fiind mai însemnate, deși sub formă insulară, stejărișurile de la Calafindești sau din bazinul Șomuzurilor. Diferite specii de *Quercus* (*Q. petraea*-gorun și *Q. sessiliflora*-stejar) trăiesc aici în amestec cu alți arbori (ulm, tei, jugas-

tru) sau arbuști (alun, sînger, corn). Sînt păduri rare și luminoase, ceea ce permite formarea unui strat erbaceu bogat. În Depresiunea Liteni s-a instalat o insulă de silvo-stepă cu *Festuca pseudovinae*, în mijlocul zonei păduroase.

Vegetația de luncă. Intrazonal, în luncile Siretului, Sucevei și Moldovei, de la ieșirea din munte a acestor riuri, apare o asociație de plante higrofile lemnoase (salcie, plop, arin) sau ierboase (rogoz, pipirig, izmă, piciorul cocoșului, coada calului).

Specii rare. Pe teritoriul județului, cu deosebire în zona de munte, se păstrează o serie de plante rare, valoroase din punct de vedere științific. Acestea sînt protejate prin lege ca monumente ale naturii (floristice). În această categorie se cuprind conifere, ca *Taxus baccata* (tisa) ori *Pinus cembra* (zîmbbru) din Căliman, arbuști, ca *Rhododendron* (smîrdar) ori *Arctostaphylos uva-ursi* (strugurii ursului), sau plante ierboase, ca *Leontopodium alpinum* (floarea de colț), *Cypripedium calceolus* (papucul doamnei) ori *Nigritella rubra* (sîngele voinicului). Interesant de notat că din cele numai 96 ha care se întîlnesc în țară cu arbustul strugurii ursului, 91 ha sînt la Răchituș, în fitocenoză pinului silvestru.

Pentru ocrotirea naturii a fost creată rezervația botanică Lala-Bila de 1 000 ha, la vest de Cîrlibaba, pentru floră alpină, smîrdar, tisă și zîmbbru, precum și rezervația de 200 ha din Munții Căliman, pentru protecția zîmbrului și a golului alpin. De asemenea, rezervația de molid de la Slătioara de 325 ha, cea mai veche din țară (1905), denumită și „Codrul secular de la Slătioara”. În acești codri, molidul crește în amestec cu bradul și fagul; ca specii asociate sînt tisa și pinul. Aici se produce și o variație tipologică cu inversiunea fagului la limita superioară a molidului. Pe rocile calcaroase se întîlnește papucul doamnei.

Pinus silvestris (pin), un conifer ce a avut o mare arie de repartitie în toți munții din județ, din Căliman pînă în Obcina Mare, se mai păstrează încă într-o serie de stațiuni dispartate. Dintre acestea merită a fi amintite cîteva : Dornișoara, Lucina, Slătioara, Moldovița, Solca, Bucșoia.

Mai sînt apoi o serie de plante rare care apar numai în cîte un singur punct, ca de exemplu *Betula nana* (relict glaciatic) la Lucina, *Arctostaphylos uva-ursi* pe dealul Răchitușu Mare la

Breaza, *Nigritella miniata* pe Rarău, *Colluna vulgaris* în Obcina Mare, *Empetrum nigrum* în Giumalău, *Petrosia levitomentosa* în Pietrosu, la sud de Toance etc.

O regiune interesantă prin raritățile sale floristice este Obcina Mestecănișului, respectiv versantul dinspre valea Moldovei între izvoare și Breaza. În podiș, cea mai frumoasă specie rară, monument al naturii, care se întâlnește insular la nord de latitudinea Sucevei, este *Fritilaria meleagris* (laleaua pestriță), higrofilă, mai frecvent întâlnită în Depresiunea Rădăuți, precum și la Sasca și Ilișești, iar în lunca Siretului la Rogojești. La Liteni, pe Șomuz, apare o altă plantă rară: *Centaurea marshal* (vinețeaua).

Fauna. Varietatea mare a condițiilor fizico-geografice din județul Suceava se reflectă și în cadrul lumii animale. Zona alpină și pădurea de rășinoase sînt remarcabile prin bogăția faunei cinegetice; aceasta, în trecut, a fost și mai bogată, căci unele specii au dispărut, iar altele s-au împuținat mult, încît au trebuit să fie ocrotite prin lege. Dintre animalele dispărute amintim: bourul (dispărut în secolul al XVI-lea), zimbrul, marmota alpină și antilopa saiga (oaia sălbatică de pădure), care mai trăiau încă în vremea lui Dimitrie Cantemir, *Capra ibex* (dispărută pe la mijlocul secolului al XIX-lea) și *Rupicapra rupicapra* (capra neagră), din Căliman dispărută și mai de curînd.

Din lumea păsărilor, în zona alpină trăiește *Montifrigila nivalis* (cînteza alpină), în jnepenișurile din Suhard și Căliman cuibărește *Lyrurus tetrix* (cocoșul de mesteacăn). În pădurile de rășinoase se întâlnește *Tetrao urogallus* (cocoșul de munte), *Tetrastes bonasia* (ierunca) și *Certhia familiaris* (cojoaica).

Dintre mamiferele de pădure importante sînt *Ursus arctos* (ursul brun) întâlnit în munții Căliman și Bistriței, apoi *Lynx lynx* (rîsul) și *Martes martes* (jderul), cele mai rapace mamifere. Fauna din pădure, care este cea mai bogată, cuprinde *Canis lupus* (lupul) și *Canis vulpes* (vulpea), *Sus scrofa* (mistrețul) și *Cervus elaphus* (cerbul carpatin). În pădurea de conifere mișună vererite (lebede) (*Sciurus vulgaris*).

Din lumea peștilor, în apele de munte, cu deosebire în bazinul Bistriței pînă la Cîrlibaba, trăiește *Salmo fario* (păstrăvul) și *Thymallus thymallus* (lipanul), de la Cîrlibaba în jos pînă la Broșteni. Asociat cu lipanul mai trăiește *Salmo bucho* (lostrița), iar pe pîraiele afluate *Barbus fluviatilis* (mreana).

Speciile al căror număr de indivizi s-a împuținat sînt în prezent specii ocrotite. În această categorie menționăm cocoșul de mesteacăn și lostrița. Rezervațiile Lala-Bila și 12 Apostoli au avut în vedere și protejarea cocoșului de mesteacăn.

Pentru popularea apelor de munte cu puiet de păstrăv au fost create mai multe păstrăvării pe văile Bistriței, Moldovei și Sucevei.

Solurile. Cele două mari unități geografice ale județului Suceava, muntele și podișul, atît de net diferențiate climatic și biogeografic, apar net deosebite și din punct de vedere pedogeografic.

Ca rezultat al acțiunii organismelor asupra scoarței de dezagregare și alterare a rocilor, solul se modifică de la un loc la altul și în legătură cu materialul parental. În funcție de factorii arătați se disting astfel soluri montane și soluri din zona de podiș. Strînsa legătură a genezei solului cu ceilalți factori fizico-geografici explică asemănarea dintre harta solurilor și harta geologică sau harta zonării reliefului și vegetației din regiunea considerată (fig. 16).

În categoria solurilor montane se disting cinci tipuri:

Soluri brune acide și brune podzolice lutoase, formate pe rocile eruptive ale Munților Căliman, ca soluri argilo-iluviale.

Soluri podzolice brune lutoase, cu o largă răspîndire în toată zona cristalină, mai ales la vest de o linie ce unește valea superioară a Moldovei pînă la Pojorita și cursul Bistriței în avale de Zugreni. Ele sînt cuprinse în categoria solurilor feriluviale.

Soluri brune și brune acide, care acoperă întreaga zonă a flișului, inclusiv a celui transcarpatic. Procesul de solificare este destul de slab, dar la cele acide humusul este repartizat pe o grosime mai mare.

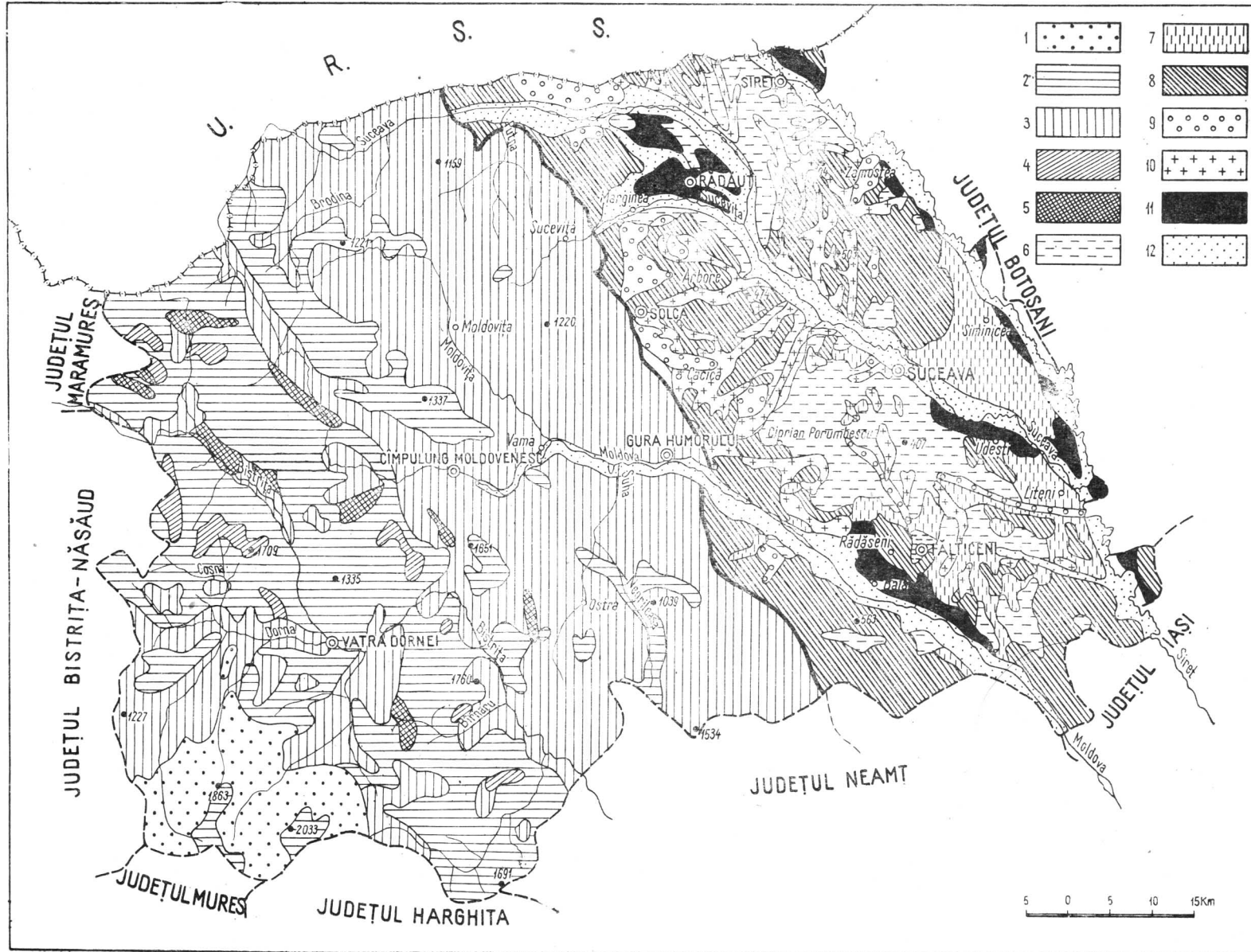

Fig. 16. — Harta solurilor (după *Harta solurilor Republicii Socialiste România*).

Soluri montane:

1, soluri brune acide și brune podzolice lutoase; 2, soluri podzolice brune lutoase; 3, soluri brune și brune acide; 4, soluri brune podzolice subalpine; 5, rendzine brune, negre și soluri la zi.

Soluri în zona de podiș:

6, soluri cernoziomice levigate (pratoziomuri); 7, soluri argiloluviale cenușii și cernoziomuri levigate; 8, soluri argiloluviale brune și podzolice; 9, soluri hidromorfe glice și pseudogleice; 10, regosoluri și soluri diferit erodate; 11, lăcoviști aluviale; 12, soluri aluviale și

Soluri brune podzolice subalpine, care apar insular în zona cristalină, pe culmile cele mai înalte, cu cel mai accentuat climat răcoros și umed.

Rendzine negre și brune, soluri litomorfe, legate de calcarile cristaline, acolo unde nu e chiar roca la zi. Ele conțin mult humus, au profil scurt și mult material scheletic.

Din cele arătate, rezultă că solurile zonale montane, cu excepția rendzinelor, sînt predominant soluri brune silvestre de diferite tipuri. În general, ele sînt soluri subțiri și scheletice, formate pe terenuri accidentate supuse la eroziuni puternice.

Solurile de podiș, deși reprezintă numai o treime din suprafața județului și sînt dezvoltate pe un relief mult mai uniform, sînt totuși mult mai diferențiate.

Solurile argiloiluviale brune și podzolice sînt cele mai răspîndite în podiș. Sînt soluri silvestre care se întîlnesc în zona piemontană și subcarpatică, pe dealuri pînă la 500—600 m altitudine, ocupînd o mare parte din platourile interfluviului Suceava—Siret. Au o cantitate relativ mică de humus, care crește pe măsură ce podzolirea avansează; ele fac trecerea de la podzolurile pădurii de fag spre zona cernoziomurilor levigate. Se formează în zone relativ umede, pe argile și gresii.

Solurile argiloiluviale cenușii și cernoziomuri levigate apar cu precădere în partea sudică a Podișului Fălticeni și în unghiul dintre Suceava și Siret. Ele se întîlnesc pe terasele fluviatile, în genere pe terenuri orizontale, în zone cu precipitații anuale sub 600 mm.

Solurile cernoziomice levigate (pratoziomuri) sînt specifice Podișului Sucevei. Aceste soluri par o formă relictă, corespunzătoare unei epoci mai secetoase din trecut, dat fiind faptul că sînt soluri tipice de silvo-stepă. Solurile de tip pratoziom s-au conservat numai în acele părți ale podișului care au permis „întinerirea” lor permanentă prin aport de ape bicarbonate, care circulă prin profilul solului de-a lungul pantei. Ele manifestă o tendință de evoluție către solurile podzolite (lessivate).

Solurile hidromorfe (gleice și pseudogleice) au o slabă răspîndire, ele fiind legate de terenurile cu exces de umiditate, cu apa freatică aproape de suprafață sau din precipitații cînd tere-

nul este argilo-lutos. Se întîlnesc în Depresiunea Rădăuți în diverse grade de hidromorfism.

Regosolurile și solurile diferit erodate sînt cuprinse în categoria solurilor slab dezvoltate, alături de lăcoviști și de solurile aluviale. Regosolurile apar exclusiv pe terenurile cele mai accidentate din podiș, cum sînt versanții cu pantă mare. Sînt frecvent întîlnite atît în zona afluenților Sucevei (Solca, Ilișasca, Soloneț), cît și la tributarii acestora, acolo unde sînt pante abrupte pe care nu se pot forma altfel de soluri.

Lăcoviștile aluviale, formațiuni hidromorfe cu exces de umiditate, puțin răspîndite în județ, sînt soluri gleice negre ce apar în locurile băhnoase din luncile Siretului, Sucevei și Moldovei. Mai întinse sînt lăcoviștile de la Baia — Sasca și din Depresiunea Rădăuți, care necesită atît lucrări de aerisire a solului, cît și lucrări de desecare.

Solurile aluviale și aluviuni (frecvent gleizate) sînt tipice de luncă, fiind formate pe depozite fluviale de pietriș și nisip. Ele sînt răspîndite în luncile Siretului, Moldovei, Sucevei și Șomuzurilor.

Cele mai fertile soluri din zona arabilă a județului sau zona de „cîmp” a Podișului Sucevei sînt în genere solurile argilo-iluviale și pratoziomurile.

POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE OMENEȘTI

Considerații de geografie istorică

Avea să scrie cronicarul: „După răsipa țării dentii,... mai apoi, după multă vreme, cînd păstorii den munți pogorînd după vînat au nemerit la apa Moldovei, locuri desfătate, cu cîmpi deschise, cu ape curgătoare, cu păduri dese, și îndrăgind locul, au tras pre ai săi de la Maramureș și pe alții au îndemnat,

de au descălicat întiiu supt munte, mai apoi adăogîndu-se și crescînd înainte, nu numai apa Moldovei, ce nici Siretiul nu i-au hotărit” (Gr. Ureche, 1967, pag. 75). Aceste aprecieri exprimă într-o formă lapidară ansamblul condițiilor geografice ale Moldovei de nord, favorabile de timpuriu locuirii.

Primele investigații asupra culturilor materiale preistorice, efectuate la sfîrșitul secolului trecut în Podișul Fălticeni de N. Beldiceanu și Gr. Buțureanu, au dus la identificarea a numeroase puncte locuite (majoritatea neolitice): Rădășeni, Valea Glcdului, Pleșești, Știrbăț, Preutești, Dolhasca, Dolhești Mari și Mici, Probota, Gulia, Ciumulești, Manolea, Drăgușeni. În partea nordică a județului, descoperirile arheologice, cu o datare asemănătoare, cuprind tot zona de podiș, în timp ce în zona montană¹³ sînt consemnate doar sporadic (D. Olinescu, 1894).

Cercetările efectuate în ultimii 10—15 ani au adus contribuții prețioase cu privire la popularea acestui teritoriu. Au fost astfel descoperite și cercetate noi „arhive ale pămîntului” la Suceava, Ipotești, Bosanci, Tișăuți, teritoriu unde s-a putut urmări continuitatea culturilor de la tipul Criș (neolitic timpuriu — circa 4 000 î. e. n.), care cunoaște ceramica și practicarea agriculturii, pînă la așezări ale populației autohtone din secolele V—VII. Printre cele mai vechi așezări ale populației dacice, cunoscute în această parte a țării, sînt cele de la Volovăț (sec. V—IV î. e. n.) și Botoșani (sec. III—II î. e. n.).

Ultimii ani au adus precizări de o mare valoare științifică asupra perioadei secolelor V—VI e. n. În acest context, descoperirile arheologice de la Udești s-au impus definitiv printre cele mai semnificative din Moldova de nord (informații Mircea D. Matei). Descoperirea în această zonă împînzită cu așezări prefeudale a unor gropi de grîne de mari dimensiuni, adevărate hambare ale acelor vremuri, identificarea mai multor cuptcare de uz gospodăresc și a resturilor materiale care

¹³ Obiecte din silex la Cîrlibaba și Poiana Micului, șanțuri (troiane) la Gura Humorului și Vatra Doinei. Obiecte din silex paleolitice și neolitic tîrziu au fost descoperite și la Gemenea. Datarea celor neolitice a fost confirmată de S. Nicolăescu-Plopșor (Al. Paulencu, informație verbală).

atestă reducerea minereului și prelucrarea fierului dovedesc sedentarismul acestei populații. Rezultatele menționate întregesc concluziile care au reieșit cu ocazia săpăturilor efectuate anterior la Siliștea Scheii, Suceava și Botoșana.

În secolele XI—XIII sînt atestate pe teritoriul Moldovei unele formațiuni politice românești. Un moment însemnat în constituirea statală a Moldovei l-a reprezentat lupta de rezistență în fața pericolului tătarăsc. Astfel, în 1343—1345 se organizează o expediție cu participarea „vitejilor” maramureșeni, în urma căreia a fost creată o formațiune militară de tip marcă, condusă de maramureșanul Dragoș și avînd centrul la Baia.

Situația politică din ultimele decenii ale secolului al XVIII-lea a avut consecințe și asupra deplasărilor de populație. În timp ce emigrările dinspre Transilvania sînt sporadice, din Moldova de nord-vest se înregistrează mișcări centrifugale. Sînt cunoscuți „cordunenii” care, în scopuri economice, au migrat spre Cîmpia Moldovei. Totodată, căutînd să folosească condițiile avantajoase oferite, se produc curenți de populație în sens invers, atît dinspre sud, cît și dinspre nord.

Caracterul de arie endodinamică permanentă, la care se adaugă sporul natural ridicat, a făcut ca partea vestică, deluroasă, a județului Suceava să realizeze de timpuriu densități mari. În același timp, în zona montană, evoluția populației a fost mult încetinită datorită condițiilor naturale și specificului economico-geografic (predominarea economiei pastorale).

Populația

Numărul locuitorilor județului Suceava a evoluat după cum reiese din tabelul nr. 4.

Din analiza acestui tabel reiese că populația a crescut într-un ritm inegal, sporul mediu anual fiind de 1,9% în perioada 1948—1956, de 1,2% între 1956 și 1966 (scădere datorită reducerii natalității) și de 1,5% între anii 1966 și 1971. La 1 ianuarie 1973 populația totală a județului Suceava era de

Tabelul nr. 4

Evoluția numerică a populației

	25 ian. 1948	21 febr. 1956	15 martie 1966	1 ian. 1970	1 ian. 1973
Număr locuitori	439 751	507 674	572 781	612 040	635 386

635 386 de locuitori ¹⁴, ceea ce reprezintă 3% din populația Republicii Socialiste România, respectiv locul opt între județele țării.

Mișcarea populației. *Natalitatea* este elementul demografic cel mai important pentru mișcarea naturală a populației. De la 27,4‰ în 1956, ea scade treptat la numai 17,8‰ în 1966. După ce în 1967 atinge 30‰, în 1970 se oprește la 23,6‰. Ca urmare a succeselor înregistrate în domeniul ocrotirii sănătății, *mortalitatea* (8,2‰ în 1970) s-a menținut constant sub valoarea din 1956 (9,5‰). Valorile ridicate ale natalității și mortalitatea redusă au făcut ca *sporul natural* (15,4‰) să se situeze mereu peste media țării ¹⁵. Mediul rural are un spor natural de 3—4 ori mai ridicat decât mediul urban (12,4‰ față de 3‰ în 1970).

Tabelul nr. 5

Mișcarea naturală și migratorie a populației (‰)

	1956	1960	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Născuți	27,4	23,2	18,4	17,8	30,0	29,8	26,4	23,6
Decedați	9,5	8,7	7,8	7,5	8,2	8,0	8,6	8,2
SPOR NATURAL	17,9	14,5	10,6	10,3	21,8	21,8	17,8	15,4
Sosiți	13,9	12,8	...	11,4	11,0	10,6
Plecați	15,8	12,9	...	12,4	12,6	12,8
SPOR MIGRATOR	-1,9	-0,1	...	-1,0	-1,6	-2,2
SPOR TOTAL	8,7	10,2	...	20,8	16,2	13,2

¹⁴ Media pe țară a populației unui județ este de 479 000 locuitori.

¹⁵ În 1970 natalitatea medie pe țară era de 21‰, mortalitatea de 9,5‰, iar sporul natural de 11,6‰.

În ceea ce privește sporul migrator se observă că și mediul rural atrage populație, depășind în unii ani chiar numărul celor sosiți în orașe. În schimb, din mediul rural pleacă de 2—2,5 ori mai mulți decât din mediul urban. Diferența sosiți-plecați este ușor pozitivă ($1-2\frac{0}{100}$) la orașe și ușor negativă ($-3,-4\frac{0}{100}$) în mediul rural. Aceasta face ca, fără să atingă valori prea mari, să existe constant un deficit migrator.

Rezultă că populația județului Suceava crește exclusiv pe scama sporului natural.

Deplasările pentru muncă sînt generate de potențialul natural diferit de la regiune la regiune, de tipul de economie, de repartitia inegală a populației. Sînt cunoscute deplasările locuitorilor din ocolul Cîmpulungului, care primăvara arendau pămînt în zona de podiș, îl cultivau și toamna se întorceau acasă cu produse. Intrarea Cîmpiei Moldovei în circuitul agricol în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și împrumutările efectuate aici după primul război mondial au avut drept consecință curenți de populație din zona de la vest de Siret. La început, aceste deplasări erau temporare, dar treptat o parte din populație s-a stabilit definitiv aici, iar așezările de tip „odăi” au evoluat spre forme rurale mai stabile. Deplasările pentru muncă continuă pînă astăzi, fiind însă atenuate și în forme diferite. Tendința de diminuare este caracteristică îndeosebi deplasărilor la distanțe mari. S-au înregistrat astfel migrații sporadice sezoniere din satele din jurul Sucevei spre fabricile de zahăr din Moldova și chiar din Banat, migrații viticole din satele Depresiunii Rădăuți spre Dobrogea, deplasări spre marile șantiere ale țării etc. O intensitate mare au avut-o și deplasările pentru muncile forestiere în afara județului: pe latura transilvăneană a Carpaților Orientali (satele din obcine), deplasări spre grupa centrală a acestor munți (satele din zona Baia) și, temporar, în Carpații Meridionali pînă în Banat. Odată cu trecerea la îndeplinirea unor importante obiective și în județul Suceava, această forță de muncă, a cărei disponibilitate era doar relativă, a fost absorbită în mare parte pe plan local.

Analiza hărții densităților subzistențiale (economice) (V. G i o s u, E. B a l a b a n, 1962) pune în evidență trei tipuri de areale :

- zona deficitară, care cuprinde partea extrem vestică a județului și mici insule în Podișul Sucevei ;

- zona excedentară, care cuprinde aria depresionară Țara Dornelor — Cîmpulung Moldovenesc — Gura Humorului și valea superioară a Sucevei (Brodina — Vicov) ;

- zona echilibrată, care se suprapune Podișului Sucevei, Obcinei Mari și Obcinei Feredeului.

Această distribuție a potențialului forței de muncă generează curenți de deplasare. Analizîndu-se acest fenomen în Moldova pe baza datelor recensămîntului din 1966 s-a evidențiat că la vest de Siret, inclusiv în județul Suceava, centrele de atracție sînt mai mici, dar mai numeroase și diverse ca tipuri față de regiunile de la est (A. I. U n g u r e a n u, 1968). Ponderea cea mai mare a populației venite o au localitățile incluse mediului urban sau chiar așezări rurale, în prezent cu funcții miniere : Ostra — 1 077 de persoane (populația venită, flotantă, raportată la populația stabilă existentă reprezintă 57,8%), Broșteni — 1 426 de persoane (30,5%), Iacoveni — 526 de persoane (14,8%).

Deplasările pentru munci forestiere au o largă răspîndire geografică, mai mare decît în agricultură. Aceste deplasări au ca puncte de plecare satele din zona de contact cu obcinele, bazinul Rădăuți, valea Sucevei și Podișul Fălticeni. Parțial contribuie chiar arealele deficitare în forță de muncă, dar numai iarna, cînd stagnarea lucrărilor agricole eliberează o parte din forța de muncă.

Un loc important îl ocupă deplasările sezoniere pentru construcții în Suceava și în celelalte orașe, în localitățile miniere noi sau pe șantierelor din afara județului.

Deplasările agricole se efectuează fie sezonier spre Cîmpia Moldovei, fie săptămînal, atunci cînd distanța este sub 30 km, centrele de atracție fiind unități agricole de stat. Se constată că I.A.S. din podiș, cu un profil economic mai variat, au și o arie de influență mai extinsă, solicitînd forța de muncă pe o perioadă mai lungă. Local, se produc deplasări pentru recoltarea fructelor în bazinul Fălticeni sau pentru recoltarea cartofului

și sfeclei de zahăr la fermele de stat. În afara județului, deplasări agricole se fac spre Insula Mare a Brăilei, spre Bărăganul de est sau spre arealele viticole din Dobrogea și centrul Moldovei.

Se mai înregistrează deplasări ale forței de muncă necalificate, în perioadele de vîrf ale producției, la unele întreprinderi industriale: fabricile de conserve din fructe și legume Suceava și Fălticeni, topitoriile de in și cîneapă din Ițcani, Verești, Dornești, Cornu Luncii, fabricile de zahăr Bucecea și Timișoara; deplasări pentru recoltarea stufului în deltă, spre Constanța pentru munci portuare (M. Apăvăloaei și colab., 1970). Mai pot fi amintite „migrația finului”, altădată cu o intensitate mai mare, și deplasările neorganizate pentru culesul fructelor de pădure, la care participă îndeosebi femeile și copiii.

Continuarea mecanizării agriculturii a produs și va produce modificări. Totuși, date fiind condițiile naturale ale județului, orientarea spre o agricultură intensivă și sarcinile sporite ce revin zootehniei se poate aprecia că deplasările pentru muncă se vor menține între anumite limite.

Odată cu dezvoltarea industriei, orașele au devenit puncte de atracție de o factură deosebită. Aria lor de influență este direct proporțională cu puterea economică. În multe cazuri 25—30% din salariații unor întreprinderi industriale se deplasează zilnic din satele învecinate, care capătă astfel funcția de așezări-dormitor (comunele suburbane ale Sucevei, apoi Bosanci, Dumbrăveni, Udești, Liteni, satele din Depresiunea Rădăuți, Podișul Fălticeni, satele de pe văile Bistriței și Moldovei). Pendularea zilnică la distanțe scurte este sprijinită de faptul că orașele nu-și pot asigura prin resurse proprii și într-un timp scurt forța de muncă necesară și nici nu reușesc să asigure cazarea în cadrul vetrei. Pe de altă parte se evită regresul sau stagnarea satelor din aureola urbană, care, treptat, prin veniturile obținute de locuitori, se ridică la un nivel superior de organizare. Înglobarea unora dintre acestea în mediul urban reprezintă o cale importantă de creștere a populației urbane.

Densitatea populației. Analiza hărții densității populației în 1930 evidențiază două zone (fig. 17) :

a). Zona vestică, datorită reliefului muntos, suprafeței mari a pădurilor și tipului de economie, cuprindea densități sub 30—40 loc./km², dominante fiind cele sub 20 loc./km². Insule de densități mai mari reprezentau orașele Gura Humorului, Cîmpulung Moldovenesc, Vatra Dornei, apoi comunele Frasin și Mănăstirea Humorului.

b) Zona estică, Podișul Sucevei, înregistra densități mari. Condițiile naturale au permis desfășurarea timpurie a unor activități economice-agricole mai intense și mai variate. Alături de sporul natural ridicat, la realizarea acestor densități a contribuit și sporul mecanic. Densități mari (peste 140 loc./km²) erau caracteristice Depresiunii Rădăuți și văii Sucevei pînă la Vicovu de Sus. În acest areal, în afara orașelor Rădăuți și Siret, chiar unele comune depășeau 200 loc./km² (Satu Mare — 240 loc./km², Vicovu de Sus — 201,6 loc./km²). În rest, harta ne indică o repartiție mozaicată a populației, doar pe dreapta Siretului evidențiindu-se o fișie relativ continuă cu densități de 80—100 loc./km².

Cele două zone, vestică montană și estică deluroasă, vin în contact brusc în partea lor nordică. Spre sud, între Horodnic și Cornu Luncii — Boroaia ele sînt bine delimitate de o fișie cu densități medii de 40—60 loc./km².

În 1971, limita între cele două zone se menține la fel de clară, deși, printr-o dinamică diferențiată a populației, nu mai apare sub forma unei fișii cu aceeași densitate (fig. 18). Zona muntoasă arată o îndesire a populației, aproape exclusiv pe seama sporului natural. Excepții sînt orașele Vatra Dornei, Cîmpulung Moldovenesc și Gura Humorului a căror populație a crescut în acest interval de 1,5—1,9 ori și comuna Ostra, cu cea mai spectaculoasă creștere — 4,8 ori (de la 10 la 48 loc./km²). Deși se menține și atăzi cu valori de peste 100—120 loc./km², arealul din nordul Podișului Sucevei s-a fragmentat datorită bilanțului negativ. Apare, în schimb, în centrul podișului, o arie cu densități de peste 140 loc./km², care materializează teritorial creșterea potențialului de influență a orașului Suceava.

Astăzi, densitatea medie a populației județului Suceava este de 72,5 loc./km², adică sub valoarea medie pe țară (85 loc./km²). În 1930 situația era inversă — 65 loc./km² față de

60,1 loc./km² media pe țară. Aceasta demonstrează legătura dintre fenomenele economice și demografice: în timp ce alte județe, cu o dezvoltare industrială timpurie, au reprezentat zone de atracție, dinamice economic și demografic, populația județelor bazate în primul rînd pe o economie agricolă, ca Suceava, deși a crescut ca valoare absolută, a scăzut ca pondere față de totalul populației țării. Prin atenția dată industriei în ultimii 15—20 de ani, ca și prin prevederile planului cincinal 1971—1975 sînt create toate premisele ca situația să se îmbunătățească în perspectivă și sub aspect demografic.

Populația pe medii. După numărul de orașe (8), județul Suceava este depășit doar de cinci județe. Acestea însă, cu excepția orașelor Suceava și Rădăuți¹⁶, sînt orașe mici, ceea ce face ca ponderea populației urbane a județului Suceava (26,5 %) ¹⁷ să fie mult mai mică decît valoarea pe țară (40,8 %), în timp ce pentru populația rurală situația este, evident, inversă (73,5 % față de 59,2 %) ¹⁸.

Tabelul nr. 6

Structura populației pe medii

	1930	1948	1956	1966	1971
Mediul urban	91 893	72 758	107 029	148 021	166 387
Mediul rural	380 218	366 993	400 645	424 760	457 839
TOTAL	472 111	439 751	507 674	572 781	624 226

Așa cum arată recente documente de partid și de stat și în județul Suceava există comune cu o populație numeroasă, cu o poziție geografico-economică avantajoasă, unele dintre

¹⁶ 20 256 de locuitori în 1971. Aproximativ de aceeași mărime poate fi considerat și orașul Fălticeni (19 317 locuitori).

¹⁷ Fără actualele comune suburbane, în 1971 populația urbană reprezenta 22,5 %.

¹⁸ În 1930, județul Suceava avea 21,7 % populația urbană și 78,3 % populație rurală.

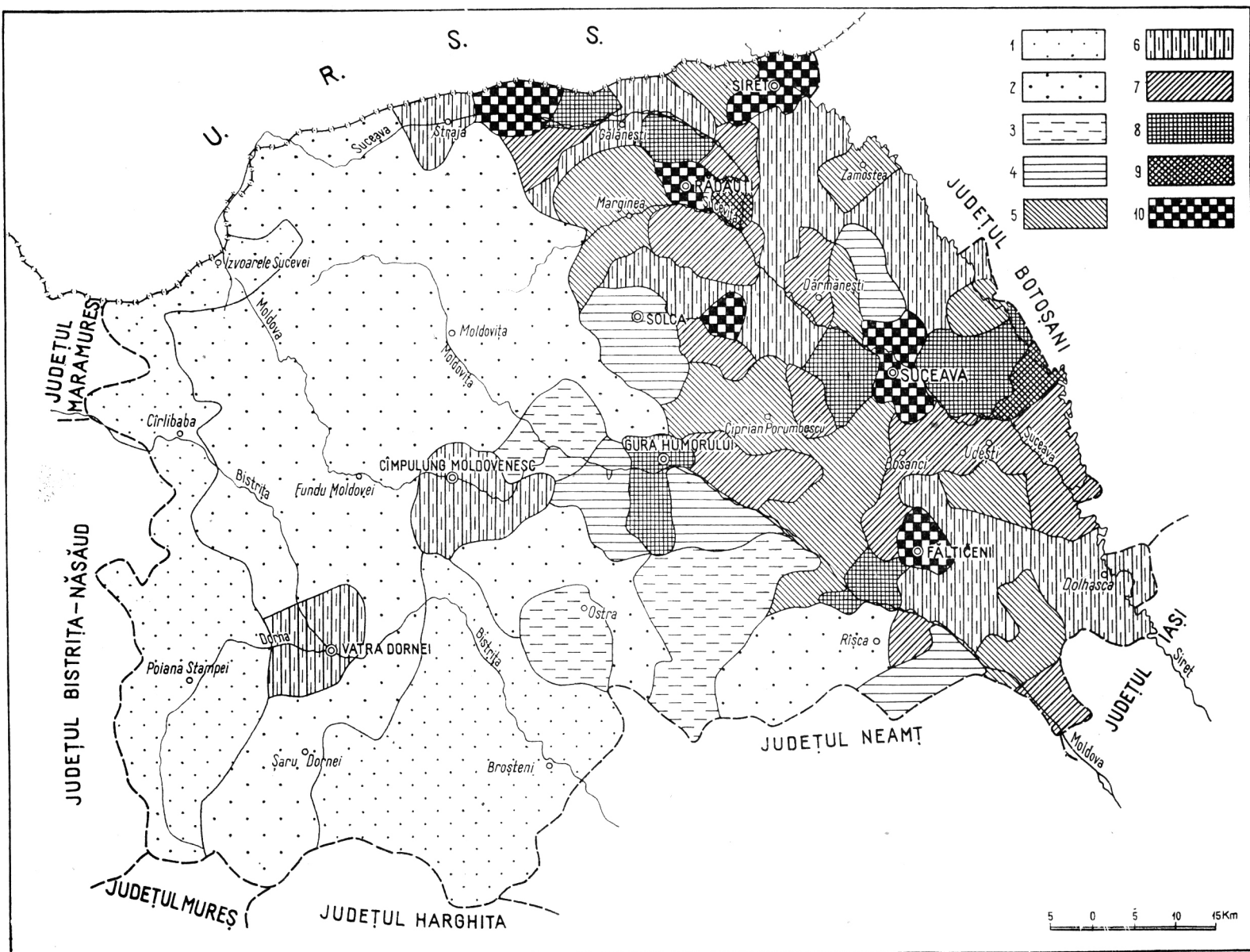

Fig. 18. — Densitatea populației în anul 1971.

1, sub 20 loc./km²; 2, 20–40 loc./km²; 3, 40–60 loc./km²; 4, 60–80 loc./km²; 5, 80–100 loc./km²; 6, 100–120 loc./km²; 7, 120–140 loc./km²; 8, 140–160 loc./km²; 9, 160–200 loc./km²; 10, peste 200 loc./km².

ele avînd și în prezent funcții industriale, „care au toate condițiile de a trece, în perspectivă, în categoria orașelor”. Menționăm în acest sens Vama, Broșteni, Frasin, Verești, Dolhasca, Cornu Luncii, Iacobeni, Fundu Moldovei, Vicovu de Sus.

Analizînd piramida *structurii populației pe grupe de vîrstă și sexe* (fig. 19) se observă că aceasta repetă forma piramidei pe țară, care prezintă tendința generală de lărgire a bazei, pe fondul căreia se pun în evidență trei strangulări: două reprezintă scăderea natalității în perioadele imediat următoare celor două războaie mondiale, iar a treia, mai atenuată, este consecința directă a factorilor social-psihologici. Perpetuarea acestei situații ar fi însemnat să se revină la nivelul perioadei 1930—1940. De aceea intervenția statului se impunea. Se remarcă, după o creștere bruscă în 1967, că natalitatea regresează ușor pînă la o valoare suficientă pentru a asigura necesitățile de perspectivă.

În ceea ce privește structura pe sexe se remarcă aceeași analogie¹⁹: repartitie în general echilibrată la toate vîrstele și o schimbare a ponderii sexelor de la bază spre vîrfurile piramidei. Dacă la grupele de vîrstă mică predomină ușor sexul masculin, treptat situația se inversează.

Din totalul populației, aproximativ 63 % reprezintă populația aptă de muncă (15—64 ani). Grupa 0—14 ani deține 30 % iar cea peste 65 de ani 7 %.

Populația activă reprezintă peste jumătate (55 %) din totalul populației, 90 % revenind sferei producției materiale. Agricultură deține primul loc cu 60 %, ceea ce explică dominanța peisajului rural. Sectorul industrie-construcții are încă o pondere mică — 23 %. Din populația industrială, exploatarea și prelucrarea lemnului, ramură caracteristică economiei județului, grupează cea mai mare parte (59 %), la care se adaugă industria celulozei și hîrtiei cu 4 %. Industria alimentară, deși reprezintă o altă ramură de bază a județului, prin specificul său de producție ocupă doar 8 % din populația industrială.

¹⁹ Din totalul populației județului, bărbații reprezintă 49,8 %, cu o ușoară predominare în mediul urban (70 334 față de 70 104 femei), iar femeile 50,2 %, cu o pondere mai mare în mediul rural (242 925 față de 240 863 bărbați).

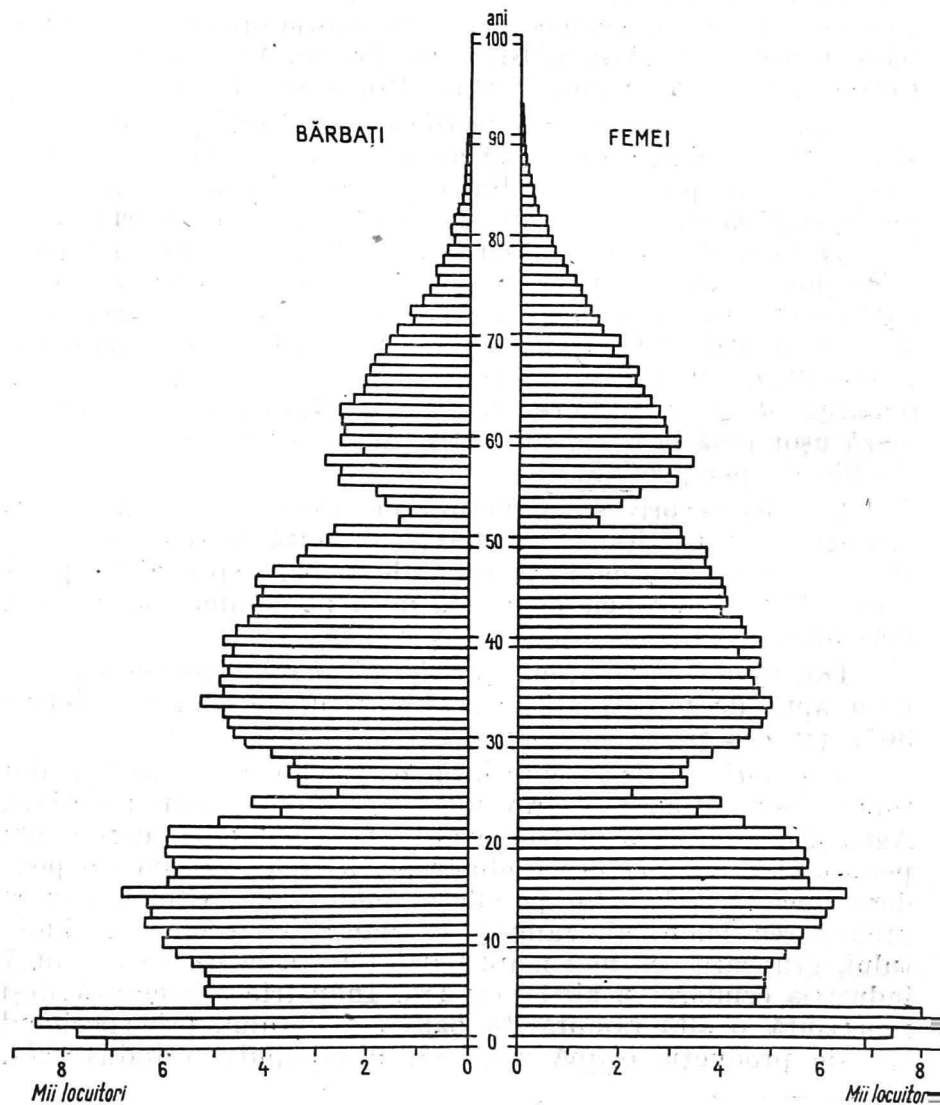

Fig. 19. — Structura populației pe grupe de vîrstă și sexe.

Industriei textile îi revine 5%, industriei constructoare de mașini și a prelucrării metalelor 4,5%.

Structura națională. Din datele recensământului din 1966 rezultă că românii reprezintă majoritatea absolută — 96,1% din totalul populației. Peste acest fond autohton românesc s-au suprapus în diferite perioade alte naționalități : ucraineni, huțuli, germani, polonezi, evrei etc.

Așezările omenești

Așezările rurale. În județul Suceava există 90 de comune, din care 4 suburbane : Ipotești, Mitocu Dragomirnei, Salcea și Șcheia, dependente din punct de vedere administrativ de municipiul Suceava. Acestea, la rîndul lor, sînt alcătuite din 396 de sate, din care 17 sînt sate componente ale comunelor suburbane. Un număr de 8 localități sînt componente ale orașelor (Vatra Dornei — 3, Fălticeni și Sîret — cîte 2 și Gura Humorului — 1). Populația medie ce revine pe sat este de 1 220 de locuitori.

Așezările rurale se disting după răspîndirea lor în cele două regiuni naturale — muntele și podișul — , care au adăugat diferențieri în evoluție, formă și structură, funcții, mărime, densitate.

Densitatea medie este de 5 așezări rurale la 100 km², mai mică decît în întreaga Moldovă (6 așezări rurale/100 km²). Ca repartiție spațială, așezările rurale au densitățile cele mai mari pe valea Siretului, în bazinul inferior al Sucevei și pe Moldova, în avale de Păltinoasa. De menționat că acestea sînt sate mici, din care cauză tocmai aici sînt și comunele cu cel mai mare număr de sate (Vadu Moldovei — 12 sate, Udești — 11 sate), în timp ce la munte cele mai multe sate (cîte 10) au comunele Brodina, Broșteni și Fundu Moldovei. Sate mari (peste 5 000 de locuitori) se întîlnesc în interiorul podișului (Dumbrăveni, Bosanci), dar sînt mai caracteristice fișiei de la contactul acestuia cu muntele (Vicovu de Sus, Marginea, Arbore, Vicovu de Jos). În zona de munte, cele mai mari sate au peste 2 500 de locuitori : Straja (5 348 loc.),

apoi Iacobeni, Vama (peste 3 000 loc.), Fundu Moldovei, Pojorîta, Ostra, Stulpicani, Frasin, Moldovița.

După numărul de locuitori comunele se pot grupa astfel : (fig. 20) :

- între 2 000 și 4 000 loc. — 22 de comune ;
- între 4 000 și 7 000 loc. — 52 de comune ;
- între 7 000 și 10 000 loc. — 13 comune ;
- peste 10 000 loc. — 3 comune (Dolhasca — 11 643, Vicovu de Sus — 11 489, Liteni — 10 354).

Ca număr de locuitori pe comună, județul Suceava (5 315 loc./comună) depășește substanțial media pe țară (4 722 loc./comună). Aceasta înseamnă unități administrative teritoriale puternice, corespunzătoare necesităților dezvoltării actuale și de perspectivă.

În ceea ce privește suprafața, comunele prezintă mari diferențieri (fig. 21) : de la 2 261 ha (Bilca) la 42 915 ha (Broșteni) ; 64 de comune au sub 9 000 ha ; în timp ce 26 se repartizează pe un interval mult mai larg (între 9 000 și 43 000 ha). În general, comunele din zona muntoasă sînt mari, cu peste 8 000 ha, și de aceea au densități reduse. Comunele mici, de regulă, au densități mari : Cajvana — 216 loc./km², Ipotești — 202 loc./km². Vicovu de Sus, deși are o suprafață de 4 241 ha, avînd și o populație mare, realizează cea mai mare densitate din județ : 271 loc./km².

- După densitate comunele se grupează astfel (fig. 22) :
- sub 40 loc./km² — 25 comune, din care 7 au sub 20 loc./km² (Cîrlibaba — 10, Dorna Candrenilor — 14, Broșteni — 17, Poiana Stampei — 17, Crucea — 19, Izvoarele Sucevei — 19) ;
 - între 40 și 80 loc./km² — 9 comune ;
 - „ 80 și 100 loc./km² — 45 comune ;
 - peste 140 loc./km² — 11 comune, din care 3 cu peste 200 loc./km².

Din punct de vedere geografic se pot deosebi mai multe grupări (M. Apăvăloaiei și colab., 1970) :

- Așezările rurale din zona de munte sînt așezări în general mici și mijlocii, specializate în creșterea bovinelor pentru lapte și carne, activitate forestieră (Moldovița, Sucevița, Brodina, Falcău, Vama, Frasin) și exploataři

Fig. 20. — Gruparea aşezărilor după numărul locuitorilor (1971).

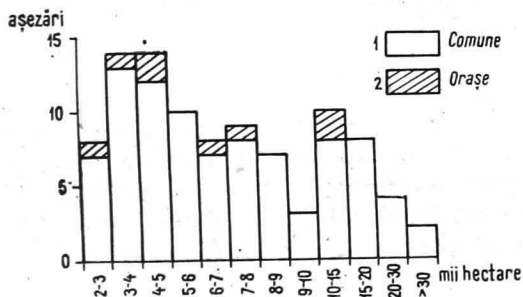
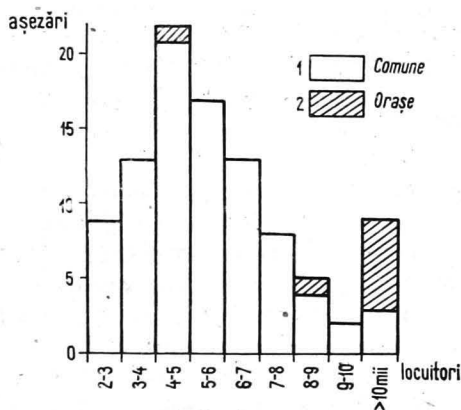

Fig. 21. — Gruparea aşezărilor după suprafață (1971).

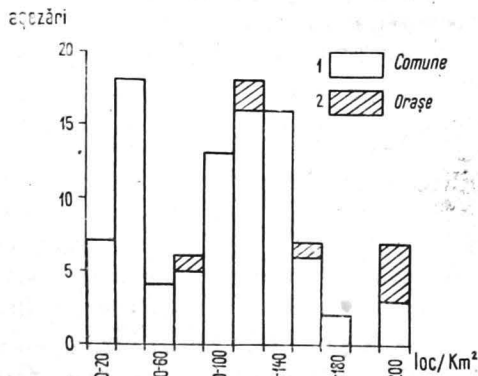

Fig. 22. — Gruparea aşezărilor după densitatea populației (1971).

1. Comune; 2. orașe.

miniere (baritină — Ostra, sulfuri complexe — Fundu Moldovei, mangan — Iacobeni, Șaru Dornei). În unele cazuri, funcția industrială a trecut deja pe primul loc, populația activă ocupată în acest sector reprezentînd ponderi ridicate : Ostra — 91%, Târnicioara — 70%, Broșteni — 54%, Pojorîta — 42%, Fundu Moldovei — 30%. Unele se vor putea dezvolta ca localități turistice sau balneoclimaterice de importanță locală ori regională. Vetrele sînt așezate în general pe terasele văilor, avînd o structură răsfirat-adunată. Tipul liniar, cu sate de multe ori înlanțuite, este caracteristic, împrumutînd forma alungită a „cîmpulungurilor”. Spre deosebire de acestea, în Țara Dornelor, pe obcine, viața umană se revarsă fie sub forma așezărilor permanente de tip risipit (pînă la 1 300 m), fie sub forma „odăilor”, care urcă și mai sus. Toată această zonă poartă amprenta roirilor pastorale, iar risipirea este atît de caracteristică, încît e dificil de indicat care sînt satele matcă și care sînt cele roite (D. Chiriac, 1969).

— Așezările rurale din partea centrală și nordică a Podișului Sucevei au o economie agricolă complexă: zootehnică, cerealieră și plante tehnice. Zootehnia utilizează atît pășunile și fînețele naturale, cît și plantele furajere, cartoful sau deșeurile industriei alimentare. Culturile au caracter intensiv. În zona agricolă, localitățile Dornești și Dărmănești (noduri de cale ferată) fac excepție. Ca morfostructură, satele din zona agricolă aparțin tipului răsfirat cu tendință de adunare sau chiar tipului adunat (contactul pericarpatic).

— Așezările rurale de la periferia estică și sudică a județului (culoarul Siretului, Podișul Fălticeni) sînt profilate pe culturi cerealiere și, în secundar, pe zootehnie, ceea ce explică importanțele disponibile de forță de muncă. Unele și-au completat profilul funcțional prin deschiderea de balastiere (așezările din valea Siretului), prin activități de transport (Verești, Dolhasca) sau industriale (Verești, Hănțești). Așezări ca Rădășeni, Lămășeni, Horodniceni, Preutești, Bunești sînt specializate în pomicultură.

— Așezările din zona periurbană a Sucevei formează o categorie deosebită, fiind specializate în

producția unor bunuri agroalimentare destinate aprovizionării curente a orașului. Influența economică a orașului se reflectă în procentul ridicat al populației active industriale (pendulări zilnice). Ca și celelalte așezări din podiș, acestea au structură adunată sau răsfirat-adunată.

Așezările urbane. În județul Suceava, fenomenul urban este cel mai vechi din întreaga Moldovă.

Ca vechime, unele orașe au precedat sigur întemeierea statului feudal (Baia), altele probabil (Siret și Suceava) (C. C. Giurescu, 1967). Desigur că centralizarea puterii politice a sprijinit dezvoltarea lor. Aceste orașe-tîrguri s-au dezvoltat pe vechi așezări, în locuri bine alese: vaduri, căi de comunicație importante, puncte cu potențial economic variat. Faptul că toate (inclusiv Baia, cunoscută și sub numele de Cetatea sau Tîrgul Moldovei — *Civitas Moldaviae*) au împrumutat numele de la riurile pe care erau așezate constituie o regulă pentru aceste orașe feudale dependente genetic de funcția comercială. În afara acestei funcții, ele au devenit și importante centre meșteșugărești. Funcția de capitală a Moldovei, pe care au deținut-o pe rînd Baia, Siret și Suceava (fig. 23), le-a adus strălucire, iar fortificațiile alăturate — protecție și siguranță. Ele erau orașe mari, excepție printre orașele românești medievale.

A doua generație de așezări urbane, apărută la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, este generația tîrgușoarelor²⁰. Preluînd vetrele unor sate preexistente, ele se leagă de producția agricolă, dar în principal de activitatea comercială; dovadă așezarea lor pe drumuri comerciale importante.

Înainte de 1944, lipsite de suportul industriei, orașele județului Suceava au avut o evoluție ezitantă, cu perioade de stagnare sau regres. În anii socialismului, adăugarea funcției industriale le-a asigurat baza obiectivă a unei dezvoltări continue, dinamice.

²⁰ Orașelor Suceava și Siret li se adaugă Fălticeni, Cîmpulung Moldovenesc, Vatra Dornei, Ițcani, Burdujeni, Gura Humorului, Solca, Cacica, Vama, Cîrlibaba (V. Tufescu, 1941).

Fig. 23. — Suceava, — trecut și prezent (foto D. Vințilă).

După funcții, în 1966, orașele se grupau astfel :

— orașe de tip industrie — servicii : Fălticeni (48, respectiv 40 % din populația activă) ;

— orașele de tip servicii — industrie : Suceava, Rădăuți, Gura Humorului, Vatra Dornei, Cîmpulung Moldovenesc. În cazul orașelor Suceava (fără comunele suburbane) și Vatra Dornei, ponderea populației active industriale se apropia de cea a serviciilor ;

— orașe de tip agricol — servicii : Solca (80 % populație activă agricolă), Siret (50 %).

Astăzi situația s-a modificat. Prin construirea unor importante obiective industriale, prin modernizarea și dezvoltarea

unor capacități existente, orașele Suceava și Vatra Dornei au trecut în prima categorie, alături de Fălticeni.

Municipiul Suceava (46 334 de locuitori în 1971) este cel mai mare oraș al județului. Împreună cu comunele suburbane are 72 283 de locuitori. Situat pe râul Suceava, aproximativ în centrul podișului cu același nume (340 m), are o poziție geografică favorabilă. Față de prima atestare documentară din timpul domniei lui Petru Mușat (1388), Suceava, ca centru populat, este mult mai veche. Săpăturile arheologice au arătat o locuire neîntreruptă pe vatra actuală a orașului, începând din neolitic. Dobândirea funcției de capitală a Moldovei la sfârșitul secolului al XIV-lea, construirea punctelor fortificate, Cetatea de Scaun și Cetatea de Vest, au sprijinit direct activitățile comerciale și meșteșugărești ale târgului. În secolele XV—XVI, Suceava era un mare oraș, cu o situație prosperă. La 1646 misionarul catolic Bandinus notează că Suceava avea 20 000 de români și 3 000 de armeni, la care alte surse adaugă câteva mii de sași, unguri, italieni. În „Descrierea Moldovei”, D. Cantemir apreciază că avea 14 000 de case. Centrul economic era situat în apropierea curții domnești, ocupând aproximativ același amplasament ca și centrul civic de astăzi. La Suceava se încrucișau vechi drumuri comerciale: „drumul Siretului”, care unea Liovul cu porturile dunărene Galați și Brăila, „drumul Sucevei” sau „de Sus”, care făcea legătura cu orașele transilvănene Rodna și Bistrița, apoi „drumul cel mare al Sucevei”, care traversa podișul și, pe la Fălticeni, ajungea în valea Moldovei, iar mai departe la Iași. Spre est, o ramificație se prelungea pînă în „drumul tătăresc”, spre porturile din nordul Mării Negre. La Suceava se concentrau mărfuri din Polonia, Veneția, Grecia, Turcia. Aici era vama mare a Moldovei. Un element interesant l-a constituit existența unei colonii de armeni negustori care au contribuit la dezvoltarea comerțului sucevean. Mutarea capitalei Moldovei la Iași, în timpul lui Alexandru Lăpușeanu (1564), s-a resimțit asupra orașului prin regresul care a urmat. Importanța economică a Sucevei se reduce, fapt ce se reflectă în scăderea continuă a numărului său de locuitori ²¹.

²¹ Fenomenul a continuat și în secolul al XX-lea: 18 495 de locuitori la recensămîntul din 1912, 17 335 în 1930 și 16 559 în 1948.

După o stagnare de cîteva secole, Suceava intră astăzi prin industrializare într-o nouă fază de dezvoltare sub toate aspectele.

Cele mai importante unități industriale ale orașului sînt grupate pe platforma industrială din lunca râului Suceava. Aici există cele mai bune condiții pentru apă industrială, transport rutier și feroviar, spațiu liber amenajabil. Cu toate că este situată în mijlocul triunghiului format de cele trei cartiere (Ițcani, Burdujeni și Centru), unitățile industriale nu poluează atmosfera din zona rezidențială principală, datorită circulației curenților atmosferici în lungul văii. Construirea acestei zone industriale a realizat o punte de legătură între Suceava și Burdujeni. Unități mai vechi sînt situate în perimetrul cartierelor Ițcani și Burdujeni.

O nouă platformă industrială și de antrepozite se conturează în apropierea stației Suceava Vest. Amplasarea în această zonă urmărește, în afara condițiilor amintite anterior, și o poziției izolată față de zona industrială existentă din avale²². Dublarea zonelor de amplasare a industriei va avea drept consecință dirijarea spre două direcții a fluxului de mărfuri și a forței de muncă, fapt demn de luat în considerare. Același aspect se poate surprinde la amplasarea Fabricii de tricotaje „Zimbrul”. Construirea ei s-a făcut și în vederea încadrării forței de muncă feminine în procesul de producție, asigurîndu-se un echilibru necesar pentru oraș. Datorită industrializării, structura profesională a populației a înregistrat mutații semnificative, grupa A mărindu-și ponderea pe seama grupei C, în primul rînd. Transportul în comun este asigurat prin 29 de linii de autobuze.

Suceava nouă, care împletește gloria vechii capitale a Moldovei cu realizările „cetăților” contemporane ale industriei și culturii, s-a înscris cu pași siguri pe un drum ascendent (fig. 24).

Orașul Rădăuți este astăzi al doilea ca mărime. Condițiile geografice locale, ca și cauze social-economice, i-au frînat încă de timpuriu dezvoltarea.

²² Dată fiind specializarea noii zone în ramura alimentară, se asigură prin aceasta protecția față de substanțele nocive produse de industria chimică.

Fig. 24. — Orașul Suceava, vedere generală (foto Comb. poligr. „Casa Scintei”).

Dintre componentele mediului geografic, condițiile geomorfologice și hidrologice-hidrogeologice, specifice Depresiunii Rădăuți, au fost cele care, deși optime pentru așezarea feudală prin protecția naturală oferită, au devenit nefavorabile pentru etapele ulterioare. Orașul (370 m) ocupă două trepte de relief: terasa Suceviței și lunca inundabilă a Pozenului și afluenților lui, cu apa freatică la mică adâncime, cu grinduri și bazine, pe care se întinde o mare parte a orașului (56%).

Ca așezare, Rădăuți este cunoscut încă din secolul al XIV-lea și de el se leagă numele primului voievod al statului feudal Moldova — Bogdan, „descălecătorul”. Mai târziu (1402) devine reședință episcopală. Acest factor n-a orientat evoluția așezării spre urbanizare (I. Șandru, 1955), dovadă că multă vreme după această dată Rădăuții continuă să apară

în documente ca sat episcopal. Concurența noilor mănăstiri — centre fortificate : Putna, Moldovița, Sucevița, care se dezvoltă în defavoarea Rădăuților, ca și apropierea ocolului și a curții domnești de la Bădeuți, i-au frînat dezvoltarea. Mai mult, după cum reiese dintr-un document din 1768, chiar Rădăuții depindeau la această dată de proprietatea Solca. Un alt element cu implicații negative — poziția localității în afara principalelor drumuri comerciale, corelată cu prezența pînă acum sporadică a meșteșugarilor — explică de ce ea n-a căpătat, ca alte centre feudale, funcția de tîrg. În secolul al XVIII-lea se constată o înviorare economică și demografică, prin introducerea de noi culturi și prin extinderea creșterii animalelor mari (cai). Imigrarea forței de muncă specializate a contribuit la apariția unei mici grupări industriale cu profil variat. Treptat s-a conturat și ca centru comercial, depășind orașul Siret.

Astăzi orașul Rădăuți a devenit un important centru economic prin Întreprinderea de produse finite din lemn, Întreprinderea metalurgică, Fabrica de spirt. Cele două faze sînt clar întipărite în textura orașului. La nord de actuala cale ferată textura este neregulată, corespunzătoare fazei vechi, rurale, a *satului* Rădăuți, stînjenit în tendința de extindere spre terenurile mai bune din sud de către domeniul episcopal și de sectorul mlăștinios central. Partea opusă, cu o textură geometrică, poartă însemnele etapei urbane care începe din secolul al XVIII-lea (oficializată în 1819), etapă conturată și de evoluția numărului populației : 1 080 de locuitori în 1784, 7 400 în 1850, 16 604 în 1910 și 20 256 la 1 iulie 1971.

Oraș cu adînci rezonanțe istorice, centru cunoscut astăzi pentru valorificarea superioară a lemnului, oraș-grădină — iată cîteva din caracteristicile înscrise în cartea de vizită a orașului Rădăuți.

Orașul Fălticeni este situat în partea central-vestică a Podișului Sucevei (300 m), în bazinul mijlociu al Șomuzului Mare. El are o poziție avantajoasă, la contactul unor subunități geografice cu caractere specifice — Podișul Fălticeni, Depresiunea Liteni, culoarul larg al Moldovei, nu departe de munte. Cu toate acestea, inițial era în afara marilor drumuri

comerciale ale țării, cu care era legat doar prin artere secundare. Ca așezare, el a cuprins și reunit vetrele unor sate vechi, menționate încă din secolul al XV-lea : Șoldănești, Timpești, Folticeni (1490), Buciumeni și Oprișeni. Ca așezare de tip urban datează de mai puțin de 200 de ani. La 1780 Constantin Moruzi hotărăște înființarea unui târg pe moșia Șoldănești a stolnicului Ioniță Bașotă. Era de fapt o recunoaștere a situației existente, pentru că același document amintește că în acest punct erau deja stabiliți târgoveți. Apariția târgului, cunoscut la început sub numele de Șoldănești, a izvorât dintr-o necesitate economică, legată de avântul general al producției meșteșugărești și al schimbului între țările române, ca urmare a păcii de la Kuciuk-Kainargi (1774). Iarmarocul de vară era cel mai important din Moldova, și, după cel de la Leipzig, unul din cele mai însemnate ale Europei. Era un adevărat „port de uscat” al Moldovei (M. I a c o b e s c u , G h . G a f e n c u , 1970). La numai o jumătate de secol de la întemeiere, târgul, care prin extinderea pe moșiile vecine Timpești și Folticeni primise numele acestuia din urmă (1826), se număra printre orașele mari ale Moldovei (V . T u f e s c u , 1941). Înflorirea „târgului cel nou de pe deal” a fost lovitura de grație dată vechiului târg Baia, situat în apropiere și care, alunecat ireversibil pe panta unui declin de peste două secole, a dispărut ca așezare urbană.

În paralel cu activitatea comercială se conturează și funcția meșteșugărească, dar o industrie propriu-zisă nu apare înainte de 1944 ; majoritatea „fabricilor” erau de fapt simple ateliere. Construirea sau modernizarea în ultimii ani a unor importante unități industriale — Filatura de in și cânepă (1957), cea mai mare din țară, Întreprinderea forestieră (1960), Făbrica de conserve din legume și fructe (lărgită în 1961) —, amplasate în sud-estul orașului, a avut drept consecință trecerea acestuia din categoria orașelor de tipul agricol — servicii în rîndul celor de tipul industrie — servicii.

Etapele de evoluție ale așezării sînt oglindite și de curba numărului populației, care surprinde fidel fazele de prosperitate, stagnare sau regres economic (400 de locuitori în 1803, 2 345 în 1830, 12 584 în 1859, 8 476 în 1898) și reliefează foarte bine consecințele nefaste ale celor două războaie mondiale

(1912—13 724 de locuitori, 1930 — 11 894, 1941 — 12 607, 1948 — 10 563). Astăzi, Fălticeni au depăşit aceste valori, devenind al treilea oraş al judeţului (19 317 locuitori în 1971).

Tîrgul patriarhal de altădată, care trăia doar din amintirea celor care, trecîndu-i cîndva pragul şcolilor, au devenit mai tîrziu cunoscuţi oameni de cultură şi artă, este astăzi un oraş dinamic, cu o solidă bază industrială.

Oraşul Cîmpulung Moldovenesc ocupă, cu cei 16 474 de locuitori (1 iulie 1971), locul patru în judeţ. Poziţia lui geografică, la mijlocul importantei axe transcarpatice dintre Moldova şi Transilvania, i-a sprijinit în mod deosebit dezvoltarea. Dacă aşezarea a existat probabil înaintea întemeierii statului feudal Moldova, cert este că prima menţiune documentară datează din timpul lui Alexandru cel Bun (1411). Încă de timpuriu Cîmpulungul a reunit în jurul lui 15 sate vecine, impunîndu-se ca centru politico-administrativ al acestei formaţiuni teritoriale.

În secolele XVIII—XIX Cîmpulungul continuă să se dezvolte în legătură cu intensificarea exploatărilor forestiere şi miniere şi construirea unor noi căi de comunicaţie. De la aşezarea rurală, în care creşterea animalelor domina celelalte ocupaţii, treptat Cîmpulungul se transformă, ca funcţii şi fizionomie, într-un tîrg (declarat oficial ca atare în 1794). Un alt act îl recunoaşte ca oraş în 1806.

Abia după 1944 oraşul este dotat cu unităţi industriale de primă mărime, orientate în mod just spre prelucrarea unor resurse locale care să-i asigure un mers ascendent: secţiile de mobilă şi de materiale de construcţie din cadrul Întreprinderii de industrie locală, Fabrica de conserve din lapte (1961) şi o modernă fabrică de mobilă, intrată de curînd în funcţiune (1969). Zona industrială, amplasată în partea de nord-vest a oraşului, nu aduce prejudicii celorlalte zone funcţionale.

A doua funcţie a oraşului este cea turistică. Beneficiind de o aşezare pitorească (620 m), de un cadru natural plăcut, de condiţii climatice favorabile mai ales pentru tratarea stărilor nevrotice, de vecinătatea Rarăului şi a Giumalăului, a unor biserici şi mănăstiri — monumente de artă, Cîmpulungul este vizitat tot anul de numeroşi turişti.

Oraș în plină ascensiune industrială, Cîmpulung Moldovenesc se va dezvolta în continuare și ca importantă bază turistică.

Orașul Vatra Dornei (800 m) este așezat în partea vestică a județului, la confluența Dornei cu Bistrița. Poziția în cadrul depresiunii intramontane Țara Dornelor i-a imprimat trăsături specifice, iar așezarea la o confluență i-a împrumutat forma tentaculară. Clima relativ răcoroasă (valoarea medie anuală abia depășește 5°), inversiunile de temperatură, foarte frecvente, ca și numărul mare de zile (250—270) cu cer noros și cețuri imprimă o amprentă climatică deosebită, alături de o cantitate destul de mare de precipitații (aproape 700 mm anual). Umiditatea atmosferică este mai redusă toamna, anotimpul cel mai frumos. Vegetația naturală primară a fost mult modificată de om. Pădurile de molid, care și astăzi dețin în extravilanul orașului primul loc ca suprafață (peste 65% din total), au cedat totuși mult în favoarea pășunilor și fînețelor. De mare importanță economică este prezența apelor minerale cu proprietăți terapeutice deosebite.

Secole de-a rîndul istoria localității Vatra Dornei, ca și a celorlalte așezări din Țara Dornelor, a fost strîns legată de cea a Cîmpulungului Moldovenesc. Localitatea Dorna, cu rădăcini atestate încă din secolul al XV-lea, s-a dezvoltat la început ca așezare rurală, cu pronunțat caracter pastoral. Poziția favorabilă pe aceeași axă transcarpatică pe care este situat Cîmpulungul, cu care se aseamănă de altfel și în multe alte privințe, cu toate că i-a adăugat atribute comerciale și strategice, n-a fost totuși suficientă pentru a-i imprima o dezvoltare urbană. Această evoluție începe să se contureze abia după 1850, odată cu valorificarea apelor minerale și a nămolului de turbă, cînd Vatra Dornei devine o reputată stațiune balneară. În paralel s-a dezvoltat exploatarea și prelucrarea lemnului, ca și activitatea specifică legată de el — plutăritul. Acest moment hotărîtor este reflectat și de curba ascendentă a populației: 300 de familii în 1819, aproape 5 000 de locuitori în pragul declarării sale ca oraș (1909) și 7 759 de locuitori în 1930. Astăzi, cu cei 14 765 de locuitori, este al cincilea oraș al județului.

În decursul evoluției, orașul Vatra Dornei a avut un profil economic pe care l-a păstrat în bună parte pînă astăzi. Într-o regiune în care gradul de împădurire este mult mai mare ca valoare pe țară, Vatra Dornei a fost și rămîne un important centru forestier, iar prelucrarea industrială a laptelui, legată de creșterea animalelor — o altă ocupație tradițională în aceste locuri —, oferă produse binecunoscute și competitive. Alte unități productive completează profilul industrial al orașului.

Vatra Dornei, una din cele mai căutate stațiuni de cură și odihnă din țară (fig. 25), cu un pronunțat caracter subalpin, are frumoase perspective. Specificul ei se întregește tot mai mult ca bază pentru sporturile de iarnă și valorificarea potențialului turistic al Țării Dornelor și al masivelor muntoase care o străjuiesc.

Retras cu 2 — 3 km spre munte față de contactul acestuia cu dealurile, orașul *Gura Humorului* (10 230 de locuitori în 1971) ocupă valea Moldovei la confluența cu pîrîul Humor (490 m). Valea acestui pîrîu este destul de largă, încadrată între obține cu înălțimi de 700—800 m. De cealaltă parte, pe pîrîul Voroneț, peisajul este asemănător. Tocmai astfel de „cotloane”, retrase față de drumurile principale, erau preferate de așezările omenesti și de centrele monahale în nesiguranța acelor timpuri, cînd „tot răul venea pe drum”. Prezența localității în imediata apropiere a două mari și vechi mănăstiri — Voronețul și Humorul — a făcut ca pînă spre mijlocul secolului al XIX-lea Gura Humorului să rămînă un simplu sat. În timp ce satul Voroneț este vechi, menționat încă la 1435, cel de la Gura Humorului abia avea cîteva case în secolul al XVIII-lea. Pe măsura activizării drumului comercial transcarpatic și prin construirea căii ferate Dărmănești — Cîmpulung Moldovenesc, localitatea devine tîrgușor; oraș este declarat abia în 1905. Treptat își dezvoltă și unele activități industriale.

Astăzi, Gura Humorului este un important centru pentru exploatarea și industrializarea lemnului, centru de coordonare a activității miniere din nordul Moldovei și punct turistic însemnat nu atît prin el însuși, deoarece, „orașul în sine nu

Fig. 25.—Clubul stațiunii balneoclimaterice Vatra Dornei (foto D. Vințilă)

prezintă nici o ademenire pentru un popas îndelungat” (I. Simionescu, 1925), ci ca bază de plecare spre două din cele mai remarcabile comori de artă românească din nordul Moldovei.

Orașul Siret (8 170 de locuitori în 1971), situat în nordul Podișului Sucevei (320 m), este una din cele mai vechi așezări urbane din Moldova. Prima mențiune documentară sigură datează din 1340, deci dinaintea întemeierii statului moldovenesc, dar descoperirile arheologice din vatră atestă o locuire foarte veche. Orașul, pentru o scurtă perioadă capitală a Moldovei (1365—1388), se dezvoltă sub protecția a două cetăți: una pe dealul numit sugestiv astăzi „Ruina”, alta pe dealul Sasca. În 1371 devine reședință episcopală, ocazie cu care primește și atributul de „civitas”. Dar, în tendința de afirmare

a independenței, capitala tinărului stat moldav este mutată la Suceava. În aceste condiții, ființa urbană a Siretului este perpetuată exclusiv de funcția comercială, favorizată de așezarea lui la un vad important pe cunoscutul „drum al Liovilui”. Din a doua jumătate a secolului al XIV-lea localitatea Siret este menționată ca important punct de vamă. Mutarea capitalei Moldovei la Iași (1564) afectează indirect și Siretul, căci o ramură importantă a „drumului baltic” se mută acum pe la Dorohoi, Ștefănești, Iași, spre Galați. Totuși la 1759 este declarat tîrg, iar în paralel își dezvoltă și activitatea meșteșugărească. În 1938, Siretul avea cîteva mici unități industriale, aparținînd industriei ușoare. Toate aceste condiții n-au putut susține satisfăcător evoluția orașului după al doilea război mondial, aflîndu-se astăzi, ca număr de locuitori, sub cifra anului 1930. Construirea fabricii de confecții și tricotaje (1972) va influența pozitiv viața orașului.

Solca, cel mai mic oraș al județului, are împreună cu satul Poieni-Solca, 4 892 de locuitori (1971). Istoria mai veche a așezării, atestată încă la 1418, se împletește cu cea a mănăstirii Solca. La începutul secolului al XX-lea, datorită poziției sale în cadrul unei mici depresiuni (520 m), la contactul Obcinei Mari cu Podișul Sucevei, Solca se dezvoltase ca stațiune balneoclimaterică de importanță locală. Avea și un ferăstrău mare cu aburi, dar numele său era legat în primul rînd de vechea fabrică de bere, astăzi modernizată. De remarcat că, la fel cu orașul Siret²³, nu are acces direct la calea ferată, element care i-ar fi putut sprijini dezvoltarea. Declararea tîrzie ca oraș (1926) se explică prin menținerea funcției agricole ca funcție principală. Tot aceasta este și cauza pentru care Solca se redresează foarte lent, populația sa în 1971 fiind încă sub valoarea anului 1930.

În genere se observă că orașele din zona montană au multe trăsături comune, în timp ce orașele din podiș îmbracă aspecte mai variate ca geneză, evoluție, funcții.

²³ Orașul Siret este situat pe o șosea internațională importantă, care a preluat traseul vechiului drum comercial al Liovilui.

Creșterea bunăstării materiale și spirituale a populației

Planul cincinal 1966—1970 a consacrat județul Suceava ca județ industrial-agrar. Succesele înregistrate pe plan economic au avut drept urmare creșterea continuă a veniturilor populației; semnificativ este faptul că din totalul salariaților aproape jumătate lucrează în industrie. Satele și orașele își schimbă din temelii înfățișarea. În perioada 1966—1970 s-au construit 15 721 de locuințe din fondurile statului și ale populației și numai în municipiul Suceava peste 70% din locuitori trăiesc astăzi în case noi. Ultimul an din cincinalul trecut a adus și o altă importantă realizare: cu satul Pocoleni s-a încheiat electrificarea întregului județ.

Pentru ocrotirea sănătății și asistență socială s-au reparatizat investiții însemnate. O cifră este edificatoare: în numai 5 ani cheltuielile pentru ocrotirea sănătății (666 milioane lei) au sporit cu 52% pe cap de locuitor. Pe lângă construirea unor unități, ca: modernul spital din Suceava (600 de paturi), policlinicile din Gura Humorului, Fălticeni, Cîmpulung Moldovenesc, spitalul din Frasin pentru boli profesionale ale minerilor, stația de salvare Suceava, 11 dispensare și case de nașteri la sate²⁴, a crescut și numărul cadrelor cu pregătire medico-sanitară superioară și medie. Astfel, în 1970 revenea 1 medic la 976 de locuitori față de 1 medic la 1 170 de locuitori în 1965. În toate comunele județului există câte un dispensar deservit de 1—2 cadre cu pregătire superioară. În județul Suceava funcționează 17 spitale, din care 9 în mediul rural. Raportînd numărul de paturi la 1 000 de locuitori rezultă o valoare peste media pe țară.

Un alt indicator, la fel de expresiv, este volumul mărfurilor desfăcute prin comerțul socialist, mai mare cu 234% în 1970 față de 1965; în același timp populația a crescut cu numai 113%.

Factor principal în instruirea și educarea tinerelor generații, învățămîntul a beneficiat în perioada 1966—1970 de investiții în valoare de 761,5 milioane lei. În 1948 erau 497 de unități școlare cu 54 700 de elevi și 1 947 de cadre didactice; azi sînt 824 de unități școlare cu peste 127 600 de elevi

²⁴ În județ funcționează 82 de case de nașteri la 90 de comune.

Fig. 26. — Casa de cultură a sindicatelor din Suceava (foto I. Mîndrescu).

și 5 790 de cadre didactice. Începînd cu anul 1963, prin înființarea Institutului pedagogic, Suceava a devenit al 15-lea centru de învățămînt superior din țară, în prezent cu 4 facultăți.

O consecință directă a dezvoltării economice și sociale este înflorirea vieții spirituale a unui ținut care a dat țării atîtea personalități din lumea artistică și culturală. În județul Suceava funcționează 178 de cămine culturale, 8 case de cultură, în cadrul cărora își desfășoară activitatea 721 de formații artistice de amatori cu peste 12 000 de membri (fig. 26). Artiștii suceveni au prezentat în ultimii ani comorile folclorului românesc în 12 țări din 3 continente. Ansamblul „Hora” a fost distins cu două premii la Festivalul internațional de folclor de la Zakopane (Polonia) și tot locul I a ocupat ansamblul „Marama” la o manifestare similară în Belgia. Comoara folclorului local, dublată de larga accesibilitate și participare la toate formele de exprimare a artei și culturii, se reflectă în cele peste 40 de premii obținute la concursuri artistice republicane. Sînt bine cunoscute astăzi corurile din Putna, Boroaia,

Fig. 27. — Meșterul Colibaba din Rădăuți (foto D. Vințilă).

Pojorîta, Dolhești, Udești, formațiile de teatru din Dolhasca, Vama, Mănăstirea Humorului sau cele de jocuri populare din Pirtești și Frătăuți. La festivalurile naționale studențești de la Cluj (1970) și București (1972), formațiile folclorice ale studenților din Suceava au obținut locuri fruntașe. Programele artistice susținute de artiștii suceveni în sezonul estival pe litoral sau Valea Prahovei s-au bucurat de cele mai bune aprecieri din partea oamenilor muncii din țara noastră aflați la odihnă și a turiștilor străini.

Creațiile culturii materiale sînt rodul aceluiași simț artistic deosebit, cu rădăcini milenare. Meșterii care dau viață lutului inert, ca cei de la Marginea și Rădăuți, sau care încrustează în lemn ceva din frumusețea calmă a obcinelor, cu pajiștile și pădurile lor de molid, sînt cunoscuți și dincolo de hotarele țării (fig. 27 și 28).

Fig. 28. — Incrustații în lemn (foto Comb. poligr.
„Casa Scintei”).

Muzeele din județ expun creații ale artiștilor locali la Cimpulung Moldovenesc — Muzeul lemnului, la Rădăuți — Muzeul etnografic, la Suceava — Secția de artă populară a Muzeului județean. Remarcabile creații arhitectonice, ca noul local al Institutului pedagogic sucevean și Casa de cultură a sindicatelor, își au izvoarele în arta populară.

Plaiurile de legendă, unde veacuri de-a rîndul a pulsat inima țării Moldovei, au devenit astăzi locuri de neconținute și complexe înnoiri.

ECONOMIA

Pe harta țării, Suceava se înscrie pe scara ascendentă a județelor cu economie în plină dezvoltare. Avînd neasemuite frumuseți naturale, valori arhitectonice inegalabile, oameni harnici și minunați, județul își dezvoltă armonios industria și agricultura, participînd cu o cotă parte de la an la an mai substanțială la înflorirea societății socialiste românești multilateral dezvoltate.

Pămînt străvechi, Suceava a cunoscut încă din epoca feudală o permanentă și intensă activitate de schimb, iar odată cu întemeierea Moldovei și stabilirea în timp a capitalelor acesteia pe teritoriul actual al județului, produsele muncii oamenilor de pe aceste plaiuri au fost cunoscute de la Marea Neagră la Marea Baltică, din stepele Ucrainei pînă în inima Europei și mai departe.

Sfîrșitul secolului al XVIII-lea marchează începuturile industriei extractive, iar în a doua jumătate a secolului al XIX-lea se instalează un număr de ferăstraie (gater) pentru prelucrarea lemnului, care devin cu timpul proprietatea și sursa de înavuțire a capitaliștilor autohtoni și străini. Alte ramuri bazate pe bogățiile solului și subsolului se găseau în faza de meșteșuguri și ateliere cu un foarte mic număr de lucrători. Agricultura, ramura economică de pondere a județului în România capitalistă, a cunoscut o exploatare moșierească crîncenă, care a secătuit de cereale și vite satele, men-

ținându-le în stare de înapoiere și umilință, ca dealtfel în întreaga țară.

În anii de după eliberare, județul Suceava a cunoscut o dezvoltare armonioasă a tuturor ramurilor economiei. De la etapă la etapă s-a dezvoltat noua industrie suceveană, care reflectă politica științifică a partidului de creștere a ponderii industriale în toate județele țării pe baza consolidării ramurilor de tradiție, a valorificării resurselor subsolului, puse în evidență în ultimii ani, prin crearea unor noi industrii și prin diversificarea unor subramuri industriale născute în ultimul cincinal. Numai în perioada 1966—1970 s-au investit peste 5,3 miliarde lei, cu peste 41% mai mult ca în cincinalul anterior, repartizându-se industriei 3,2 miliarde lei, beneficiind în ordine de aceste investiții industria extractivă a metalelor neferoase și a minereurilor nemetalifere, industria celulozei și hîrtiei, industria exploatării și prelucrării lemnului — ramuri de bază în industria județului —, apoi industria constructoare de mașini, industria alimentară și ușoară, industria energiei electrice etc. Pe baza acestor investiții, în cincinalul 1966—1970 s-au construit 33 de întreprinderi industriale, agricole, de transporturi și telecomunicații, s-au dezvoltat și modernizat 20 de unități. Numai în primii doi ani ai cincinalului 1971—1975 au fost puse în funcțiune Fabrica de conserve și semiconserve din carne la Suceava, Fabrica de plăci și aşchii de lemn la Fălticeni, Fabrica de nutrețuri combinate la Verești, Fabrica de sticlă ambalaj la Suceava etc.

Produselor sucevene, binecunoscute țării, li s-au adăugat baritina, mașinile-unelte pentru aşchiera metalelor, automacaralele, piesele de schimb pentru industria materialelor de construcții, plăcile fibrolemnoase înnobilate, tricotajele de bumbac, conservele de carne și altele. Astăzi, în numai 32 de zile este realizată producția globală a întregii industrii din anul 1950. Noua cetate industrială a Sucevei și modernele fabrici răspîndite rațional pe întreaga suprafață a județului dau produse competitive pe piața externă (40 de țări din 5 continente cunosc produsele acestora), contribuind totodată la creșterea substanțială a numărului de salariați. Astfel, în 1970 acesta a fost cu peste 22% mai mare față de 1965, fiind un factor

deosebit de important în creșterea numerică a clasei muncitoare, a ridicării nivelului de trai al oamenilor muncii de la orașe și sate.

Noul plan cincinal va determina modificări importante în toate sectoarele vieții economice a județului. Investițiile sporite vor permite construirea a 27 de noi obiective industriale, dând o pondere însemnată industriei extractive a sulfului și metalelor neferoase, industriei constructoare de mașini, industriei textile și alimentare. Față de specificul industrial al județului, a resurselor de materii prime folosite, a înființării și dezvoltării de noi capacități, ponderea dominantă va aparține și pe viitor industriei lemnului (39,3%), urmată de industria alimentară (22,9%), industria ușoară (14%), industria locală și de cea minieră. În aceste sectoare, la sfârșitul cincinalului se va realiza 92% din producția industrială a județului.

Odată cu industria se dezvoltă agricultura, ramură importantă a economiei județului. Încheierea cooperativizării agriculturii a permis așezarea acesteia pe baze noi, socialiste. Sprijinul acordat de stat nevoilor agriculturii, folosirea mai rațională și pe baze științifice a resurselor solului, dar mai ales hărnicia oamenilor muncii au dus de la an la an la realizarea unor producții agricole incomparabile cu cele din trecut, fapt care situează județul pe primul loc în țară la producția de cartofi și la cea de lapte (inclusiv laptele praf), pe locul trei la carne și la brânzeturi. Aceste rezultate au făcut să se depășească cu mult sarcinile participării județului la fondul centralizat al statului, au asigurat producția-marfă de calitate la export, precum și un surplus de produse necesare nevoilor județului. Înalta apreciere din partea conducerii de partid și de stat, prin conferirea Ordinului Muncii clasa I unor unități agricole care au obținut recolte mari de cartofi în anii 1971 și 1972, vine să întărească o dată mai mult angajamentele țăranilor cooperatori, muncitorilor, mecanizatorilor, tehnicienilor și inginerilor de a depune toate eforturile pentru ridicarea pe mai departe a tuturor indicilor producției agricole, încât la sfârșitul cincinalului 1971—1975 să existe o agricultură multi-lateral dezvoltată, modernizată, înfloritoare.

Căile de comunicație reflectă fidel dezvoltarea industriei și agriculturii județului, a schimburilor comerciale și a turismului. În funcție de particularitățile reliefului, rețeaua de comunicații este mai dezvoltată în zona de podiș; în regiunea montană, unde s-au păstrat în general traseele vechilor drumuri comerciale, se deschid noi căi de acces, exploatarea forestieră avînd prioritate, se modernizează căile rutiere cu ajutorul cărora un număr tot mai mare de turiști români și străini să poată vizita și cunoaște neasemuitele frumuseți și bogății materiale și spirituale ale județului.

Industria

Avînd în vedere că astăzi industria participă cu aproximativ 70 % la realizarea produsului global, Suceava a devenit un județ cu o economie preponderent industrială. Din ponderea de 1,9 %, cu cît participă la producția globală industrială a țării, jumătate revine industriei lemnului, celulozei și hîrtiei, ramură industrială de tradiție, alături de care s-au dezvoltat vertiginos în ultimul cincinal industria extractivă a metalelor neferoase, industria constructoare de mașini, industria ușoară și alimentară (tabelul nr. 7).

În actualul cincinal, sarcinile sporite ale dezvoltării industriale vor face ca producția globală industrială să înregistreze o creștere de 49 % față de 1970, cu un ritm mediu anual de 11,4 %. Acest ritm va fi determinat de amplificarea capacităților existente, construirea de noi unități, de folosirea rațională a investițiilor; în același timp, prin angajarea tuturor factorilor se va ajunge la o eficiență economică maximă, tot mai înaltă. Avînd în vedere aceste eforturi, productivitatea muncii în industrie va trebui să crească în 1975 cu 39,4 % față de 1970, pe seama acestei creșteri urmînd să se obțină circa 88 % din sporul producției globale pe întregul cincinal.

Astăzi, în județ, există 49 de întreprinderi industriale, din care 33 republicane, 6 ale industriei locale și 10 cooperatiste, însumînd un număr de 55 133 de salariați, din care 49 893 sînt

Tabelul nr. 7

Structura producției globale industriale a județului pe ramuri în 1965 și 1970*

Ramurile industriale	Ponderea față de total județ (%)		Ponderea față de total țară (%)	
	1965	1970	1965	1970
Total industrie	100,0	100,0	2,0	1,8
Metalurgia feroasă	0,8	0,7	0,2	0,2
Metalurgia neferoasă (inclusiv extracția)	0,7	3,6	0,4	2,1
Extracția minereurilor nemetaliere	0,3	1,2	2,5	8,7
Industria construcțiilor de mașini	2,5	6,7	0,2	0,5
Industria materialelor de construcții	1,4	1,4	0,9	0,7
Industria exploatării și industrializării lemnului	44,8	34,7	11,1	10,1
Industria de celuloză și hirtie	10,8	15,2	17,6	20,5
Industria textilă	6,1	7,8	1,7	2,0
Confecții	1,1	1,4	0,5	0,6
Pielărie și încălțăminte	2,4	2,8	2,1	2,4
Industria alimentară	27,8	23,1	2,6	2,5

* Anuarul statistic al Republicii Socialiste România 1971.

muncitori. Dată fiind dezvoltarea pe mai departe a industriei sucevene, numărul mediu scriptic de salariați va fi în 1975 cu 9 270 mai mare față de 1970.

Industria energetică este puțin dezvoltată în județul Suceava. Se extrage turba pentru nevoile industriale²⁵ de la Poiana Stam-

²⁵ Turba se mai folosește ca îngrășămint în agricultură și ca factor curativ.

pei. Local se mai exploatează sporadic la Poiana Zvoriștea. În 1972, producția de turbă va spori cu 11 %, prin prospectarea și valorificarea superioară a rezervelor din Depresiunea Dorneilor, precum și prin îmbunătățirea tehnologică de preparare și împachetare.

Industria energiei electrice este în plină dezvoltare. Puterea instalată de care dispunea județul în 1970 era de 57,8 mii kW, iar producția dată de grupurile electrogene existente, trei microhidrocentrale (Iacobeni, Gemenea și Broșteni) și centrala termoelectrică de la Suceava, se ridică la 227,3 milioane kWh. Necesarul de energie electrică este completat de la sistemul energetic național. Exprimind din plin pulsul industrial și agricol, dar și nevoile progresului cultural, consumul de energie electrică a crescut de la an la an. Totalizînd, în 1966, 195 mii kWh, astăzi consumul a ajuns la 508 mii kWh. Cele peste 239 milioane lei investiți în cincinalul trecut au sporit rețeaua de transport de la 1 700 km în 1966 la peste 5 000 km în 1970, înscriindu-se la loc de frunte încheierea electrificării rurale (1970). Dintre obiectivele principale realizate în cincinal se numără punerea sub tensiune a liniei Bicăz — Barnar, prin care s-a creat a doua sursă de alimentare de la sistemul energetic național a județului Suceava, linia de 110 kW Frasin — Cîmpulung Moldovenesc și Barnar — Vatra Dornei, cu două stații de transformare, precum și amenajarea dispeceratului la reședința județului. Desigur că dezvoltarea tuturor ramurilor economice ale județului și creșterea continuă a consumului de energie electrică impun valorificarea în viitorul apropiat a resurselor hidroenergetice de care dispun apele curgătoare ale județului, mai ales Bistrița, Moldova și Suceava, în sectorul montan.

Industria extractivă a cunoscut cea mai spectaculoasă creștere ca urmare a descoperirii și valorificării unor importante resurse ale subsolului.

Industria extractivă a metalelor feroase s-a dezvoltat datorită celor mai mari zăcăminte de *mangan* din țară, în Munții Bistriței, răspindite pe o arie alungită, de 45 km. Prezentîndu-se sub formă de corpuri lenticulare prinse în șisturi cristaline, zăcămintele de minereu de mangan — rodocrozit (carbonat

de mangan) și piroluzit (oxid de mangan) — au fost exploatate încă din secolul al XVIII-lea. Într-un document din 1860 se citează existența unor exploatări miniere înainte de 1770 sub conducerea unor întovărășiri de moldoveni, exploatări care începînd cu 1790 devin sistematice. Principalele guri de extracție a minereului sînt : Arșița (la sud de Iacobeni), Orata, Oița, Nepomuceni, Dealul Rusului (comuna Șaru Dornei). După naționalizarea principalelor mijloace de producție s-a trecut la valorificarea superioară a minereului prin prăjirea carbonatului de mangan brut la Iacobeni, iar după 1960 la prepararea oxizilor de mangan prin metode moderne (zețaj), în scopul îmbogățirii conținutului de mangan. Producția anuală este aproximativ de 116 000 tone, o parte din minereu mergînd la export, iar alta la combinele siderurgice de la Galați, Hunedoara etc.

Minereul de fier (limonitul) a fost descoperit odată cu manganul la Arșița, cu două secole în urmă. În ultimii ani, amplificîndu-se prospectarea piritelor cuprifere în zona Fundu Moldovei, a fost descoperit și dat în exploatare zăcămintul de minereu de fier (sideroză) de la Delnița.

Industria extractivă a metalelor neferoase își are începuturile în zorii secolului al XIX-lea, prin încercările de exploatare a calcopiritei de la Dealu Negru (Fundu Moldovei). Activitatea de cercetare și prospectare sistematică a bogățiilor subsolului din Munții Bucovinei, începută în 1952 și care se continuă și astăzi, a scos la iveală două mari perimetre de metale neferoase: cel de impregnație cuprifera de la Fundu Moldovei, situat pe valea superioară a râului Moldova și cel de sulfuri complexe din zona Leșu Ursului de pe valea Bistriței. Exploatarea minieră de la Fundu Moldovei a intrat în funcțiune la începutul anului 1968, iar cea de la Leșu Ursului în 1965. În ultimii ani, exploatările s-au intensificat tot mai mult, încît în 1972 producția a sporit de 4,2 ori față de anul 1966, avînd un ritm mediu anual de 33 %. Aceasta a făcut ca, în imediata apropiere a zăcămintelor de la Leșu Ursului (Tarnița) și Fundu Moldovei, să se construiască uzine de preparare a minereurilor, care sînt trimise apoi marilor combine metalurgice din țară.

Zăcămintele nemetalifere în județul Suceava sînt reprezentate prin *sulf*, *baritină* și *sare*.

Bogatele zăcămintele de *sulf* descoperite în cîmpul minier Negoiu Românesc din Munții Căliman constituie singura resursă naturală de sulf nativ din țara noastră. După stabilirea perimetrului și evaluarea rezervelor, încheiate de curînd, s-a procedat la decopertarea sterilului în vederea exploatării masive la zi a zăcămintului prin cariere. Cantitățile mari, ce vor fi extrase anual, vor putea duce în anii viitori în înființarea sau lărgirea capacităților unor unități chimice.

Prospecțiunile geologice pentru extinderea exploatărilor sulfurilor complexe au pus în evidență și rezerve însemnate de *baritină* pe raza comunei Ostra, reprezentînd cel mai bogat zăcămint din țară. Exploatările intense se fac la zi, iar valorificarea baritinei în industria petrolieră și chimică este posibilă în urma preparării și micronizării în stația de preparare construită de asemenea în ultimul cincinal la Tarnița.

Sarea, exploatată încă din 1791 la Cacica, este unicul zăcămint din nordul Moldovei. Extragerea sării se făcea la început prin evaporare din izvoarele sărate naturale, iar mai tîrziu se producea din saramura artificială; începînd cu 1936 s-a trecut la fabricarea sării extrafine (pachete de 0,500 kg). Pînă în 1959 s-a extras și sare gemă. De la această dată metoda de exploatare este în soluție prin sonde. Cercetările din ultimul timp au permis fabricarea brichetelor furajere antihelmitice din sare cu fenotiazină și experimentarea unor sorturi de sare medicinală. În 1923 s-au extras 4 589 de tone de sare; producția s-a dublat în 1965, iar în anul 1971 salina dădea peste 34 000 de tone de sare prin evaporare, produsele fiind trimise în toate județele țării pentru consum, la fabricile de conserve (Tecuci, Tg. Mureș, București etc.) și la export în trei continente.

În perioada 1966—1970, pentru dezvoltarea industriei miniere au fost alocate investiții de peste 778 milioane lei, extinzîndu-se exploatările miniere, mecanizarea acestora și sporirea capacității de prelucrare a minereurilor, astfel că la finele anului 1970 s-au produs de 2,6 ori mai mult cupru și de 1,3 ori mai multă baritină față de 1966. În cincinalul 1971—1975, ponderea acestei industrii pe județ va crește de la 3,6 % în 1970 la 5,3 %

în 1975, punându-se în exploatare zăcămintul de sulf din Masivul Căliman, dezvoltându-se capacitățile de producție ale exploatărilor miniere Leșu Ursului și Fundu Moldovei, realizări cu importante implicații și transformări sociale în viața locuitorilor județului. Comunele Broșteni, Ostra și Fundu Moldovei au devenit adevărate orașele miniere; spre aceste centre se modernizează șoselele (care au și o mare frecvență turistică) de pe valea Bistriței mijlocii, valea Neagra Șarului și valea superioară a Moldovei; se formează un puternic detașament al clasei muncitoare — minerii —, mai ieri crescători de animale sau agricultori.

Industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor a primit în ultimii ani importante investiții, încât în prezent deține 9,2 % din producția industrială a județului. Se poate aprecia că această ramură și-a pus adevăratele temelii în cincinalul care a trecut. Cele două întreprinderi de reparații, care ființau înainte de 1965 la Vatra Dornei și Suceava, au devenit în acești ani adevărate uzine; prima este o puternică uzină de utilaje și piese de schimb, iar a doua, Întreprinderea mecanică Suceava, este o modernă uzină producătoare de mașini-unelte. Anul 1966 înseamnă prima mare realizare în domeniul construcțiilor de mașini — punerea în funcțiune, la Suceava, a Uzinei de reparații auto, care anual efectuează peste 6 000 de reparații capitale și produce noi repere prin adaptarea la unele tipuri de autovehicule a unor agregate și utilaje solicitate de nevoile economiei întregii țări. În anul 1968 a intrat în funcțiune, la Suceava, Uzina de utilaje și piese de schimb pentru industria materialelor de construcții, unde, la 22 august 1969, în cinstea celei de a 25-a aniversări a eliberării patriei de sub jugul fascist, a avut loc o premieră de însemnătate istorică pentru județul Suceava: turnarea primei șarje de oțel. Până la finele cincinalului 1966 — 1970 în această întreprindere s-au produs 4 181 de tone de oțel, necesar realizării a peste 2 500 de repere, care pun în evidență strădania și priceperea harnicului colectiv de muncitori. Aceste mari unități industriale, care fabrică masini-unelte și utilaje cu care județul se face cunoscut chiar peste hotarele

țării (mașini de roluit și bordurat tablă, polizoare, mașini-unelte pentru aşchiera metalelor, mașini de găurit M.G. 13 M, autobasculante, utilaje pentru curăţat zăpadă, numeroase piese de schimb etc.), au condiţionat apariţia unor noi profesii (oţelari, forjori, turnători, rectificatori etc.).

Eforturile deosebite pentru folosirea judicioasă a investiţiilor alocate de stat (237 milioane lei în ultimul cincinal), dar mai ales traducerea în viaţă a valoroaselor îndrumări date de conducerea superioară de partid şi de stat, de tovarăşul Nicolae Ceauşescu personal, au dus la diversificarea producţiei, la extinderea şi folosirea raţională a spaţiilor de lucru şi a capacităţilor existente, încît industria constructoare de mașini a cunoscut o creştere de aproape 6 ori faţă de 1965. Dezvoltarea capacităţii de producţie a Întreprinderii mecanice Suceava, lărgirea gamei de produse prin dezvoltarea capacităţii Uzinei de utilaje şi piese de schimb Vatra Dornei deschid noi perspective pentru ca ponderea pe judeţ a ramurii construcţiilor de mașini să crească şi mai mult în viitor.

Industria chimică, reprezentată prin *subramura industriei celulozei şi hîrtiei*, a apărut pe scara economică a judeţului odată cu intrarea în funcţiune, în 1962, în lunca Sucevei, a marelui combinat de celuloză şi hîrtie, care livrează astăzi ţării şi pieţii externe 30 % din producţia de hîrtie românească. Folosind ca materie primă lemnul rotund de răşinoase şi rămăşiţele de cherestea abundente în judeţ, Combinatul de celuloză şi hîrtie ridică pe o treaptă calitativ superioară tradiţionala industrie a lemnului, demonstrînd o dată mai mult cît de mare este saltul de la micile gateri de cherestea de altă dată, la maşinile moderne de fabricat hîrtie.

În cadrul etapei a doua de dezvoltare a C.C.H. Suceava, începînd cu 1967, capacitatea de producţie de hîrtie şi celuloză a înregistrat o creştere de 1,3 ori la finele anului 1971 faţă de 1965 şi de 2,4 ori faţă de data intrării combinatului în funcţiune. Ca urmare, judeţul Suceava ocupă locul întâi pe ţară la producţia de hîrtie şi de celuloză şi locul al doilea la plăci fibro-lemnoase. Construirea la Suceava a acestui complex industrial a determinat calificarea şi specializarea a peste 2 200

de salariați, foarte mulți dintre aceștia fiind fii ai oamenilor muncii din ținutul Sucevei. Dintre produsele mai importante ale Complexului de celuloză și hîrtie din Suceava amintim : celuloza sulfat, hîrtia pentru saci, hîrtia extensibilă (Clupack), hîrtia superioară pentru ambalaj, hîrtii înnobilate (acoperite cu parafină, polietilenă, bituminată, metalizată), saci și sfoară de hîrtie. Circa 25 % din aceste produse ale „Cetății chimiei” pleacă la export în 32 de țări (Brazilia, Olanda, Franța, R.F. Germania, U.R.S.S., Iran, Irak, Tunisia etc.).

Mai trebuie menționat că la Molid (comuna Vama) există o fabrică de mucava, care în ultimul cincinal și-a dublat capacitatea datorită măsurilor de modernizare și extindere a spațiului de producție existent.

Industria materialelor de construcții participă cu 1,4 % la producția globală industrială a județului, folosind din plin resursele naturale pe cît de variate, pe atît de proporțional răspîndite din Căliman pînă la apa Siretului. În trecut nu se cunoșteau în aceste părți decît micile vărări și cîteva cariere de piatră, folosite mai ales pentru nevoile locale. Astăzi, cea mai mare pondere în valorificarea materiilor prime în această ramură revine industriei locale.

Andezitele bazaltice se exploatează la Dornișoara, unde în 1970, prin punerea în funcțiune a unei stații moderne de preparare, capacitatea a crescut la 240 000 de tone.

Calcarele se exploatează în carierele de la Botuș, Izvorul Alb și Pietrele Roșii (Cîmpulung Moldovenesc), fiind folosite fie pentru nevoile industriei chimice, fie pentru fabricarea varului în furnalele de mare capacitate de la Iacobeni, Pojorita, Cîmpulung Moldovenesc.

Gresiile și conglomeratele exploatare în cariere la Măgura și Muncelu (Pojorita), precum și la Păltinoasa, sînt extrase sub formă de blocuri brute, servind după prelucrare lucrărilor de taluzare, la terasamente etc.; transformate ca și andezitele sau calcarul cristalin în cribluri, mozaic sau praf filler, la fabrica din Vatra Dornei, sînt utilizate ca materiale de construcții la șosele, construcții civile etc.

Nisipurile și pietrișurile se extrag din aluviunile luncilor Sucevei (la Suceava, Dărmănești, Lisaura, Tișăuți etc.), Moldovei (la Berchișești, Gura Humorului, Păltinoasa, Drăgușeni) și Siretului (la Dolhasca și Liteni). În cele 35 de balastiere, producția materialelor extrase depășește 650 000 m³. Dezvoltarea acestei ramuri s-a materializat în cincinalul 1966—1970 prin lărgirea capacității fabricii de cărămizi de la Dornești, prin construirea poligonului de prefabricate a panourilor pentru construcții de locuințe la Suceava, prin utilizarea modernă a balastierii de la Dolhasca, măsuri care au dus în 1972 la obținerea unei producții de peste 12 milioane bucăți cărămizi și blocuri ceramice, 500 000 de cahle teracotă, peste 27 000 t var gras, 2 000 m³ prefabricate din beton armat etc. În 1972 a fost pusă în funcțiune, la Suceava, o fabrică de sticlărie ambalaj, iar pentru nevoile economiei în cincinalul 1971—1975 va începe, la Fălticeni, construirea unei noi fabrici de sticlărie pentru menaj.

Industria de exploatare și prelucrare a lemnului are vechi tradiții în economia județeană. Ca pondere industrială ocupă locul întâi în județ cu 30,7% (în 1971) și participă cu 10% la producția globală industrială de ramură. „Țara de Sus” este cunoscută ca avînd cel mai mare fond forestier, ocupînd locul întâi pe țară cu 456 726 ha (53,2% din suprafața județului). Acesta este repartizat, pe specii, după cum urmează: 77,7% rășinoase, ocupînd jumătatea vestică a județului, 14,2% fag, răspîndit în regiunea montană joasă, în Subcarpați și în regiunile mai înalte din Podișul Sucevei, 1,3% stejar și gorun și 6,8% diverse alte foioase. Administrativ, fondul forestier este repartizat unui număr de 23 de ocoale silvice. După vîrstă, pădurile tinere dețin 37% din suprafață, lemnul între 40 și 80 de ani — 30%, iar cel de peste 80 de ani — 33%. Deci există și pe mai departe posibilități de a se valorifica la o cotă superioară aurul verde al județului. Exploatarea nemiloasă desfășurată de-a lungul deceniilor, precum și unele calamități naturale (doborîturi de vînt) au mobilizat pe cei peste 1 800 de lucrători din sectorul silvic la o vastă campanie de împădurire și protecție a pădurilor. Măsurile impuse pentru refacerea

fondului forestier au făcut ca în cincinalul 1966—1970 să fie împădurite 22 667 ha, adică practic întreaga suprafață de păduri exploatată în cincinal; pentru ridicarea productivității fondului forestier se vor extinde speciile cu dezvoltare rapidă atât în regiunea submontană, cât și în Podișul Sucevei (lariță, brad Douglas, pin, plop euro-canadian etc.). Totodată, în ultimii ani, ocoalele silvice împreună cu întreprinderile de specialitate valorifică fructele de pădure (afine, zmeură, mure), căutate pe piața internă și la export.

Exploatarea lemnului, pînă în 1948, era concentrată în locurile ușor accesibile, ramura principală constituind-o industria cherestelei. Răspîndite pe cursurile superioare ale Sucevei, Moldovei și Bistriței, cele 80 de ferăstraie și fabrici aveau o capacitate mică de producție și un număr redus de muncitori. Mai existau încă 7 fabrici de mobilă sau de alte produse de lemn, de asemenea cu producție scăzută.

În anii construcției socialiste, industria de prelucrare a lemnului s-a transformat fundamental. În primul rînd s-a trecut la o nouă repartitie a gurilor de exploatare în vederea echilibrării acestora pe bazine, astăzi existînd o pondere aproape egală în exploatarea din bazinul Bistriței și cel al Moldovei. S-a trecut apoi la exploatarea și transportul mecanizat al masei lemnoase, fapt care a făcut să crească productivitatea muncii, iar în al treilea rînd s-a depășit faza industrială a fabricării cherestelei, trecîndu-se pe scară largă la industrializarea superioară a lemnului, etapă care solicită concentrarea producției și a forței de muncă în unități cu capacități sporite, de mare productivitate și eficiență economică. Vechile fabrici de cherestea au fost concentrate fie în centre puternice, cum sînt Moldovița, Iacobenii, Putna, Vama, Falcău, Gura Humorului, Frasin pentru rășinoase și Fălticeni, Rîșca etc. pentru fag, fie în mari combinate, ca cel de la Vatra Dornei (îniințat în 1952), cel de la Fălticeni (în 1957), unități care la finele cincinalului trecut fabricau 954 070 m³ cherestea, situînd județul Suceava pe primul loc în țară la acest produs, mult mai mult față de producția, altor județe. Unităților de valorificare superioară a lemnului, Combinatul de prelucrare a lemnului (C.P.L.), îniințat în 1959, Fabrica de mobilă Rădăuți (1961), li s-au adăugat

în cincinalul 1966—1970 alte premiere industriale, ca : fabrica de mobilă Cîmpulung Moldovenesc, fabrica de înobilare a plăcilor fibrolemnoase din cadrul C.P.L. Suceava, Fabrica de plăci din aşchii de lemn (PAL) Fălticeni (1971), încît astăzi valoarea produselor obţinute dintr-un m³ masă lemnoasă a crescut cu peste 50%, producţia de mobilă a sporit de 1,3 ori (capacitatea anuală a fabricilor de mobilă fiind de 60 000 de garnituri), iar produsele unităţilor aparţinînd C.P.L. Suceava (mobilă, plăci fibrolemnoase melaminate, placaj, binale etc.) sînt cunoscute şi apreciate în 19 ţări din patru continente.

În noul cincinal, ţinînd cont de specificul industrial al judeţului sub aspectul materiilor prime, industria lemnului va ocupa în continuare primul loc (39,3% din producţia globală industrială), înregistrîndu-se o creştere a productivităţii muncii de peste 28% pe seama valorificării superioare a masei lemnoase, prin intrarea în producţia de serie a noi repere, prin creşterea capacităţii de producţie, prin generalizarea în unităţile industriale a schimbului doi şi extinderea schimbului trei.

Industria uşoară deţine 13,5% din producţia industrială a judeţului.

Industria textilă, subramură importantă a industriei uşoare a judeţului Suceava, deţine 9,2% (1971) din producţia industrială. Folosindu-se din plin materia primă existentă, pe teritoriul judeţului sînt astăzi patru topitorii de in şi cînepă (Vereşti, Suceava, Dorneşti, Cornu Luncii), care asigură cea mai mare parte a materiei prime necesare Filaturii de in şi cînepă din Fălticeni. Construită în 1951, filatura din Fălticeni este cea mai mare unitate de acest fel din ţară, avînd o capacitate anuală de peste 29 000 t fire de in şi cînepă. Reutilată cu maşini noi, dotată în 1967 cu o linie modernă pentru filarea firelor subţiri, filatura produce, pe lîngă firele de in şi cînepă, fire de in în amestec cu fibre metalice, aţă cizmărească şi fire de furtun, fiind unicul furnizor al acestor articole pe piaţa internă. Anul 1969 marchează punerea în funcţiune a unui nou obiectiv al industriei textile, Fabrica de tricotaje „Zimbrul”, ridicată pe platforma industrială din vestul oraşului Suceava (fig. 29). De la 16,7 milioane bucăţi tricotaje de bumbac în 1969, fabrica produce astăzi peste 27,4

Fig. 29. — Fabrica de tricotațe de bumbac „Zimbrul” din Suceava (foto I. Mindrescu).

milioane bucăți tricotațe în 52 de sortimente. Aici lucrează peste 3 000 de salariați, din care 80% femei a căror medie de vîrstă este de 22 de ani. Dezvoltarea în actualul cincinal a acestei ramuri va trebui să răspundă mai mult cerinței de echilibrare a forței de muncă bărbătești cu plusul de brațe de muncă existent încă în rîndul femeilor. Astfel, în anul 1972 a început construirea filaturii din Cîmpulung Moldovenesc și s-a amenajat Fabrica de tricotațe din Siret, iar pînă la finele cincinalului va fi dată în funcțiune Filatura de bumbac de la Gura Humorului și Fabrica de tricotațe din lînă de la Rădăuți.

Industria pielăriei și încălțămintei este reprezentată de Fabrica „Străduința” din Suceava, unitate care la finele anului 1971 a sărbătorit 90 de ani de existență. În anii socialismului, această fabrică a fost complet reutilată, mărindu-i-se capacitatea, încît, astăzi, într-o singură zi realizează producția anului 1949. Intrarea în producție, în 1966, a celor două linii tehnologice de fabricare a încălțămintei vulcanizate a însemnat un pas înainte în atingerea unor parametri superiori în producție. Dacă în anii 1948—1949 s-au realizat doar două modele de încălțămintă, în cincinalul trecut numărul sortimentelor s-a ridicat la 16, diversificarea producției ducînd la finele anului 1972 la o producție de aproape 2,7 milioane perechi, o parte din produse fiind cunoscute în 10 țări ale lumii.

Industria alimentară reprezintă cea mai veche și mai dezvoltată ramură industrială a județului. Ea oglindește preocupările tradiționale ale locuitorilor, care se disting ca buni crescători de vite și pricepuți agricultori, oameni capabili să asigure industriei alimentare materii prime din belșug. La finele anului 1971, industria alimentară deținea 24,7% din volumul producției industriale a județului, situîndu-se pe locul al doilea după industria lemnului, urmînd constant aceeași pondere pe tot parcursul cincinalului 1971—1975. În anii socialismului au luat ființă noi subramuri ale industriei alimentare, ca industria laptelui, industria frigorifică, industria conservelor de legume, fructe și carne, s-au lărgit mult capacitățile vechi, s-au diversificat produsele în funcție de cerințele pieții interne și externe.

Industria cărnii și a conservelor de carne, reprezentată de Întreprinderea de industrializarea cărnii de la Suceava (Burdujeni), care este utilată cu cele mai moderne mașini și agregate (o nouă sală de tranșare și de prelucrare a cărnii de bovine, instalație de tip Cryovac etc.), și-a dublat producția față de anul 1950. Prin extinderea abatorului, în 1970, producția de carne și preparate de carne s-a ridicat la 40 000 de tone anual. În 1971, în cea mai nouă zonă industrială a municipiului Suceava, Scheia, s-a construit Fabrica de conserve și semiconserve de carne, cu o capacitate de 4 200 t anual. O mare parte din pro-

Fig. 30. — Fabrica de conserve de lapte „Rarăul” din Cîmpulung Moldovenesc
(foto I. Mîndrescu).

dusele semipreparate și din conservele de carne iau drumul exportului în mai multe țări ale Europei. Ca urmare a rezultatelor deosebite obținute în îndeplinirea și depășirea tuturor indicilor de plan pe 1972, Întreprinderea de industrializarea cărnii Suceava a primit Ordinul Muncii clasa a III-a.

Industria laptelui și a produselor lactate este o subramură care, prin succesele înregistrate ca urmare a valorificării superioare a laptelui, ocupă locul întâi pe țară în producția pe ramură. Fabrica de lapte praf „Rarăul” din Cîmpulung Moldovenesc (fig. 30), dată în funcțiune în 1961, are o producție de peste 3 000 de tone lapte praf anual și 910 tone unt, produse

apreciate în întreaga țară, competitive pe plan internațional. Întreprinderea pentru industrializarea laptelui Vatra Dornei, cu mai multe secții răspândite în comunele din Țara Dornelor (Panaci, Dorna Arini, Șaru Dornei, Dorna Candrenilor), este binecunoscută în țară și peste hotare pentru brinzeturi, dar mai ales pentru produsul „Schweizer de Dorna”.

Industria conservelor de fructe și legume este cunoscută prin gama largă a produselor celor două unități de la Suceava și Fălticeni, cărora în cincinalul trecut li s-au adus serioase înnoiri prin sporirea capacităților de producție și prin diversificarea produselor semiconservate și conservate (compoturi, dulceturi, gemuri etc.), avînd astăzi o producție anuală de peste 11 000 t.

Industria morăritului este bine reprezentată atît prin morile țărănești răspândite mai în toate comunele din zona de podiș, cît și prin morile sistematice de mare capacitate de la Suceava, Rădăuți, Dornești; de asemeni printr-o modernă fabrică de pîine la Suceava, cu capacitatea de 30 de tone pîine pe zi. În județ mai există o fabrică de amidon la Hănțești (comuna Adincata), amplasată într-o largă zonă de cultură a cartofului, o fabrică de spirt la Rădăuți și una de bere la Solca. În prezent este în construcție o fabrică de bere la Suceava, iar pînă la sfîrșitul cincinalului 1971—1975 se va începe construcția unei mari fabrici de produse lactate la Suceava, menținîndu-se și pe mai departe un ritm susținut de dezvoltare al acestui sector care asigură cu produse alimentare nevoile de aprovizionare a populației județului și a întregii țări, a altor ramuri industriale și a exportului.

Industria locală, concentrată în șase unități, deține astăzi 10,4% din producția globală industrială a județului. Acordîndu-se o atenție sporită valorificării intensive a resurselor naturale existente în județ, s-a ajuns ca în 1972 să se realizeze o gamă largă de sortimente, producția industrială fiind cu 72,8% mai mare ca în 1965. Lemnul, rocile, deșeurile de mase plastice și textile etc. sînt cîteva din materiile prime ale acestei industrii, la care se adaugă extracția și valorificarea turbei, îmbutelierea apelor minerale, producerea unor piese de schimb în vederea

autodotării și cooperării cu alte unități din industria republicană etc. Fabrica mixtă „Cheile Dornei” din Vatra Dornei îmbuteliază anual de la izvoarele Poiana Negrii, Șaru Dornei, Poiana Coșnei și Poiana Vinului peste 20,5 milioane litri apă minerală, deosebit de eficientă în tratarea diverselor afecțiuni cardiace și gastrointestinale.

În cincinalul 1971—1975, ponderea industriei locale se va menține la 10,2% din producția industrială a județului prin diversificarea produselor, prin evidențierea și valorificarea unor noi rezerve de creștere a producției și productivității muncii, prin răspunderea promptă la nevoile altor ramuri industriale și la cerințele consumului intern și extern.

Cooperația meșteșugărească a preluat pe scară largă vechile preocupări ale localnicilor, perpetuând bogatele tradiții folclorice din bazinele Sucevei, Moldovei și Bistriței, tradiții materializate prin producția de ceramică neagră, țesături și covoare, cojocărie, împletituri etc.

Agricultura

Agricultura, a doua ramură de bază a economiei județului după pondere și importanță, participă cu peste o pătrime (28,3%) la produsul global, între producția vegetală (50,2%) și cea animală (49,8%) fiind un raport aproape egal.

Pe ansamblul economiei naționale, județul Suceava deține 2,4% din suprafața agricolă a țării și, respectiv, 2% din cea arabilă, precum și 3,0% din producția globală agricolă, cele mai întinse terenuri cultivate situându-se în partea estică a județului (Podișul Sucevei).

Beneficiind de condiții naturale favorabile, agricultura s-a putut dezvolta intens și multilateral numai odată cu încheierea procesului de cooperativizare. Organizarea agriculturii pe baze socialiste a necesitat investiții substanțiale din partea statului, dotarea cu tractoare și mașini agricole, chimizare, îmbunătățiri funciare și ameliorări, irigații, cadre cu pregătire superioară și medie, o vastă activitate de cercetare

pusă în slujba sporirii producției vegetale și animale. Toți acești factori au mobilizat țărănimea muncitoare la realizarea unor indici sporți în cultura plantelor și creșterea animalelor, au determinat transformări serioase în conștiința oamenilor, în pregătirea lor profesională. Investițiile acordate agriculturii județului (peste 701 milioane lei în perioada 1966—1970, din care peste 203 milioane fonduri ale C.A.P. și credite pe termen lung) au dus la consolidarea tinerelor unități cooperatiste, la dezvoltarea unor ferme agricole și zootehnice de mare productivitate.

Județul dispune de o bază tehnică importantă atît în ceea ce privește numărul mașinilor agricole, cît și diversitatea lor. Astfel, la finele anului 1971 au lucrat pe ogoarele județului 1 961 de tractoare fizice, cu 568 mai multe ca în 1965 (fig. 31). Cincinalul trecut a adus în plus 264 de mașini pentru plantarea cartofilor, 136 de tractoare pentru lucrări în legumicultură și terenuri în pantă, 182 de combine pentru păioase, peste 200 de mașini diferite pentru împrăștiat îngrășăminte chimice. Aceste dotări, care au mărit parcul de tractoare și mașini agricole existente, au permis lărgirea mecanizării lucrărilor și, totodată, eliberarea forței de muncă fizică necesară industriei sucevene în plină dezvoltare. Astfel, în 1971 reveneau 80 ha teren arabil pentru un tractor în C.A.P. și 33 ha în I.A.S. față de 109 și, respectiv, 47 ha în anul 1966. Amplificînd efectul pozitiv al prelucrării solului, îngrășămintele chimice au contribuit la sporirea producției agricole, dînd posibilitatea utilizării unor hibrizi și soiuri intensive. Cantitatea de îngrășăminte chimice a crescut cu 40,6%, încît în 1970 reveneau în medie 353 kg la hectar față de 251 kg în 1965. Erbicizarea a devenit o preocupare curentă a unităților agricole. Numai în 1970, suprafața erbicizată a fost cu 89% mai mare ca în 1966, ceea ce reprezenta un plus de 2 451 ha. Dacă la acestea mai adăugăm intensificarea combaterii bolilor și dăunătorilor cu ajutorul aviației (peste 105 000 ha) și măsurile fitosanitare de protecție a pomilor fructiferi (anual aproape 5 milioane bucăți), ne putem imagina o vastă campanie de folosire a chimizării în scopul sporirii producției agricole. La finele anului 1970, suprafața irigată era de 6 037 ha față de 829 ha în 1965, respectiv o creștere de peste

Fig. 31. — Brigadă de tractoare de la S.M.A. Iacobești (foto I. Mîndrescu).

7 ori. Concomitent, în cincinalul trecut s-au executat lucrări de desecare pe 7 400 ha și de combatere a eroziunii solului pe 9 951 ha. Conducerea științifică efectivă a agriculturii județului revine celor 468 de specialiști cu studii superioare, față de cei 298 cîți lucrau în 1965, sprijiniți îndeaproape de cercetătorii Stațiunii de cercetări agricole de la Suceava și Stațiunii experimentale pomicole de la Fălticeni.

Proprietatea agricolă socialistă aparține celor 4 I.A.S.-uri (5,2% din întreaga suprafață agricolă), cu 9 ferme vegetale și 12 ferme zootehnice, care dețin 5,2 din întreaga suprafață agricolă, apoi unui trust de mașini agricole și tractoare, cu mai multe subunități pe raza județului, precum și celor 95 de

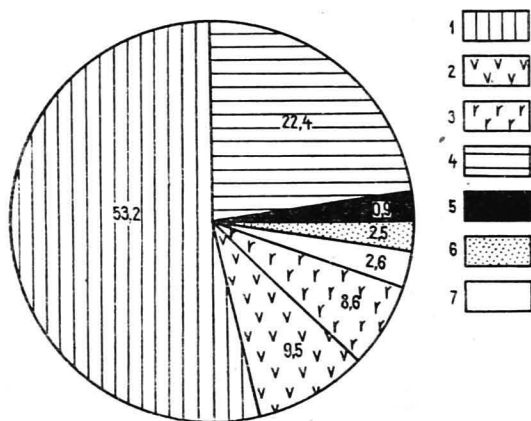

Fig. 33. — Repartiția terenurilor pe folosințe.

1, Fond forestier; 2, pășuni; 3, fi-
nețe; 4, arabil; 5, livezi; 6, construc-
ții, drumuri; 7, neproductiv.

C.A.P-uri (83,9% din suprafața agricolă a județului). Gospo-dăriile agricole individuale reprezintă un procent redus (9,0%), fiind situate numai în zona montană.

Structura terenurilor. Condițiile naturale de relief, sol și climă explică repartiția pe folosințe a teritoriului județului Suceava (fig. 32). Se detașează net două regiuni naturale distincte, zona de munte și zona de deal, în cadrul cărora cele 855 500 ha sînt repartizate astfel: păduri 453 726 ha (53,2%), pășuni 82 207 ha (9,5%), fi-nețe 73 557 ha (8,7%) teren arabil 191 535 ha (22,4%), livezi 7 837 ha (0,9%), vii 47 ha, terenuri inundabile, ape, terenuri neprcductive 22 524 ha, (2,7%), căi de comunicație, intravilan 21 067 ha (2,6%) (fig.33).

Județul are un pronunțat caracter forestier, cu deosebire în zona muntoasă. Terenul arabil aparține zonei deluroase. Pășunile și fi-nețele au o largă răspindire, mai ales la munte, ca pășuni submontane, cu o mare productivitate de masă verde, fapt ce denotă potențialul zootehnic ridicat al județului Suceava.

Zona de păduri și zona de teren agricol se suprapune celor două unități naturale, muntele și podișul, contactul fiind brusc. Se mai detașează o mică dar valoroasă zonă pomicolă pe valea Șomuzului.

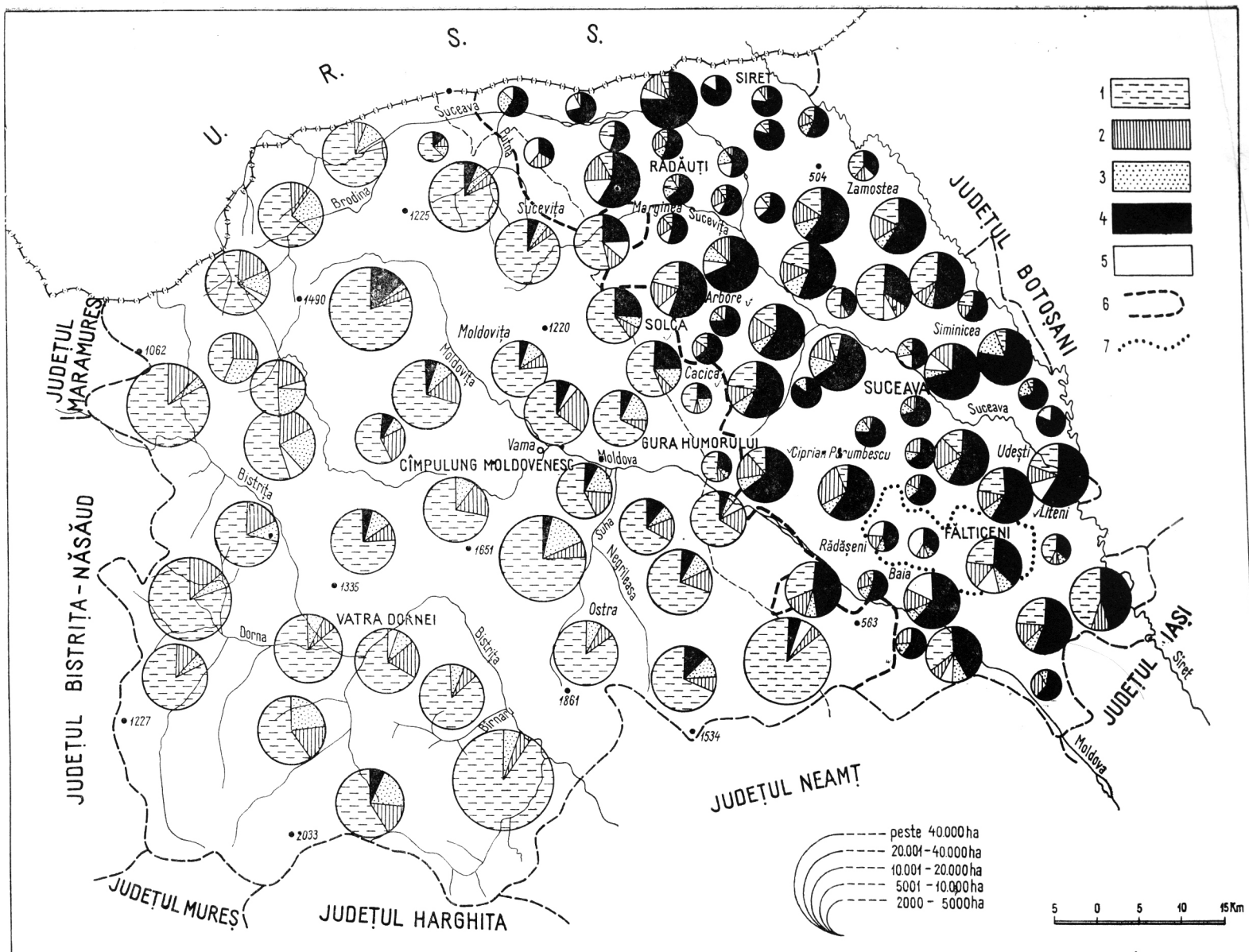

Fig. 32. — Harta repartiției terenurilor pe folosințe.

1 Păduri; 2, pășuni; 3, fînețe; 4, teren arabil; 5, alte terenuri; 6, limita între zona forestieră și zona de cîmp;

7, limita zonei pomicele (suprafața de teren a fiecărei comune este redată prin cercuri proporționale).

Comunele de munte au terenuri foarte întinse spre deosebire de cele de deal, cu suprafețe mult mai mici. Comunele din zona arabilă au terenuri care depășesc 5 000 ha suprafață, pe cînd comunele din zona de munte rar coboară sub 7 000 ha.

În ceea ce privește folosința terenurilor, suprafața agricolă (41,5% din suprafața județului) este distribuită astfel: teren arabil — 54,0%, pășuni și finețe — 44,0%, livezi și vii — 2,0%.

Cultura plantelor. *Culturile cerealiere* dețineau în anul 1970 primul loc în economia agricolă a județului, ocupînd 88 534 ha, adică 46,2% din suprafața arabilă (tabelul nr. 8).

Cultura grîului ocupă 38% din suprafața cultivată cu cereale (33 738 ha), fiind răspîndită mai mult în partea centrală și sudică a Podișului Sucevei. La recomandarea Stațiunii de cercetări agricole Suceava s-au experimentat și introdus cu succes în cultură pe 80% din suprafața soiurile Bezostaia 1 și București 1, astfel încît producția medie la ha a fost, în 1971, de peste 1 800 kg, cu toate condițiile climaterice nefavorabile.

Porumbul ocupă ca suprafață primul loc (41 405 ha sau 44,2% din terenurile arabile), principalul producător fiind C.A.P-urile (66% din producție). Suprafețele cultivate sînt răspîndite în Podișul Sucevei și în mai mică măsură pe văile rîurilor din regiunea montană. În anul 1971 s-a obținut o producție totală de 80 622 tone, adică o medie de 1 940 kg/ha, folosindu-se pe întreaga suprafață cultivată hibrizi dubli din grupele 90 (98 și 99) și 100 (101).

În cultura grîului și a porumbului se practică cu succes rotația. Celelalte culturi (orz, ovăz, seară) ocupă împreună 15% din suprafața cultivată cu cereale.

Leguminoasele (fasolea și mazărea) ocupă o suprafață redusă, fiind mai răspîndite în culturile intercalate. Producția de fasole și mazăre s-a ridicat la finele anului 1971 la 2 267 t, fiind folosită în alimentația curentă sau ca materie primă la Fabrica de conserve din Suceava.

Culturile de plante industriale sînt reprezentate în primul rînd prin plantele textile (5 209 ha sau 2,6%), care sînt cultivate de C.A.P.-uri și de gospodăriile individuale, îndeosebi pe valea Sucevei, Siretului și a Moldovei.

Inul de fuior este răspândit pe cea mai mare parte din suprafața cultivată cu plante textile, respectiv pe 4 235 ha, înregistrînd o producție de 5 917 t (2 300 kg/ha), situînd județul Suceava pe locul trei pe țară. Așa se și explică prezența topitoriilor de in și cînepă amplasate în cele mai intensive zone de cultură a inului, cît și cea mai mare filatură de in și cînepă din țară.

Cultura sfeclei de zahăr (4 005 ha), cu o producție totală de 102 178 t în 1971, se practică mai ales în C.A.P.-uri (97%). Suprafețele cele mai intens cultivate se află în unitățile de pe văile Siretului și Sucevei, în imediata apropiere a fabricii de zahăr de la Bucecea (județul Botoșani).

Cultura cartofului ocupă o suprafață de 39 786 ha (20,7% din arabil), județul Suceava situîndu-se pe primul loc în țară (suprafața este de aproape 2 ori mai mare decît cea cultivată cu cartofi din județele Brașov, Covasna și Harghita). Introducîndu-se treptat în cultură, pe lingă soiul Mercur, și soiurile semitimpuriu Urgenta, cel timpuriu Ostara și cel semitîrziu Désiré, în toamna anului 1971 s-a obținut o producție totală de 700 116 t de cartofi, județul clasîndu-se pe primul loc în țară. La realizarea unei asemenea producții, pe primele locuri s-au situat C.A.P. Chilișeni (38 181 kg/ha) și Reuseni (32 516 kg/ha) din valea Sucevei (fig. 34), Moara (31 528 kg/ha), Dumbrăveni, Ipotești, Bosanci, I.A.S. Suceava (26 030 kg/ha), precum și Stațiunea experimentală agricolă Suceava (28 600 kg/ha), județul fiind și în viitor un mare producător, avînd cele mai propice condiții pedoclimatice pentru cultura intensivă a cartofului. Cu asemenea producții a fost posibil să se livreze la fondul centralizat al statului, în 1970, 129 000 de tone de cartofi, cu o creștere de 66,7% față de 1965.

Legumicultura este strîns legată de nevoile de consum ale populației și de cerințele industriei alimentare. Față de 1965, suprafețele destinate culturii legumelor au crescut cu 1 068 ha, dezvoltîndu-se sectoare puternice atît în zona periurbană a orașelor Suceava (C.A.P. Dumbrăveni, Salcea, Verești) și Fălticeni (C.A.P. Fălticeni și Fîntîna Mare), cît și în unitățile de pe valea Siretului. Producții mari s-au obținut la ceapă

Fig. 34. — Sortarea cartofilor la C.A.P. Reuseni (foto I. Mîndrescu).

(5 140 kg/ha) și la varză (18 350 kg/ha). În cultura legumelor sînt binecunoscuți în întreaga țară castraveții de Rădăuți.

Plantele de nutreț constituie o a doua sursă importantă de hrană pentru animale. Ele totalizează 43 199 ha (22,5% din suprafața arabilă), din care 25 294 ha sînt cultivate cu plante perene pentru fin, 12 632 ha cu trifoi, 1 518 ha cu borceag și 7 266 ha cu porumb siloz. Rezervarea în ultimii ani a unor terenuri, în care peste 50% din suprafațe sînt cultivate cu plante leguminoase bogate în proteine, a asigurat un spor de furaje necesar dezvoltării sectorului zootehnic.

Pomicultura este o subramură de tradiție în cadrul județului Suceava. Astfel, din timpuri îndepărtate se cunosc aici

Tabelul nr. 8

Suprafața cultivată și producția vegetală în anii 1965 și 1970 *

	Suprafața ha		Producția			
			1965		1970	
	1965	1970	totală tone	medie la ha chintale	totală tone	medie la ha chintale
Cereale pentru boabe (total), din care :	105 154	88 534	157 281	—	110 198	—
grâu	40 545	33 738	59 788	114,8	35 019	10,4
secară	3 880	2 422	5 897	15,2	1 753	7,2
orz și orzoaică	4 690	4 879	4 951	10,6	5 123	10,5
ovăz	4 985	6 035	3 553	7,1	3 695	6,1
porumb	50 818	41 405	83 017	16,3	64 569	15,6
Leguminoase pentru boabe	3 237	2 069	4 540	—	2 250	—
Plante textile (total), din care :	4 503	5 290	—	—	—	—
în pentru fuior	3 664	4 235	7 841	21,4	5 917	14,0
cinepă pentru fuior	839	974	2 739	32,7	2 237	23,0
Plante uleioase	1 000	740	931	—	290	—
Sfeclă de zahăr	5 030	4 005	75 493	150,1	75 251	187,9
Cartofi	32 568	39 786	314 930	96,4	380 083	95,4
Plante de nutreț, din care:	32 613	43 199	—	—	—	—
porumb pentru însilozare	3 752	7 266	45 857	122,2	57 079	77,9
perene vechi și noi pentru fin	19 658	25 294	63 661	—	71 381	—

* Anuarul statistic al Republicii Socialiste România 1971.

merele de Rădășeni. Transformarea socialistă a agriculturii a permis extinderea suprafețelor cultivate cu pomi fructiferi atât în bazinul amintit, cât și în alte zone pedoclimatice favorabile. Sînt cunoscute localitățile Preutești, Rădășeni, Fălticeni, Vulturești, Horodniceni, Bunești etc., în primul rînd pentru cultura mărului, apoi a părului, cireșului, vișinului și prunului. Suprafața cultivată cu pomi fructiferi ocupa în 1970 — 7 837 ha, adică 2% din suprafața agricolă, din care 474 ha erau livezi intensive (în 1965 asemenea livezi existau doar pe 28 ha). Cea mai mare întindere o au livezile din cadrul unor C.A.P.-uri, precum și cele aparținînd Stațiunii experimentale pomicole Fălticeni. Aici s-a creat și omologat în 1968 un nou soi de prun, „Tuleul dulce”, cu productivitate ridicată și însușiri superioare pentru deshidratare și industrializare; totodată s-au ameliorat unele soiuri de meri și peri. Pentru ridicarea producției pomicole, în sectorul socialist au fost repartizate în cincinalul 1966—1970 54 de tractoare pentru terenuri înclinate, 28 de mașini de stropit pomi, de săpat gropi etc., amenajîndu-se totodată livezi pe rod, pe pantele altădată supuse degradării torențiale. Ca urmare a intensificării culturii celor peste 2,1 milioane pomi fructiferi (în 1971), în cincinalul 1966—1970 producția totală de fructe a fost de 162 500 t; în 1971 s-au obținut 13 538 t de mere (locul cinci pe țară), 3 921 t de pere (locul doi pe țară), apoi 4 645 t de prune, 1 365 t de cireșe și vișine etc.

Creșterea animalelor joacă un rol deosebit în economia județului. Ocupația de bază a locuitorilor din trecut este cunoscută în zona montană încă de pe timpul „descălecatului”. Despre stînila de oi de pe Rarău și Giumalău sau despre conflictele celor din „ocolul” Cîmpulungului cu bistrițenii pentru pășunile din Țara Dornelor și Suhard sînt suficiente documente scrise (Balaban T., 1960). Vitele, oile, brînzeturile, pieile constituiau pentru muntenii din obcine mijloacele unui schimb activ cu transilvănenii și oamenii de la șes. Această îndeletnicire se păstrează parțial și astăzi.

Numeric, cele mai multe sînt ovinele, apoi taurinele, porcinele și cabalinele. Creșterea continuă a numărului de animale corespunde solicitărilor de produse pe piața internă și externă.

Aceasta s-a putut realiza însă numai prin dezvoltarea bazei tehnico-materiale a zootehniei, concentrarea ei în unități specializate, folosirea rațională a furajelor și nutrețurilor concentrate, asigurarea unei tot mai bune asistențe sanitar-veterinare. Prin investițiile acordate zootehniei s-au dat în producție mari și moderne complexe zootehnice. În 1966, la Suceava s-a dat în funcțiune Complexul avicol (capacitate 1,2 milioane păsări), în 1967, la Rădăuți, îngrășătoria de taurine (6 000 capete/an), în 1970, Complexul zootehnic Verești (capacitate 150 000 capete porcine/an), alături de care s-a construit, în 1971, Fabrica de nutrețuri concentrate, cu capacitatea de 200 000 tone furaje/an.

În sectorul cooperatist, în perioada 1966—1970, au fost construite 35 de grajduri pentru vaci și tineret taurin, cu o capacitate de circa 3 500 de locuri, și 30 de saivane, cu posibilitatea de a adăposti 25 000 de oi. Acest complex de măsuri a ridicat județul Suceava pe primul loc în țară în ceea ce privește numărul de taurine (în 1972—253 900 de capete, din care 112 200 vaci cu lapte), revenind 73,3 capete/100 ha teren arabil, densitate ce depășește cu mult media pe țară (39,1 capete/100 ha). Producția de lapte la finele anului 1971 a fost de 1 818 200 hl, situând județul Suceava pe locul întâi pe țară. Rasele mai răspândite sînt Pinzgau și Siemental.

Creșterea ovinelor este răspîdită pe întreaga suprafață a județului, cu precădere în zona muntoasă, unde densitatea lor este mai mare (fig. 35), totalizînd 298 900 de capete (1972). Producția de lapte a fost de 92 000 hl, iar cea de lînă de 463 t. Rasele mai importante sînt Țurcana și Țigaia.

Porcinele ocupă numeric locul trei, cu un efectiv total de 238 700 de capete, cu 49,3% mai mult în 1972 față de 1966. Din acest efectiv, 8,5% sînt scroafe de prăsilă, ponderea cea mai mare revenind I.A.S.-urilor (fig. 36), care dețin și numărul maxim absolut pe țară la suta de hectare teren arabil (1002,7 capete). Rasele principale sînt Marele Alb, Landrace, Hampshire, precum și metiștii Duroc, Cornwall, Pietrain.

Creșterea cabalinelor constituia în trecut o preocupare de seamă a locuitorilor acestor ținuturi. Astăzi există la Rădăuți o herghelie de prăsilă, iar la Lucina o secție a acesteia, care

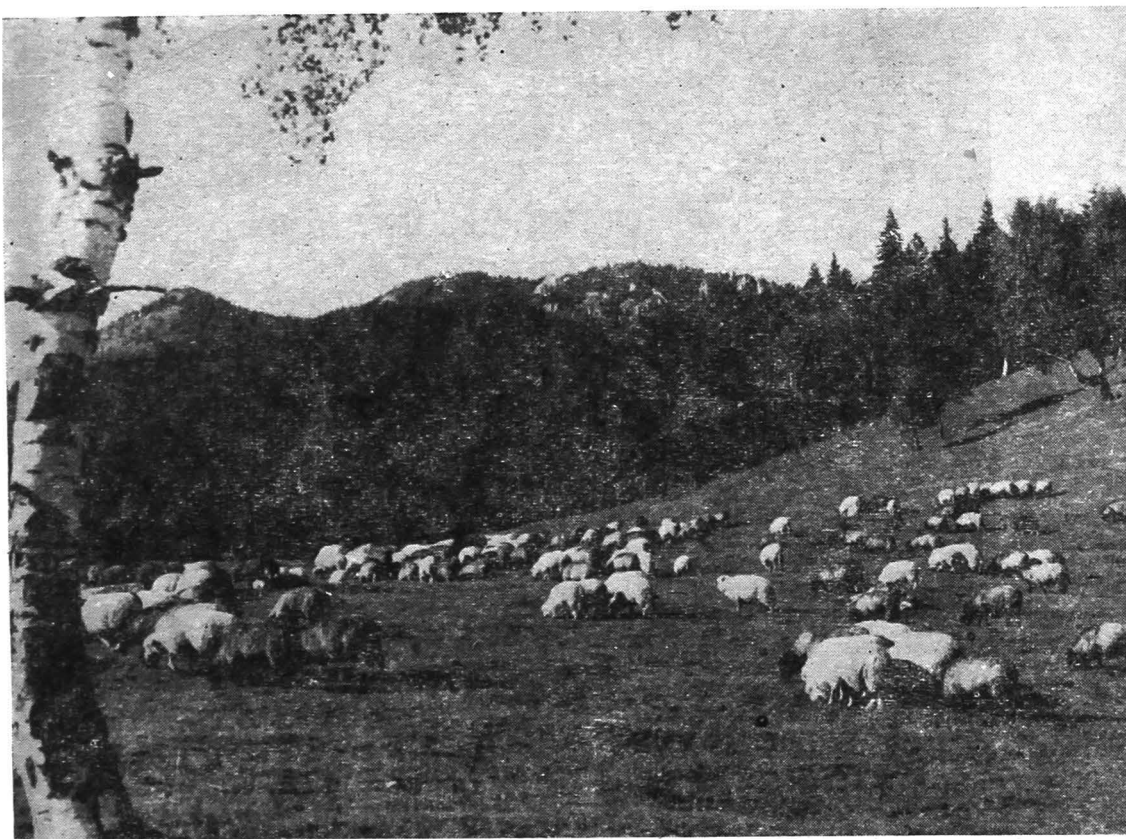

Fig. 35. — Păstorit în Obcina Feredeului (foto I. Mîndrescu).

se ocupă cu creșterea și selecționarea cailor, în mod deosebit a calului huțul.

Creșterea păsărilor se face intensiv în unele unități special construite sau în C.A.P.-uri. În moderna unitate avicolă din Suceava, în 1970, s-au obținut rezultate deosebite, producția de carne fiind de 1 349 000 kg. De la cele 1,2 milioane păsări (1 ianuarie 1972) s-au obținut circa 91 milioane ouă.

Apicultura, îndeletnicire străveche, găsește condiții favorabile de dezvoltare pe întinsele fînețe și cîmpuri cultivate

Fig. 36. — Întreprinderea de stat pentru creșterea și industrializarea porcinelor Verești (foto D. Vințilă).

cu plante furajere. Sînt înregistrate astăzi un număr de peste 20 200 de familii, care dau anual circa 135 000 kg de miere și 5 500 kg de ceară.

Vînătoria și pescuitul și-au găsit din totdeauna condiții prielnice, datorită varietății formelor de relief, desimii rețelei hidrografice, gradului mare de împădurire a suprafeței județului. Suceava deține cel mai mare fond de vînătoare din țară, obținînd de fiecare dată numeroase premii internaționale la trofee de cerb, căprior, urs, mistreț, ris etc., animale care populează Munții Bistriței, Rarăul și Giumalăul, Călimanul, Suhardul și obcinele. Numai la expoziția de vînătoare de la Budapesta (1971), din cele 499 de medalii de aur obținute de țara noastră, trofeelor județului Suceava le-au revenit 64, rezultate deosebite obținîndu-se și în 1973 la Torino. În podiș

se vinează, pe lângă unele răpitoare, iepurele și în ultima vreme fazanul (Pătrăuți). Județul participă cu peste 18% la planul de carne de vinat pe țară.

Riurile județului oferă condiții deosebit de favorabile pentru pescuit. În apele de munte, locul principal îl ocupă păstrăvul și lipanul, iar în cele de podiș cleanul, mreana, crapul, avatul, știuca. Pentru repopularea apelor Bistriței, Moldovei și Sucevei cu pește, există astăzi două păstrăvării, una la Valea Putnei și cealaltă la Prisaca Dornei, ultima dată în exploatare după 1965. De asemenea, pentru pescuitul sportiv există un fond lacustru corespunzător, cu o suprafață de peste 220 ha, precum și iazuri și amenajări pentru creșterea intensivă a crapului în regiunea de podiș (pe Șomuzul Mare, Șomuzul Mic).

Potrivit legilor obiective de dezvoltare echilibrată a economiei județului, noul plan cincinal prevede măsuri menite să ridice nivelul producției agricole și animaliere cu mult peste indicii realizați pînă în prezent. În acest scop, importanțele investiții acordate vor fi îndreptate spre dezvoltarea mecanizării și chimizării complexe a agriculturii, punîndu-se accent pe utilizarea mașinilor de mare randament, adaptate condițiilor pedoclimatice ale județului. În pomicultură vor spori plantațiile intensive în bazinul consacrat, dar în același timp se vor extinde plantațiile noi de pomi fructiferi în cadrul C.A.P.-urilor. Pentru următorii 5 ani se prevede irigarea a încă 600 ha în sisteme noi, desecări pe 15 000 ha și lucrări pentru combaterea eroziunii solului pe 17 400 ha. (T. N i t u, 1966). În cincinal atît efectivele, cît și producția animală vor crește substanțial. Pînă în 1975 numărul bovinelor va fi cu 45 % mai mare decît în cincinalul 1966—1970, producția de lapte pe vacă furajată crescînd simțitor. Rezultate decisebite se prevăd și la producția de carne de bovine, de porcine și păsări. La aceste realizări își vor aduce contribuția atît unitățile I.A.S. și C.A.P., dar și construirea unor noi obiective, dintre care complexele intercoope-

ratiste, specializate în creșterea păsărilor, a bovinelor și a porcinelor. Un element nou în zootehnie îl constituie organizarea, în sectorul cooperatist, a unor complexe de tip industrial, bazate pe o tehnologie modernă de creștere, cu o productivitate și o rentabilitate sporită. Creșterea producției agricole va asigura un plus de produse la fondul centralizat al statului, va răspunde solicitărilor de consum în continuă creștere ale județului.

În funcție de dezvoltarea celor două sectoare ale agriculturii județului se poate vorbi de o zonare a acesteia, astfel :

1) zona montană, cu predominarea creșterii animalelor (a taurinelor îndeosebi), aflată într-o vastă arie de finețe și pășuni naturale ;

2) zona de podiș, caracterizată prin cultura cerealelor, a plantelor textile și prin creșterea animalelor. Aici-deosebim două areale restrânse :

— arealul de cultură intensivă a cartofului, pe valea Siretului și pe ambele părți ale văii Sucevei în podiș ;

— bazinul pomicol Fălticeni, caracterizat prin cultura mărului ;

3) zona periurbană a Sucevei, caracterizată printr-o mare dezvoltare a culturii legumelor, prin creșterea animalelor pentru lapte și a păsărilor.

Sintetizînd rezultatele deosebite ale economiei județului, se cuvine să se evidențieze aceste eforturi, ca o încununare a succeselor oamenilor muncii conduși de comuniști, concretizate prin următoarele locuri fruntașe :

— în industrie, locul întâi pe țară la producția de mangan, baritină, hîrtie, cherestea, fire de in, locul doi la celuloză și lapte (inclusiv lapte praf), locul patru la carne și produse din carne și locul cinci la brînzeturi ;

— în agricultură, primul loc la producția totală și medie la cartofi, precum și la numărul de bovine, locul doi la producția de plante textile, locul patru la producția de pere și locul cinci la producția de mere.

CĂILE DE COMUNICAȚIE ȘI TRANSPORTURILE

Existența unor variate forme de relief, a unor străvechi drumuri comerciale, dar mai ales dezvoltarea rapidă a economiei au dus la răspîndirea unei întinse rețele rutiere și feroviare, care înlesnește transportul de călători și mărfuri de la un capăt la altul al județului și în întreaga țară.

Căile ferate au lungimea totală de 430 km, densitatea fiind de 50,3 km/1 000 km², față de 46,3 km media pe țară. În 1869 s-a dat în exploatare linia ferată Cracovia — Cernăuți — Ițcani — Roman și Dărmănești — Vatra Dornei. Între cele două războaie mondiale s-a realizat legătura cu Transilvania, prin construirea căii ferate Vatra Dornei — Ilva Mică. În perioada 1961—1964 s-a construit o nouă cale ferată, lungă de 42 km, între Suceava și Păltinoasa, evitîndu-se rampa grea a vechiului traseu Strigoaia — Cacica.

Principală arteră o constituie calea ferată București — Suceava — Vicșani, cu legătură spre U.R.S.S. și R.P. Polonă. Din acet traseu se desprind linii secundare, și anume : Dolhasca — Fălticeni (25 km), Verești spre Botoșani și Dorohoi, Dărmănești — Păltinoasa (34 km) și Dornești — Rădăuți — Nisipitu (59 km), cu ramificația Gura Putnei — Putna (6 km). Din artera internațională se desprinde, la Suceava, linia de legătură între inelul feroviar extracarpatic și cel intracarpatic, care pînă la Beclean pe Someș însumează 239 km. Pe teritoriul județului, din această linie ferată derivă traseele secundare Vama — Moldovița (20 km), Pojorîta — Fundu Moldovei (7 km), Floreni — Dornișoara (22 km), care deservește atît localitățile de pe văile afluențe mai importante ale Moldovei și Bistriței, cît și nevoile industriei lemnului.

Nodul feroviar cel mai important este Suceava, reședința județului, municipiul avînd trei gări, dintre care cea din Burdujeni este o monumentală construcție arhitectonică care datează din 1869. Prin acest nod feroviar rulează atît cel mai mare tonaj de mărfuri și materii prime necesare industriei sucevene, cît și cel mai mare număr de călători. Pe magistrala internațională și apoi pînă la capătul de vest al județului se face și transportul cocsului metalurgic din Silezia spre Hunedoara. Pentru traficul de mărfuri prezintă importanță și nodurile feroviare Dornești și Verești.

Vigoarea industrială a județului a făcut ca volumul de mărfuri transportat pe căile ferate să crească cu peste 47 % în 1970 față de anul 1965, 80 % din trenurile de marfă fiind remorcate astăzi de locomotive Diesel electrice.

Dintre lucrările deosebite, realizate în domeniul căilor ferate cu ecartament redus, trebuie amintită realizarea tunelului Aluniș (6 km), între Tarnița și Leșu Ursului, linie care deserveste transportul minereului. Este în curs de execuție dublarea căii ferate Bacău — Suceava.

Căile rutiere sînt repartizate neuniform pe suprafața județului. Dintre cele mai vechi este cunoscut fostul „drum al Sucevei”, artera ce lega vechea capitală a Moldovei cu orașul Bistrița, precum și „drumul Siretului”. Astăzi șoseaua națională modernizată, care traversează obcinele pînă în Depresiunea Dornelor, este principala arteră rutieră a județului (fig. 37). Ea leagă reședința județului de orașele Gura Humorului, Cîmpulung Moldovenesc și Vatra Dornei, trecînd peste Mestecăniș, unul dintre pasurile înalte ale Carpaților, frecvent circulat. De la sud la nord, teritoriul județului este străbătut de șoseaua internațională E 20, București — Bacău — Siret, din care se desprinde drumul județean ce duce la Rădăuți și mai departe la Putna sau Sucevița. În regiunea montană, densitatea rețelei rutiere a crescut ca urmare a deschiderii de noi șantiere, exploatări miniere sau drumuri forestiere. Lungimea totală a șoselelor este de 2 219 km, din care 367 km sînt modernizați. Din totalul rețelei, 470 km sînt drumuri naționale (290 km modernizate), restul fiind drumuri de interes

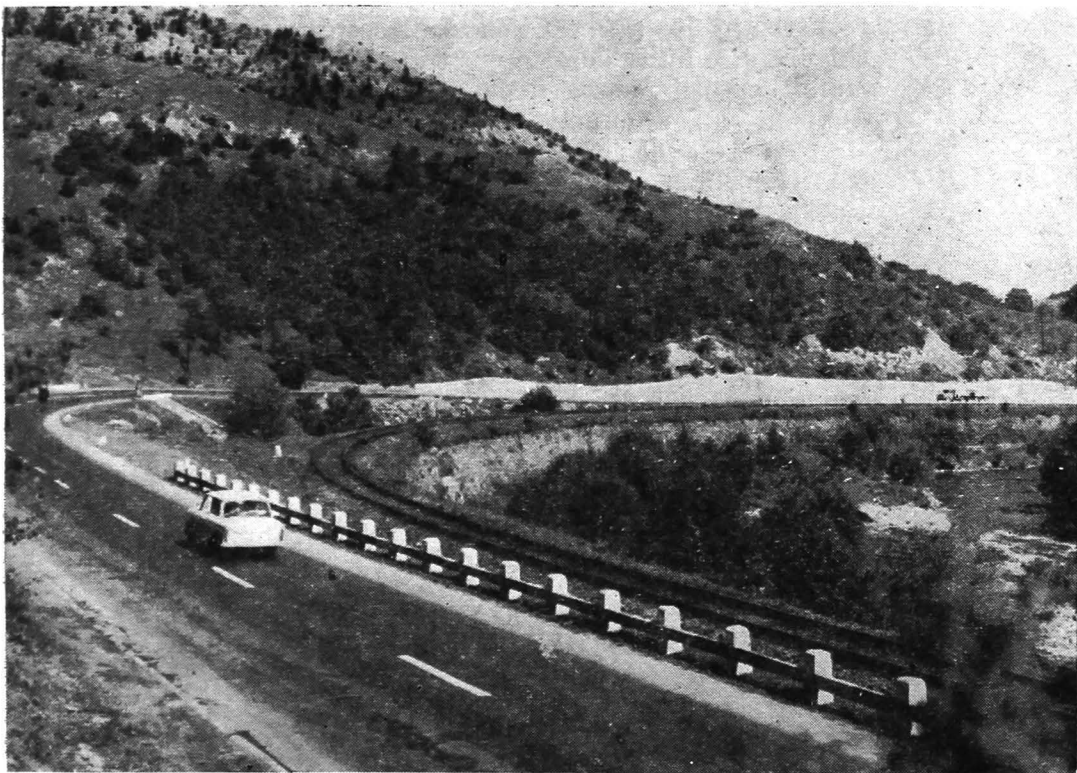

Fig. 37. — Magistrala rutieră și feroviară transcarpatică Suceava — Cluj
(foto I. Mîndrescu).

local. Reține atenția faptul că spre obiectivele turistice de valoare internațională pornesc șosele modernizate. În prezent, acțiunea de modernizare a drumurilor se desfășoară cu toată intensitatea, urmînd ca în curînd să se dea în folosință șoseaua asfaltată Suceava — Liteni — Pașcani, Vatra Dornei — Poiana Teiului, iar în următorii ani Iașoveni — pasul Prislop — Vișeu de Sus și altele.

Transportul interurban de călători și de mărfuri este asigurat în întregul județ de un număr de peste 230 de autobuze și microbuze, precum și de un număr mare de autocamioane

repartizate la șase autobaze. Aceste mijloace de transport asigură atât buna deservire a traficului de călători și de marfă, cât și condiții pentru deplasarea zilnică la locul de muncă a unui însemnat număr de salariați.

Transportul aerian este asigurat prin cursele TAROM (două pe zi), spre Bacău și București. În cincinalul 1966—1970 s-a modernizat aeroportul de la Salcea. Traficul de pasageri a crescut, în perioada 1966—1970, de 6 ori.

Poșta și telecomunicațiile au cunoscut înnoiri. Astfel, în 1967 s-a dat în folosință un releu de transmisie — recepție de televiziune, mărindu-se numărul abonaților la 22 701 (cu 35% față de 1968), iar în 1969 s-au construit la Suceava un nou sediu P.T.T.R. și o centrală telefonică automată de mare capacitate.

SV

OBIECTIVELE TURISTICE

Prin potențialul său turistic ridicat, județul Suceava este prin excelență unul dintre importanțele județe turistice ale țării atât ca varietate a obiectivelor, cât și ca frecvență a acestora. El se situează alături de regiunile clasice de turism ale țării, litoralul Mării Negre și Brașov — Valea Prahovei, dar le depășește prin diversitate. Regiunile amintite sînt profilate pe turismul sezonier legat de plaje sau de munte. Suceava oferă remarcabile monumente ale naturii, o bogăție fără egal de artă populară nealterată, numeroase monumente istorice, fiind o regiune de veche tradiție turistică (fig. 38).

Dacă Dobrogea se recomandă prin vestigiile antichității, Suceava este, în schimb, neîntrecută prin monumentele ei de artă feudală. Drumeția de munte, alpinismul, sporturile de iarnă

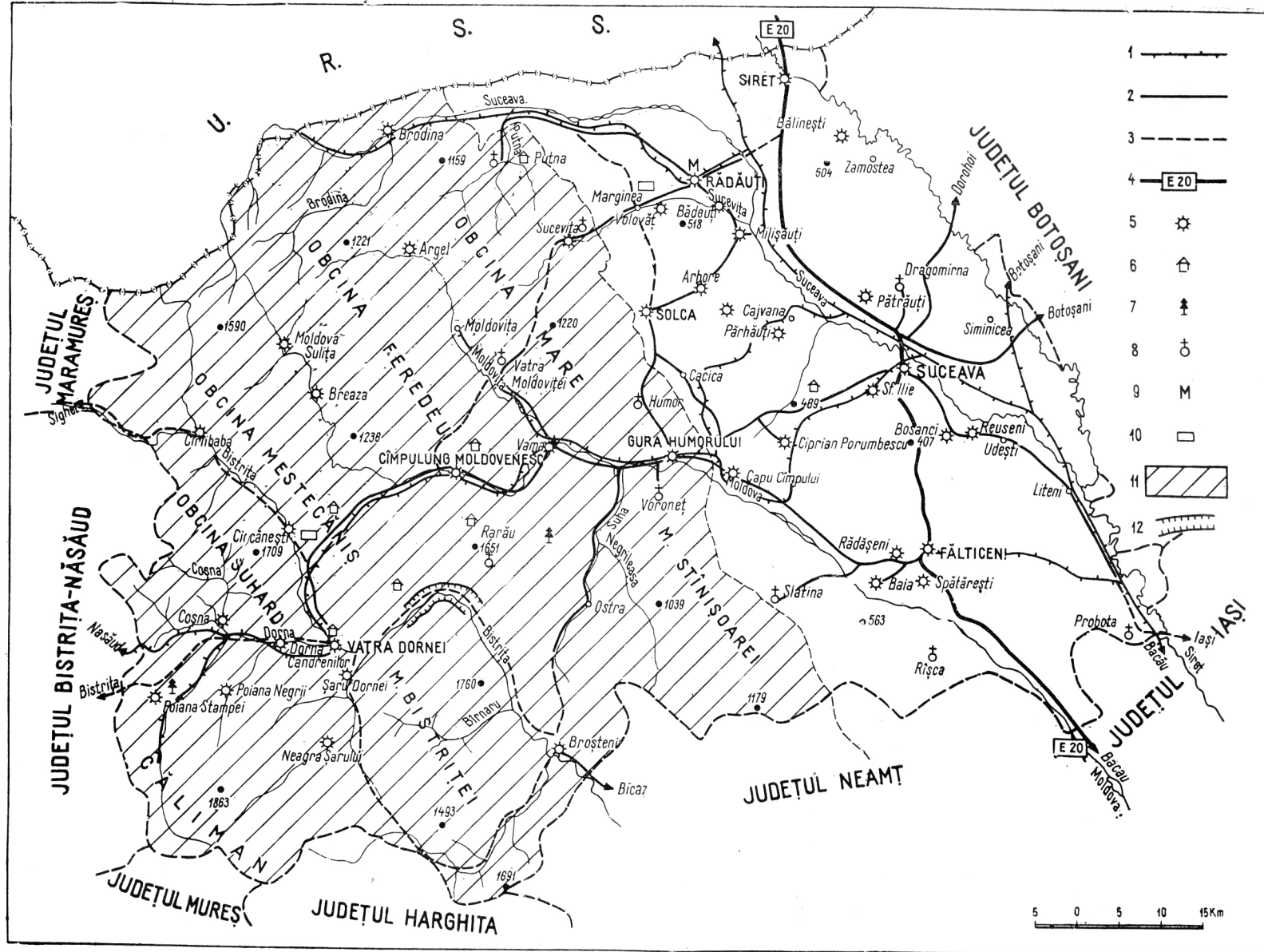

Fig. 38. — Principalele obiective turistice din județul Suceava.

1, Cale ferată; 2, drum modernizat; 3, drum de interes turistic; 4, șosea internațională; 5, localitate de interes turistic; 6, punct turistice (cabană, camping); 7, monu-

ment al naturii; 8, monument arhitectonic; 9, muzeu; 10, artă populară; 11, zona muntoasă; 12, defileu (chei).

sînt la ele acasă prin părțile Brașovului, dar molidișurile și tinoavele sucevene sînt unice în țară, ca și frescele exterioare ale monumentelor de artă feudală.

Dimitrie Onciul scria cîndva: „nicăieri pe tot pămîntul românesc nu se află pe un spațiu atît de mic atîta bogăție de istorie românească”, iar George Vâlsan, referindu-se la munții „dascălecatului Moldovei”, arăta că „acest ținut de munți are frumusețea lui proprie; în preajma acestui ținut și în cuprinsul lui se află una din cele mai mîndre, mai istețe și mai rezistente populații din tot cuprinsul românesc”.

Obiectivele turistice ale județului sînt numeroase și felurite, ceea ce permite gruparea lor în mai multe centre turistice ca așezare geografică: Țara Dornelor, Căliman, Munții Bistriței, obcinele etc. sau în categorii de obiective turistice după specific (monumente ale naturii, monumente istorice, monumente de arhitectură, artă populară, muzee, case memoriale etc.).

Monumente ale naturii. Marea întindere a spațiului muntos și zona piemontană oferă o gamă întreagă de astfel de obiective și abundă în frumuseți peisagistice. Sînt două tipuri de turism proprii regiunilor muntoase: turism itinerant automobilistic sau drumeție și turism de sejur pentru tratament sau odihnă. Șoselele de mare interes turistic ale Sucevei, care reprezintă totodată și căi de acces pentru turismul de drumeție, sînt: Gura Humorului — Cîmpulung Moldovenesc — Vatra Dornei — Bîrgău și Cîrlibaba — Vatra Dornei — Broșteni, în lungul Bistriței. Cele două șosele se întretaie la Vatra Dornei, care este și cel mai important centru montan rutier și de drumeție al județului. De la Vatra Dornei se pot organiza pe cele cinci șosele, care converg aici, tot atîtea trasee radiare și tot de la Vatra Dornei se pot ataca în modul cel mai lesnicios toate masivele muntoase principale din județ:

a) Vatra Dornei — Prislop — Maramureș, pe Bistrița Aurie. Acest drum oferă două obiective turistice: Ciocănești, ca zonă de pescuit a Iostriței, și Cîrlibaba, pentru rezervația naturală Lala-Bila și Piatra Țibăului.

b) Vatra Dornei — Zugreni — Broșteni, pe Bistrița în jos. Se traversează frumosul defileu de la Zugreni și Toance, dintre masivele Giumalău, Rarău și Barnar.

c) Vatra Dornei — Broșteni, pe Neagra Broștenilor, o frumoasă șosea de munte care traversează Munții Bistriței prin pasul Păltiniș.

d) Vatra Dornei — Poiana Stampei, cu rezervația botanică Tinovul Mare și cele mai importante turbării din România cu valoare terapeutică.

e) Vatra Dornei — Mestecăniș — Cîmpulung Moldovenesc. Trecătoarea Mestecăniș oferă o vedere panoramică asupra munților din jur : Suhard, Căliman, obcine și Giumalău. Coborînd către Sadova Cîmpulungului, pe valea Putnei, se ajunge la rezervația forestieră cu molid secular.

Atingînd la Pojorîta valea Moldovei și mergînd pe vale în sus se întîlnesc mai multe rezervații botanice : la Breaza — tinovul Găina, cu floră relictă glaciară, la Moldova-Sulița — coasta Răchitișul Mare, pe coastele Obcinei Mestecănișului, la Lucina, rezervația cu un alt relict glaciară — mesteacănul pitic. Călătorul temerar urcă Obcina Feredeului de la Moldova-Sulița, pentru a coborî în valea Brodinei la Falcău.

De la Vatra Dornei, drumetul de munte are trei căi pentru a ataca Masivul Căliman : pe Neagra Șarului și Valea Haitei, pentru a ajunge la Pietrosu Călimanului — piscul culminant și singurul vîrf de peste 2 000 m al județului —, și pe drumul carosabil pînă la exploatarea de sulf de la Negoiu Românesc. La Pietrosu se mai poate ajunge pe o cale ocolită prin Dornișoara.

În fine, spre zona cea mai pitorească a Călimanului, creasta Lucaciului și rezervația geologică 12 Apostoli (200 ha), se poate merge pe Negrișoara, dinspre vest, sau de la Neagra Șarului, dinspre est.

Turiștii pot folosi ca adăposturi, în zona turistică a Dornelor, cabana și campingul Mestecăniș, casele de vînătoare Barnar, Valea Putnei și Prinosul Mare de la Cîrlibaba, Cabana Rusca de pe Giumalău, în vecinătatea cheilor de la Zugreni, aparținînd Institutului pedagogic din Suceava.

Zona turistică a Dornelor este cu atît mai valoroasă cu cît aici se poate desfășura și un intens turism de sejur pentru

tratament la admirabilele stațiuni balneoclimaterice din regiune, amplasate într-un cadru natural pitoresc : Vatra Dornei (800 m altitudine), stațiune deschisă tot anul, amenajată cu cele mai moderne dotări pentru cură, Dorna Candrenilor și Neagra Șarului. Acestora li se mai adaugă și alte stațiuni balneare de interes local, cum sînt : Coșna, Poiana Negrii și Șaru Dornei. Folosință balneoclimaterică prezintă și localitățile Broșteni (630 m) și Iacobeni (845 m).

Al doilea centru turistic montan este orașul Cîmpulung Moldovenesc. Pentru turism automobilistic se poate folosi, în afară de șoseaua modernă de pe valea Moldovei, și frumoasa șosea a obcinelor : Sadova — Vatra Moldoviței — Sucevița peste Obcina Feredeului și Obcina Mare. De la Moldovița se poate ajunge la Argel, a doua zonă de pescuit după Ciocăneștii Bistriței Aurii. În fine, o șosea nouă pînă la cabana Rarău.

Pentru drumetie, de la Cîmpulung se desfac cele mai bune căi de acces spre Giumalău și Rarău, acesta din urmă fiind, după Ceahlău, cel mai falnic munte din Carpații moldovenesti prin pitorescul stîncilor Pietrele Doamnei (fig. 39) și „Popchii” Rarăului. De aici se pot organiza minunate excursii cu piciorul prin toți munții din jur și pînă la Toance, trecînd pe lîngă Schitul Rarău. Peticele de calcare compacte de sub Rarău permit dezvoltarea unor variate forme carstice, dintre care un colț deosebit de pitoresc îl constituie cheile Moara Dracului pe valea Caselor și Piatra Buhei pe Izvorul Alb, lîngă Cîmpulung, precum și rezervația geologică „Adam și Eva” de la Pojorîta. Este interesant de vizitat rezervația forestieră Giumalău (233 ha), cu pădure seculară de molid.

În afara modernului hotel turistic „Zimbrul” din Cîmpulung Moldovenesc (fig. 40), turiștii pot găsi adăpost la cabanele Rarău (1 520 m) și Deia (680 m), la Casa de vînătoare Argel și la campingul Vatra Moldoviței.

Cîmpulung Moldovenesc este un important centru de turism de sejur pentru odihnă, ca stațiune climaterică. Împreună cu Vatra Dornei sînt cele mai indicate centre pentru sporturile de iarnă, în special pentru schi.

Pentru a încheia cu zona montană și cu frumusețile naturale legate de aceasta, trebuie semnalat pitorescul drum de legă-

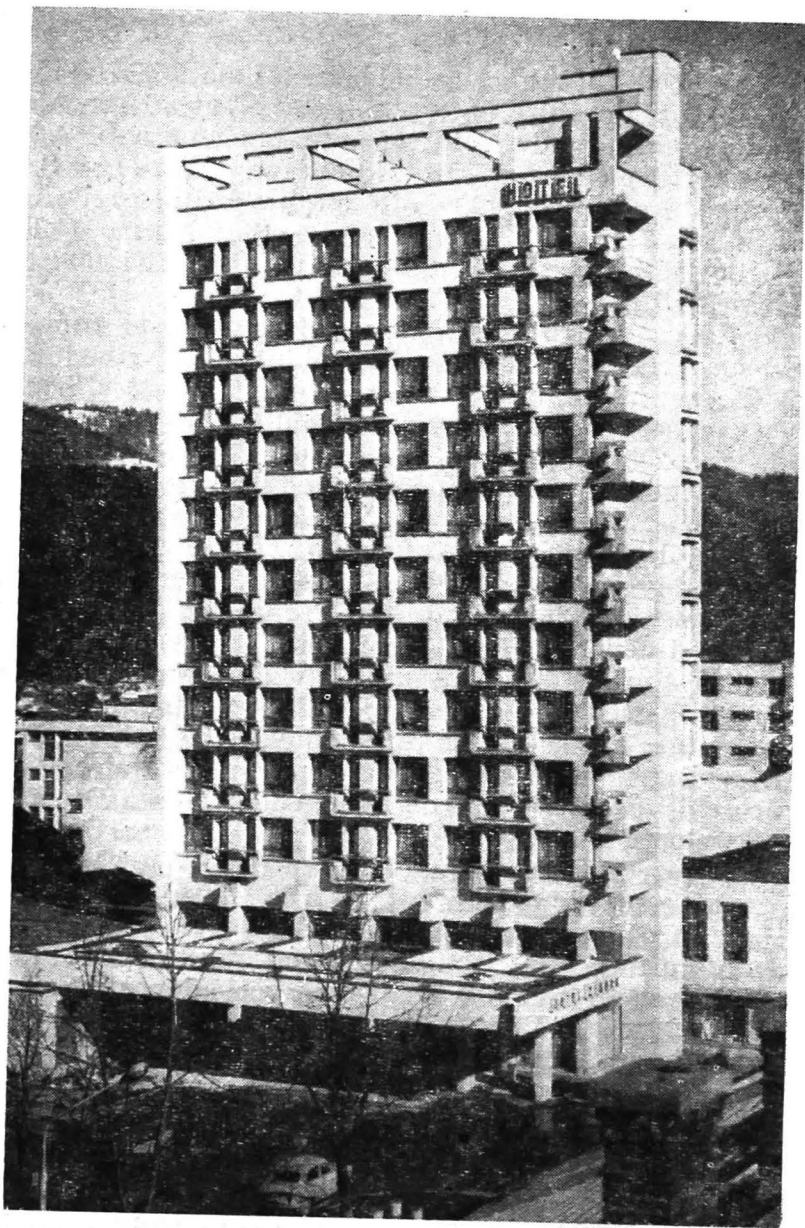

Fig. 40. — Hotelul „Zimbrul” din Cîmpulung Moldovenesc
(foto D. Vințilă).

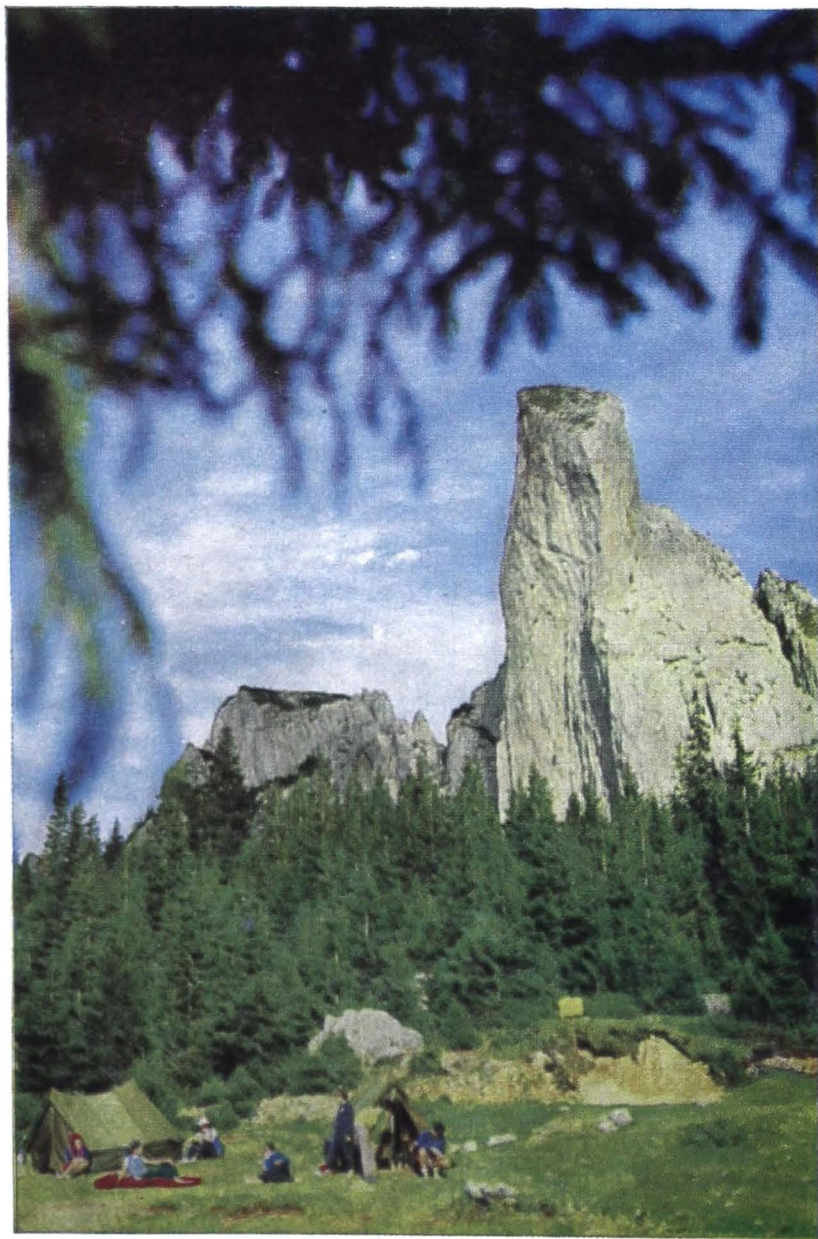

Fig. 39. — Pietrele Doamnei (Masivul Rarău) (foto A I. Florescu).

tură între valea Moldovei și valea Bistriței. Acesta pornește de la Frasin, de lângă Gura Humorului, urcă pe Suha, trece prin centrul minier Ostra, taie Munții Stînișoarei pe la Tarnița și coboară în valea Bistriței la Holda.

Tot în zona turistică a Cîmpulungului, care poate fi prelungită pînă la Gura Humorului, se află codrul secular de la Slătioara și rezervația floristică Todirescu.

Monumente ale naturii, situate în afara domeniului muntos, sînt mai puține; între acestea trebuie menționate stejarul multi-secular de la Cașvana, stejarul monumental de la Botoșana, specia multiseculară de tisă de la Capu Cîmpului, rezervația de 24 ha a finețelor seculare de la Ponoare (Bosanci) și rezervația de cerbi lopătari de la Pătrăuți. O atracție pentru turiști este lacul Dragomirna, folosit pentru pescuitul sportiv, și pădurea de agrement Adîncata, ambele în apropiere de Suceava; de asemenea, obiectivul estetic parcul dendrologic (5 ha) din comuna Ciprian Porumbescu.

Un traseu turistic presărat cu numeroase obiective naturale și istorice este drumul din lungul piemontului: Mănăstirea Putna — Marginea — Solca (stațiune climaterică de interes local) — Cacica (530 m, una din cele mai mari saline din țară, stațiune balneară de interes local) — Humor — Fălticeni (Rădășeni, centru pomicol) — Baia — Mănăstirea Rîșca. Turiștii întîlnesc pe acest drum hanul și campingurile de la Putna și Solca, hotelurile turistice de la Gura Humorului și Fălticeni, hanul și campingul de la Ilișești (fig. 41), campingul de la Rădășeni, hanul Drăgușeni.

Suceava dispune de un bogat fond cinegetic și de pescuit, care acoperă întreaga suprafață a județului, constituind o atracție pentru vînătorii și pescarii sportivi. De la Broșteni la Cîrlibaba, de la Brodina la Voroneț și pînă la Dragomirna și Rîșca, munții, pădurile și apele sînt bine populate faunistic. Se citează recordul mondial la urs carpatin pe valea Putnei (1966) și recordul la căpriori de la Pătrăuți.

Monumente social-istorice. Turiștii iubitori de vestigiile trecutului sau de comorile artistice ale prezentului găsesc în județul Suceava o variată gamă de astfel de obiective. Cen-

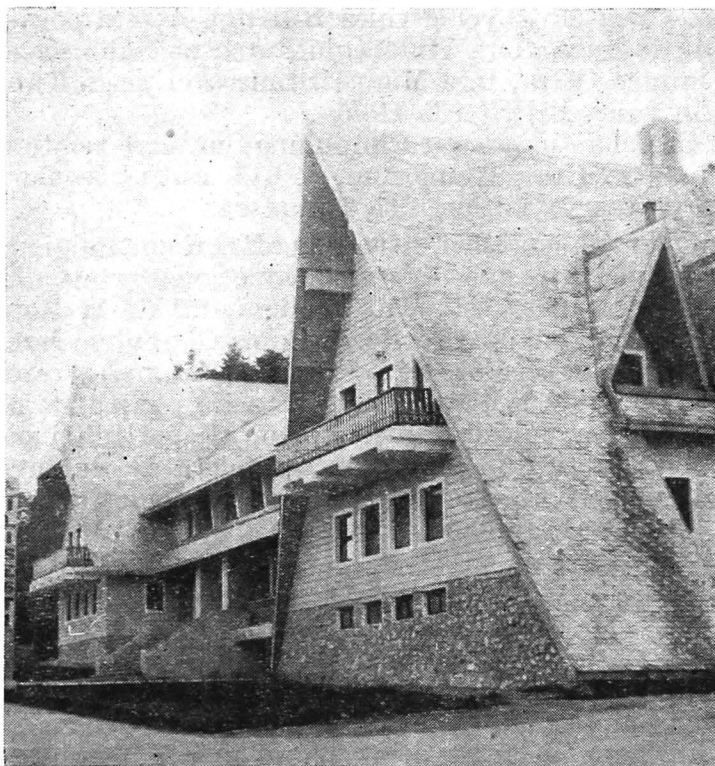

Fig. 41. — Motelul Ilișești (foto Ion Popescu Argeșel).

trul cel mai reprezentativ din acest punct de vedere este municipiul Suceava, iar personajul cel mai luminos este Ștefan cel Mare (fig. 42). Acest mare voievod este prezent pretutindeni, și nu numai în Țara de Sus, ca făuritor al neîntrecutelor monumente de artă feudală, la Voroneț și Sf. Ilie, la Pătrăuți și Volovăț, la Reuseni și Milișăuți și în multe alte locuri, iar alături de el vrednicul său fiu și urmaș Petru Rareș, care s-a impus la Moldovița și Probota, la Râșca și Baia.

Obiectivele social-culturale de interes turistic se grupează după specific în: monumente de arhitectură, obiective istorice, vetre folclorice și de artă populară, muzee și case memoriale, iar ca obiectiv complex Suceava însăși.

Fig. 42. — Monumentul lui Ștefan cel Mare de la Suceava (foto I. Mîndrescu).

a) *Suceava* intră viguros în istorie, în ultimul pătrar al veacului al XIV-lea, cu Petru Mușat fondatorul dinastiei Mușatinilor, prin construirea cetății Scheia sau cetatea de vest, repede părăsită, ale cărei ruine se mai păstrează încă, și apoi prin Cetatea de Scaun sau cetatea de est, atestată documentar din 1388 prin nucleul ei, „fortul mușatin”. Ruinele celor două cetăți se află pe cei doi versanți ai pîrîului Cetății, la vărsarea acestuia în valea Sucevei. Între ele se afla curtea domnească, încă nedezgropată. Cetatea de Scaun este mărită, întărită și atinge strălucirea în epoca lui Ștefan. Niciodată, de-a lungul a 200 de ani de trăire intensă, această cetate n-a putut fi cucerită cu armele, decît o singură dată, prin trădare, în 1538. Cetatea Sucevei a dăinuit pînă în 1675, cînd a fost arsă și distrusă de Dumitrașcu Cantacuzino din ordinul Porții Otomane.

Dintre numeroasele obiective istorice ale orașului Suceava trebuie menționate în mod deosebit bisericile „Mirăuți” și „Sf. Gheorghe”. Biserica „Mirăuți”, ctitoria lui Petru Mușat, a fost numită astfel, fiind locul de ungere (miruire) a domnilor Moldovei. Forma originală nu se mai păstrează, biserica fiind reconstruită integral în secolul al XVII-lea. Biserica „Sf. Gheorghe”, începută în 1514 de Bogdan, fiul lui Ștefan, și terminată de Ștefăniță în 1522, cunoscută sub numele de „Sf. Ioan cel Nou”, cu funcție de catedrală metropolitană începînd cu secolul al XVI-lea.

Există și două monumente de arhitectură: biserica „Sf. Dumitru”, ctitoria lui Petru Rareș din 1535, și mănăstirea armenescă „Zamca”, construită în 1606.

La Suceava se găsește un bogat muzeu județean, cu specific istoric și naturalistic, apoi Hanul domnesc, de la finele secolului al XVI-lea, care găzduiește în prezent o secție de artă populară. Tot la Suceava se află două construcții moderne, unice în felul lor în țară: Casa de cultură a sindicatelor și localul Institutului pedagogic.

b) *Monumente de arhitectură*. Au fost inventariate în județ 24 de monumente de arhitectură. Dintre acestea demne de amintit sînt următoarele: mănăstirile Rîșca și Probota din sudul județului, ambele ctitorii ale lui Petru Rareș. Probota (1530),

Fig. 43. — Biserica Bogdana din Rădăuți (foto Ion Popescu Argeșel).

cea mai importantă necropolă domnească (gropniță) din Moldova, cuprinde mormintele familiei Rareș. Este o mănăstire-cetate și prima biserică pictată din Moldova; frescele exterioare însă s-au șters.

Bogdana (biserica „Sf. Nicolae”) din Rădăuți este cea mai veche construcție de zid conservată din Moldova, anterioară anului 1365, în stil romanic, înălțată de Bogdan fondatorul statului feudal Moldova (fig. 43).

Biserica „Sfinta Treime” din Siret, capelă a curții domnești, a cărei vechime nu se cunoaște (poate este mai veche decât

Fig. 44. — Biserica mănăstirii Voroneț (foto Ion Popescu Argeșel).

Bogdana), datează din vremea când târgul Siret era capitala Moldovei. Monumentul din Siret este prima construcție cu plan trilobat din Moldova, fiind prototip în istoria arhitecturii moldovenești.

Cele mai valoroase monumente de arhitectură sînt cele cinci biserici ale mănăstirilor Voroneț — ctitoria lui Ștefan (1488) (fig. 44), Arbore — a hatmanului Luca Arbore (1503), Humor — a logofătului Teodor Bubuiog (1530), Moldovița — a lui Petru Rareș (1532) și Sucevița — a boierilor Movilești

Fig. 45. — Biserica minăstirii Sucevița (foto Edit. pentru turism).
<https://biblioteca-digitala.ro>

Fig. 46. — Fresca „Asediul Constantinopolului”, minăstirea Moldovița (foto Comb. poligr. „Casa Scintei”).

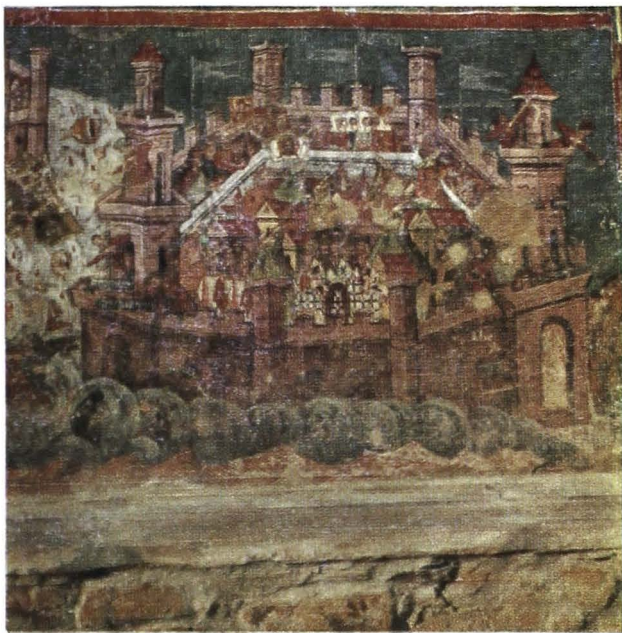

Fig. 47. — Minăstirea Sucevița (foto Comb. poligr. „Casa Scintei”).

(1584). Acestea sînt singurele biserici pictate, din multe cîte au fost, conservate ca atare, monumente de importanță universală incluse în evidența UNESCO. Ele au fost pictate în epoca lui Rareș, la inițiativa vărului său, mitropolitul Grigore Roșca, de școala de pictori moldoveni ce luase ființă la Voroneț, unde se formase un important centru cărturăresc, cunoscut și prin Codicele Voronețean. Frescele exterioare, „de o mirifică exuberanță cromatică” sînt comparate ca valoare artistică cu picturile murale de la San Marco din Veneția (fig. 45). Dintre aceste cinci monumente de artă feudală, Voronețul este cea mai valoroasă prin picturile sale monumentale, prin amploarea și efectul lor decorativ; ea este situată de istoricii de artă înaintea bisericilor din Athos și Pisa. Sucevița, care prin fresce continuă tradiția statornicită de Rareș, încheie seria marilor monumente din epoca formării și apogeului stilului moldovenesc.

Compoziția culorilor — albastrul de Voroneț, roșul de Humor, galbenul de Moldovița și verdele de Sucevița, culorile de fond ale frescelor — a rămas încă necunoscută. Prospețimea culorilor, deși pictate între 1537 și 1547 (Sucevița pictată în 1597), a rămas nealterată. Opera artiștilor (anonimi) moldoveni este comparată, ca valoare, cu operele unui Giotto, Leonardo da Vinci sau Michelangelo. Aceasta a îndreptățit pe George Vâlsan (1965, p. 175) să noteze că „numai un popor de păstori munteni, al unui ținut cu lumina învăluită în abur, ca în obcinele Bucovinei, a putut născoci o astfel de minune artistică, socotită azi ca una din cele mai alese realizări artistice populare ale Europei” (fig. 46).

Seria monumentelor de arhitectură se continuă cu Putna lui Ștefan (1466), cu Slatina lui Lăpușneanu (1561), cu Dragomirna lui Anastasie Crimca (1609), model de broderie în piatră (turla), cu Solca lui Ștefan Tomșa (1621) și multe altele, focare de cultură și biserici fortificate (fig. 47). Întreaga istorie a Moldovei se înscrie în aceste monumente de artă.

În general, mai toate monumentele feudale de zid au fost ridicate pe locul altora mai vechi, de lemn, care au dispărut sau de zid, ale căror ruine se mai păstrează pe alocuri.

c) *Obiective istorice.* Cel mai important obiectiv istoric este Baia, prin reședința domnească a Moldovei sub Dragoș. Aici

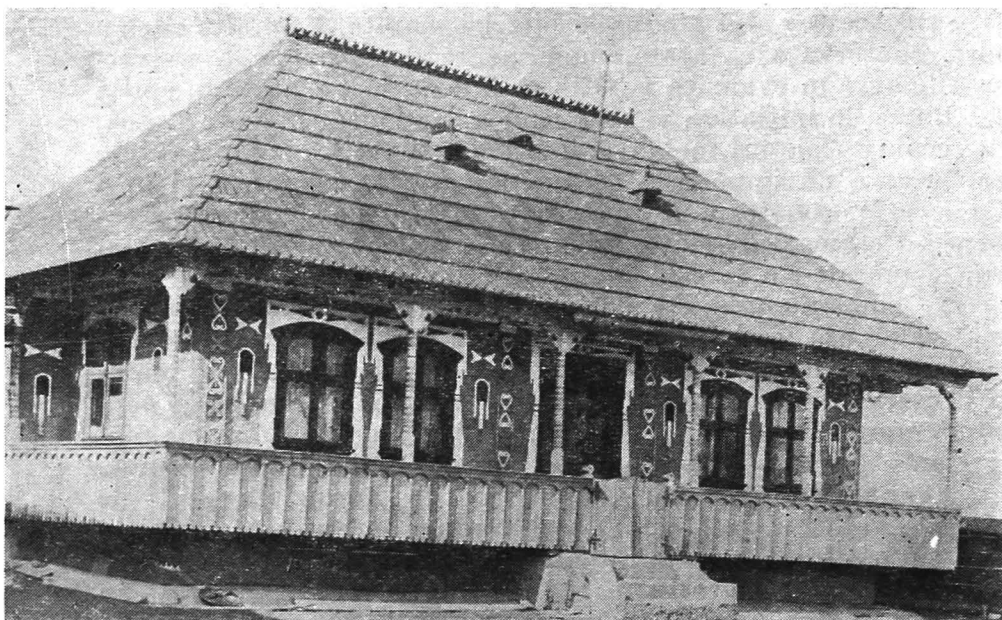

Fig. 48. — Casă din satul Ciocănești (foto L. B u r a c).

se păstrează ruinele catedralei în stil gotic, de mari dimensiuni, unica de acest fel rămasă în Moldova, ridicată în 1415 de Alexandru cel Bun doamnei sale, Margareta. Tot la Baia, în amintirea bătăliei din 1467 purtate cu Matei Corvin, Ștefan înalță Biserica Albă.

La Cîrlibaba se află monumentul comemorativ care amintește locul unde în 1359 Bogdan a descălecat, venind din Maramureș.

La Vama este „Stîlpul lui Vodă”, ridicat în 1717 de voevodul Mihai Racoviță în amintirea unei bătălii câștigate.

d) *Vetre folclorice și de artă populară, muzee, case memoriale.* Vetrele folclorice și etnografice abundă în județul Suceava în forme multiple și originale, de la cîntecele și dansurile populare, la port, tip de casă (fig. 48) și gospodărie, obiecte casnice, datini și obiceiuri străvechi etc. Toate acestea reprezintă atracții turistice inedite.

Arta populară se remarcă îndeosebi în următoarele localități: Arbore, pentru țesături și cusături, Cîmpulung Moldo-

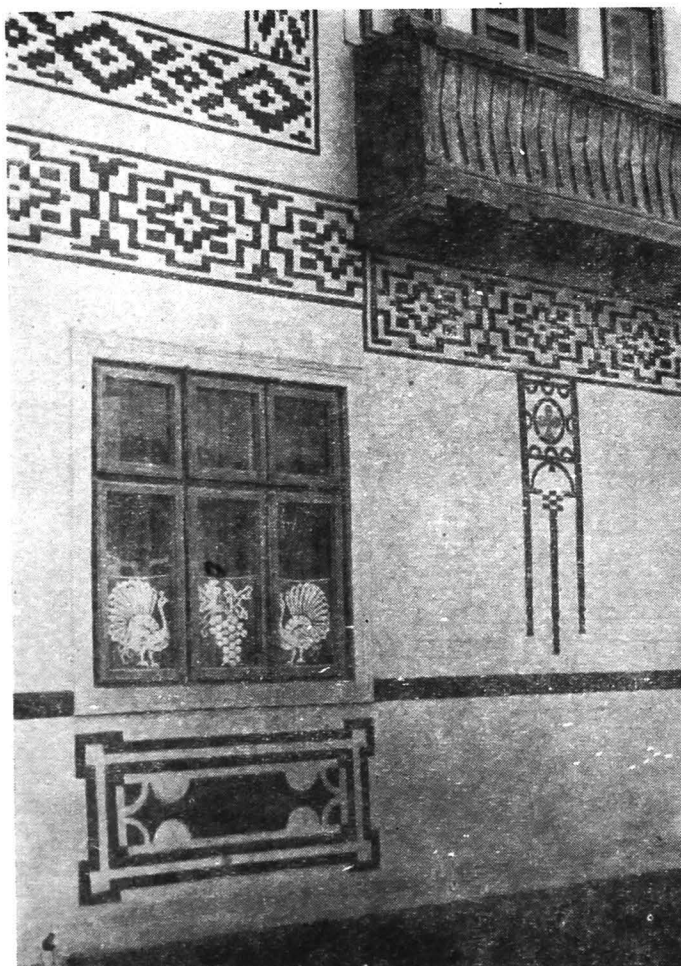

Fig. 49. — Arhitectură populară din satul Ciocănești
(foto Ion Popescu Argeșel).

venesc pentru cojoace și instrumente de suflat din lemn, Ciocănești, care se poate dezvolta chiar ca sat turistic, pentru chimire și arhitectură populară (fig. 49), Cacica și Marginea, pentru ceramică, îndeosebi Marginea, renumită pentru ceramica neagră (atelier), Brodina și Vatra Moldoviței.

Fig. 50. — Casa memorială Ciprian Porumbescu (foto Ion Popescu Argeșel).

Județul este bine dotat cu o rețea de muzee, unele dintre acestea specializate pe un anumit profil și dispunând de colecții bogate. În afară de muzeele mănăstirilor Dragomirna, Putna, Sucevița, Moldovița și Probota, cu adevărate comori de artă medievală, sînt muzeele cu specific etnografic de la Rădăuți, Gura Humorului și Cimpulung Moldovenesc (cultura națională a lemnului). În fine, Muzeul de vînătoare de la Fălticeni și Muzeul de științe naturale de la Vatra Dornei.

Trebuie amintită și seria de case memoriale, cum sînt cele de la Stupca, satul lui Ciprian Porumbescu (fig. 50), Ilișești,

locul natal al folcloristului Simeon Florea Marian, Spătărești, satul unde s-a născut actorul Matei Millo, Mălini, satul poetului Nicolae Labiș. La Fălticeni se află casa lui Mihail Sadoveanu și casele în care au locuit Ion Creangă, Nicu Gane, Ion Dragoslav, Artur Gorovei.

Perspective de dezvoltare. Potențialul turistic al județului Suceava este deosebit de bogat și variat. Trebuie însă amplificată și modernizată baza materială turistică prin construirea de moteluri, cabane, campinguri, modernizarea în continuare a șoselelor turistice, deschiderea de căi de acces spre unele obiective turistice, în prezent mai greu de atins, și alte măsuri organizatorice.

După cum rezultă din datele O.J.T. Suceava, obiectivele turistice din județ au fost vizitate, în grupuri organizate, de un număr sporit de turiști de la un an la altul. Dintre aceștia, în medie, 45% sînt turiști străini, veniți în special din Franța, U.R.S.S., R.F. Germania și din multe alte țări. Se constată că ponderea turiștilor străini, în raport cu turiștii interni, este tot mai mare. Obiectivul turistic cel mai căutat este Voronețul. Lunile cu cel mai ridicat flux de turiști sînt aprilie—octombrie.

Este un fapt necontestat că între principalele regiuni turistice ale României, județul Suceava se situează, ca valoare, la nivel internațional, fiind a doua regiune turistică a țării.

Bibliografie

- ALEXANDRESCU GR., MUREȘAN GEORGETA, PELTZ M., SÂNDULESCU M. (1968), *Harta geologică a Republicii Socialiste România*, sc. 1 : 200 000 foaia Toplița (12) și text explicativ, Inst. geol., București.
- APĂVĂLOAEI M., CHIRIAC D., LUPU N. (1970), *Cîteva observații geografico-economice referitoare la populația și așezările rurale din județul Suceava*, Anal. șt. Univ. „Al. I. Cuza” Iași (seria nouă), Secția a II-a (șt. nat.), b. geol.-geogr., t. XVI.
- ATANASIU I. (1929), *Cercetări geologice în împrejurimile Tulgheșului*, An. Inst. geol., t. XIII.
- ATHANASIU SAVA (1899), *Geologische Beobachtungen in den Nordmoldavischen Ostkarpalthen*, Verh. d. k.k. Reichsanstalt, Wien.
- BALAN T. (1960), *Din istoricul Cîmpulungului Moldovenesc*, Edit. științifică, București.
- BARBU N. (1970), *Aspecte morfostructurale și morfolitologice în Obcina Feredeului*, Anal. șt. Univ. „Al. I. Cuza” Iași (seria nouă), Secția a II-a (șt. nat.), b. geol.-geogr., t. XVI.
- BOTÊZ C., SWIZEWSKI C. (1964), *Contribuții economico-geografice la studiul industriei lemnului din Moldova*, Anal. șt. Univ. „Al. I. Cuza” Iași (seria nouă), Secția a II-a (șt. nat.), b. geol.-geogr., t. X.
- CHIRIAC D. (1969), *Considerații geografico-economice asupra așezărilor rurale din Țara Dornelor*, Anal. șt. Univ. „Al. I. Cuza” Iași (seria nouă), Secția a II-a (șt. nat.), b. geol.-geogr., t. XV.
- CUCU V. (1970), *Orașele României*, Edit. științifică, București.
- DONISĂ I. (1968), *Geomorfologia văii Bistriței*, Edit. Academiei, București.
- DONISĂ I., POGHIRC P. (1968), *Valea Bistriței*, Edit. științifică, București.
- FLOREA N., CONEA ANA, SPIRESCU M. (1971), *Harta solurilor Republicii Socialiste România*, sc. 1 : 1 000 000 foaia 11, Inst. geol., București.
- GHENEA C., BANDRABUR T., MIHĂILĂ N., GHENEA ANA, GIURGEA P. (1969), *Harta hidrogeologică a Republicii Socialiste România*, sc. 1 : 1 000 000, nr. 10 și text explicativ.
- GIURESCU C. C. (1967), *Tîrguri sau orașe și cetăți moldovene. Din secolul al X-lea pînă la mijlocul secolului al XVI-lea*, Edit. Academiei, București.
- GIOSU V., BALABAN E. (1962), *Migrațiile pentru lucru pe cuprinsul regiunii Suceava*, Anal. șt. Univ. „Al. I. Cuza” Iași (seria nouă), Secția a II-a (șt. nat.), b. geol.-geogr., t. VIII.

- GRIGOROVITZA F. (1908), *Dicționarul geografic al județului Suceava*, București.
- HURMUZAKI E. (1890), *Documente privitoare la istoria românilor*, vol. I, partea a II-a, București.
- IACOBESCU M., GAFENCU GH. (1970), *Monografia liceului „N. Gane”*, Suceava.
- IONESCU S. (1894), *Dicționarul geografic al județului Suceava*, București.
- IOSEF I. (1972), *Cîteva considerații geografice privind populația și așezările omenești din județul Suceava*, Com. ref. geogr., Suceava.
- JOJA T., ALEXANDRESCU GR., BERCIOU I., MUTIHAC V. (1968 a), *Harta geologică a Republicii Socialiste România*, sc. 1 : 200 000 foaia Rădăuți (5) și text explicativ, Inst. geol., București.
- JOJA T., MIRĂUȚĂ ELENA, ALEXANDRESCU GR. (1968 b), *Harta geologică a Republicii Socialiste România*, sc. 1 : 200 000 foaia Piatra Neamț (13) și text explicativ, Inst. geol. București.
- KRÄUTNER H., NĂSTĂSEANU S., RĂDULESCU D. (1969), *Harta substanțelor minerale utile din Republica Socialistă România*, sc. 1 : 1 000 000 foaia 8, Inst. geol., București.
- LUCACI MARIA (1971), *Aspecte ale valorificării potențialului turistic în județul Suceava*, Lucr. șt. vol. II, Inst. pedagogic Suceava.
- MAGHIAR M., OLTEANU ȘT. (1970), *Din istoria mineritului în România*, Edit. științifică, București.
- MARTINIUC C. (1941), *Aspecte din umanizarea Carpaților Bucovinei*, Lucr. Soc. „D. Cantemir”, Iași.
- MARTINIUC C., BĂCĂUANU V. (1960), *Contribuții la studiul geomorfologic al teritoriului orașului Suceava și al împrejurimilor sale*, Anal. șt. Univ. „Al. I. Cuza” Iași (seria nouă), Secția a II-a (șt. nat.), t. VI, fasc. 4.
- MIHĂILESCU V. (1963), *Carpații sud-estici*, Edit. științifică, București.
- MIHĂILESCU V. (1966), *Dealurile și cîmpiile României*, Edit. științifică, București.
- MUTHAC V. (1965), *Considerații asupra doggerului din sinclinalul marginal extern. (Rarău - Breaza)*, St. cerc. geol., geof., geogr., Seria geol., t. 12.
- NIMIGEANU V., LUPU N., (1970), *Unele aspecte economico-geografice ale economiei forestiere în județul Suceava*, Anal. șt. Univ. „Al. I. Cuza” Iași (seria nouă), Secția a II-a (șt. nat.), b. geol. -geogr., t. XVI.
- NITU T. (1966), *Solurile din regiunea Suceava*, Bașcău.
- NORDON A. (1935), *Résultats sommaires et provisoires d'une étude morphologique des Carpates Orientales Roumaines*, C.R. Congr. Intern. Geogr., tome II, fasc. I, Paris.
- OLINESCU D. (1894), *Charta arheologică a Bucovinei*, Bul. Soc. rom. geogr., t. XV, trim. I—II.

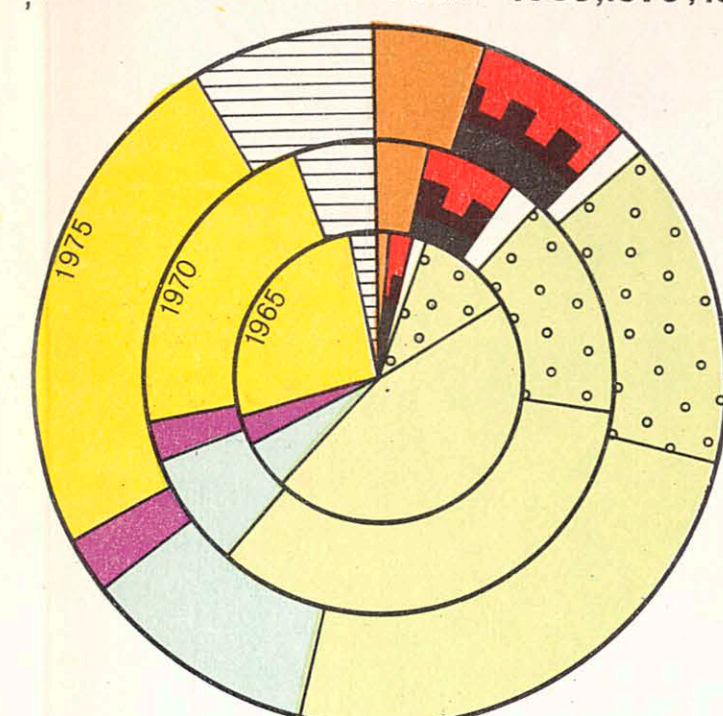
- ORGHIDAN N. (1969), *Văile transversale din România*, Edit. Academiei, București.
- OȚETE A. și colab. (1970), *Istoria poporului român*, Edit. științifică, București.
- PAULENCU D. (1972), *Coordonate ale dezvoltării economice a județului Suceava*, Com. ref. geogr., Suceava.
- POGHIRC P., APĂVĂLOAEI M., BALABAN F., SWIZEWSKI C. (1960), *Contribuții economico-geografice asupra orașului Suceava*, Anal. șt. Univ. „Al. I. Cuza” Iași (seria nouă), Secția a II-a (șt. nat.), t. VI, fasc. 4.
- POGHIRC P., GIOSU V., APĂVĂLOAEI M., UNGUREANU AL. (1964), *Contribuții geografico-economice asupra orașului Fălliceni*, Anal. șt. Univ. „Al. I. Cuza” Iași (seria nouă), Secția a II-a (șt. nat.) b. geol.-geogr., t. X.
- POPP N. (1939), *Subcarpații dintre Dîmbovița și Prahova. Studiu geomorfologic*, București.
- POPP N. (1970), *Alunecările de teren de la Drăgoești (jud. Suceava)*, Terra, an. II, nr. 5.
- POPP N., MARTINIUC C. (1971), *Zona de contact între Carpații Orientali și Podișul Sucevei*, Muz. jud., vol. II, Suceava.
- POPP N., TEACI D. (1972), *Contribuții la cunoașterea geomorfologiei, litologiei și solurilor depresiunii Rădăuși*, Lucr. conf. naț. de șt. solului, Iași, 5 A.
- POSSA MIRCEA (1969), *Posibilități de amenajare turistică a zonei mănăstirilor din Moldova nord*, Lucr. colocv. de geogr. turismului, București.
- SAULEA EMILIA (1967), *Harta geologică a Republicii Socialiste România 1 : 200 000 foaia Suceava (6) și text explicativ*, Inst. geol., București.
- SAVU H., BOROȘ M., KRÄUTNER H. (1970), *Harta metalogenetică a Republicii Socialiste România*, sc. 1 : 1 000 000 foaia 9, Inst. geol., București.
- SIMIONESCU I. (1925), *Orașe din România*, Edit. Cartea Românească, București.
- SÎRCU I. (1971), *Geografia fizică a Republicii Socialiste România*, Edit. didactică și pedagogică, București.
- SÎRCU I., BARBU N., PAULENCU D. (1971), *Masivul Rarău. Unele observații geomorfologice*, Anal. șt. Univ. „Al. I. Cuza” Iași (seria nouă), Secția a II-a (șt. nat.), b. geol.-geogr., t. XVII.
- SOCOLESCU M., CIOCÎRDEL R. (1969), *L'évolution de l'écorce terrestre en Roumanie*, Rev. roum. géol., géophys., géogr., Série géophys., t. 10.
- ȘANDRU I. (1955), *Contribuții istorico-geografice asupra dezvoltării orașului Rădăuși*, Probl. geogr., vol. II.
- ȘANDRU I. (1966), *Contribuții de geografie aplicată privind așezările rurale din Republica Socialistă România*, Anal. șt. Univ. „Al. I. Cuza” Iași (seria nouă), Secția a II-a, b. geol.-geogr., t. XII.

- ȘANDRU I., BLAJ C. (1956), *Cîteva trăsături geografice ale teritoriului orașului Rădăuți*, Probl. geogr., vol. III.
- ȘANDRU I., CUCU V., POGHIRC P. (1961), *Contribuții geografice la clasificarea orașelor din R.P.R.*, Anal. șt. Univ. „Al.I. Cuza” Iași (seria nouă), Secția a II-a (șt. nat.), b. geol. -geogr., t. VII, fasc. 2.
- TUFESCU V. (1940), *Fundamentul podișului moldovenesc*, Rev. geogr. rom., anul III, fasc. I.
- TUFESCU V. (1941), *Țirgușoarele din Moldova și importanța lor economică*, Bul. Soc. rom. geogr., t. LX.
- TUFESCU V. (1970), *Pe valea Moldovei*, Edit. științifică, București.
- UNGUREANU AL. (1968), *Unele observații asupra deplasărilor de populație în Moldova*, Anal. șt. Univ. „Al. I. Cuza” Iași (seria nouă), Secția a II-a (șt. nat.), b. geol. -geogr., t. XIV.
- URECHE GR. (1967), *Letopiseșul Țării Moldovei*, Edit. științifică, București.
- VÂLSAN G. (1939), *Morfologia văii superioare a Prahovei*, Bul. Soc. rom. geogr., t. LVIII.
- VÂLSAN G. (1965), *Descrieri geografice*, Edit. științifică, București.
- ZIDĂRIȚĂ ȘT. (1967), *Suceava — ghid turistic al regiunii*, Edit. meridiene, București.
- *** (1971), *Anuarul statistic al Republicii Socialiste România*, D.C.S., București.
- *** (1972), *Anuarul statistic al Republicii Socialiste România*, D.C.S., București.
- *** (1964), *Atlasul cadastrului apelor din Republica Populară Română*, Comitetul de Stat al Apelor.
- *** (1966), *Atlasul climatologic al Republicii Socialiste România*, Comitetul de Stat al Apelor.
- *** (1969), *Directivile Congresului al X-lea al Partidului Comunist Român privind planul cincinal pe anii 1971 — 1975*, Edit. politică, București.
- *** (1971), *Direcțiile de dezvoltare a turismului în județul Suceava*, Ministerul Turismului.
- *** (1972), *Județele României Socialiste*, Edit. politică, București.

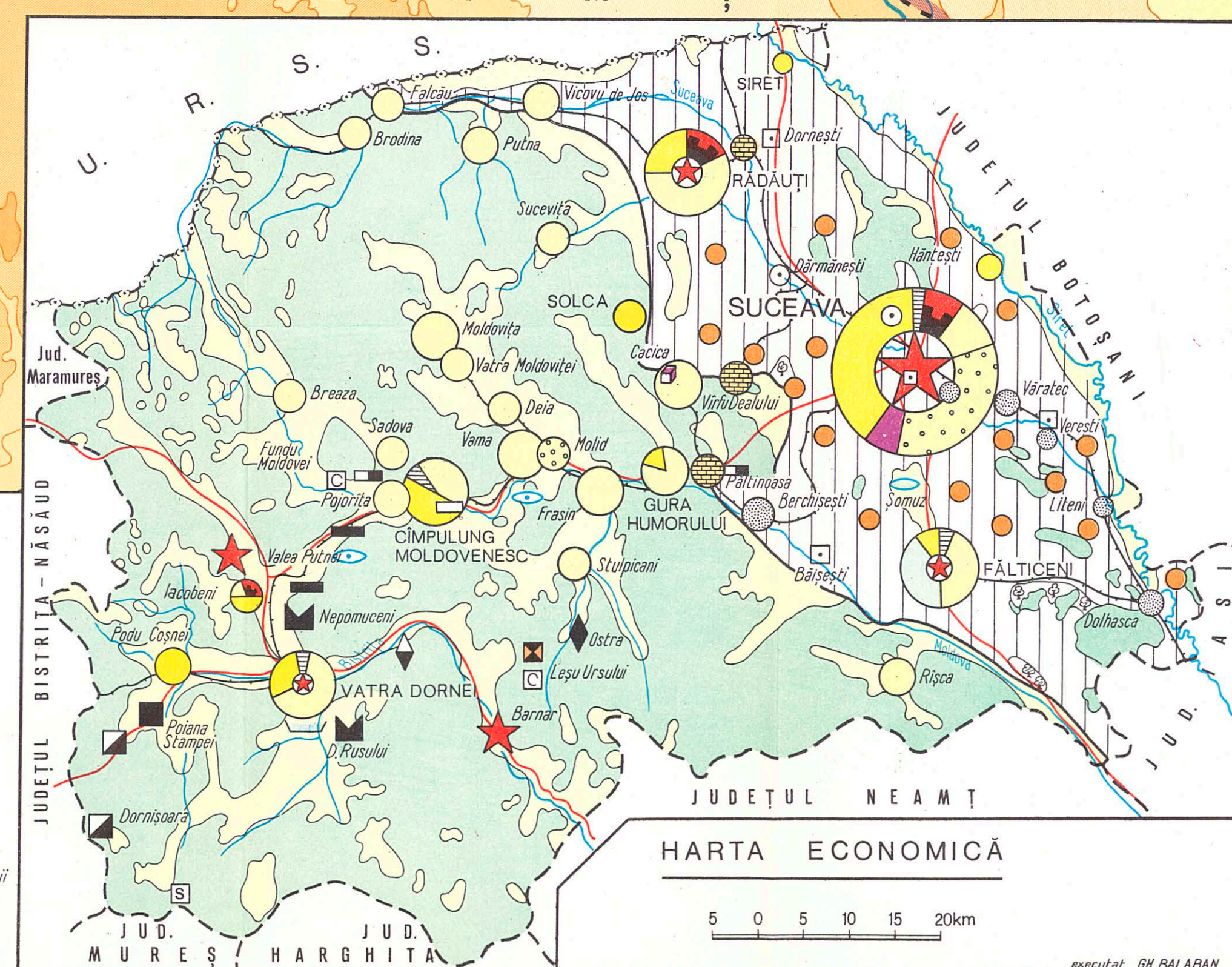
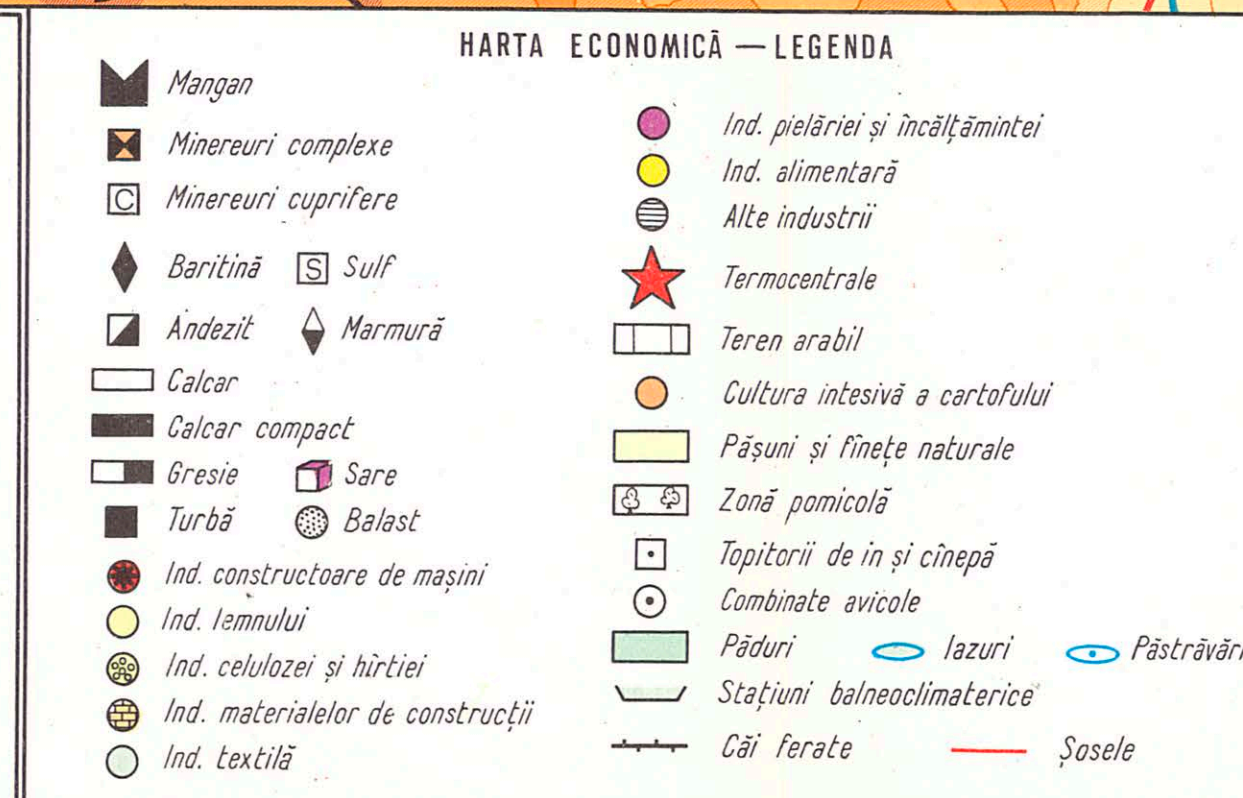
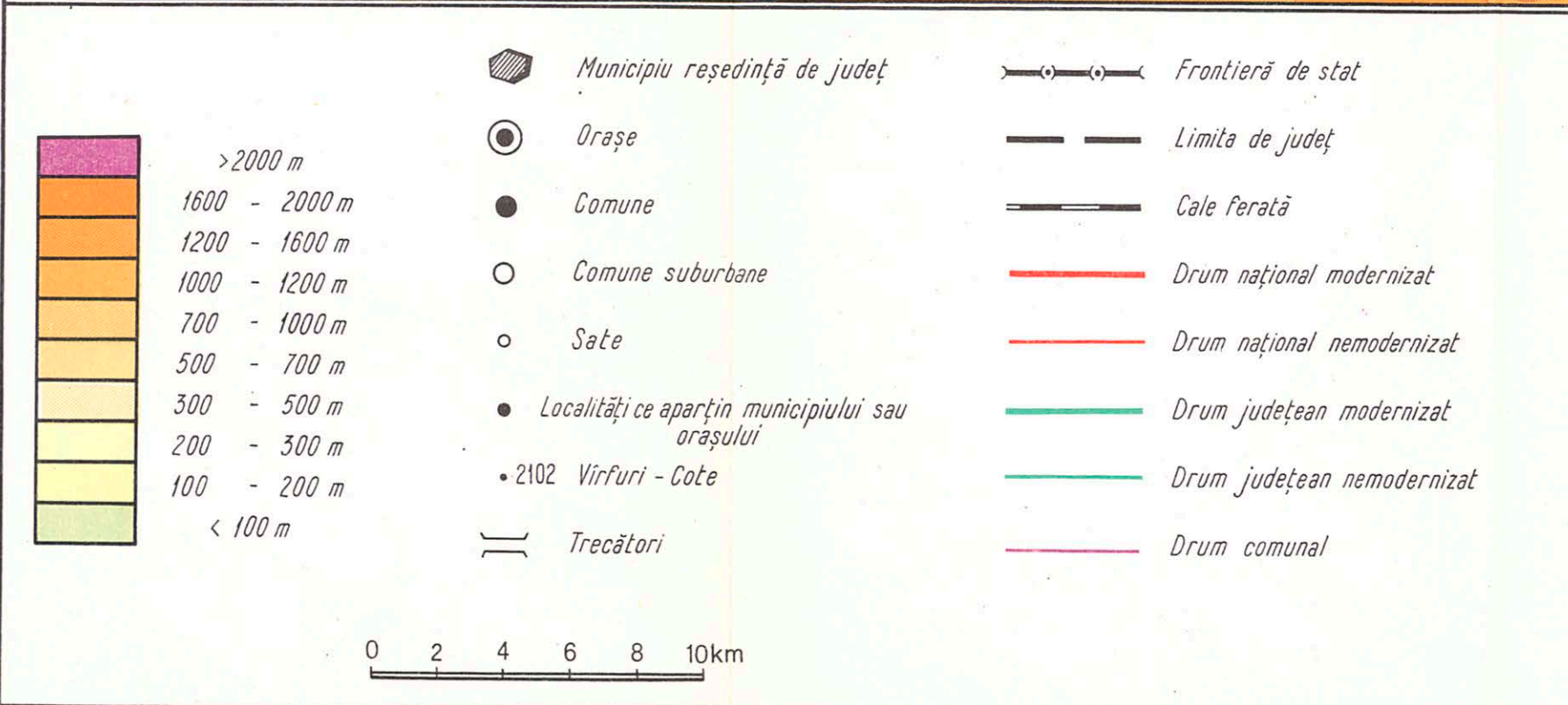
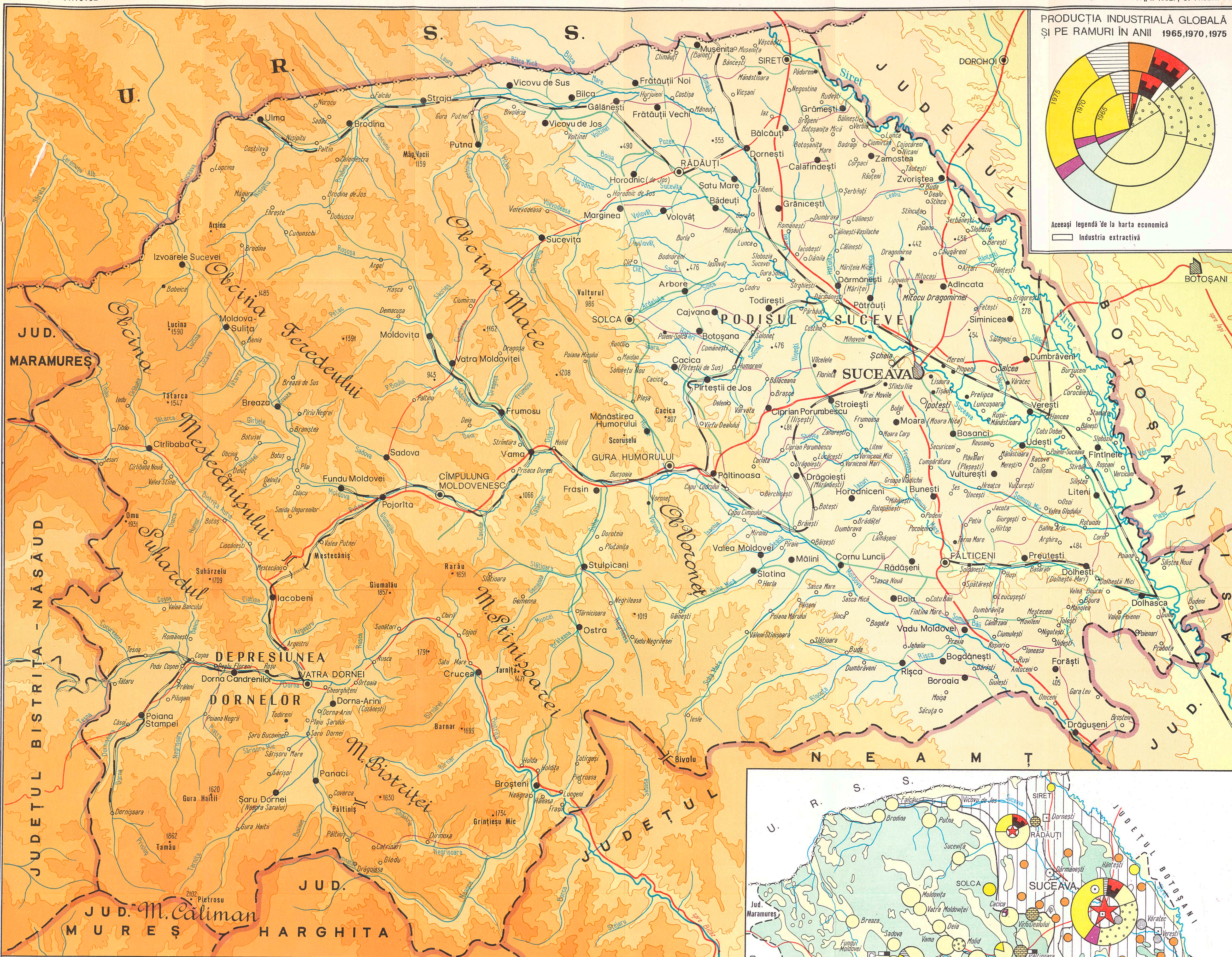
Cuprinsul

Prefață	3
Cadrul istoric și geografic (N. Popp)	7
Relieful și alcătuirea geologică (N. Popp)	10
Resursele subsolului (N. Popp)	43
Clima (N. Popp)	45
Hidrografia (N. Popp)	54
Vegetația, fauna și solurile (N. Popp)	63
Populația și așezările omenești (I. Iosep)	70
Considerații de geografie istorică	70
Populația	72
Așezările omenești	81
Creșterea bunăstării materiale și spirituale a populației	97
Economia (D. Paulencu)	101
Industria	104
Agricultura	119
Căile de comunicație și transporturile (D. Paulencu)	133
Obiectivele turistice (N. Popp)	136
Bibliografie	153

PRODUCȚIA INDUSTRIALĂ GLOBALĂ
ȘI PE RAMURI ÎN ANII 1965, 1970, 1975

Aceiași legendă de la harta economică
— Industria extractivă

Redactor CHIRIAC DUMITRU
Tehnoredactor DAMASCHINOPOL MARILENA

Bun de tipar 13.09.1973. Tiraj 3400. Hirtie tipar
inalt ilustrații, format $16,61 \times 86$ de 80 G/m². Coli
de tipar 10. Planșe 15.

C.Z. pentru biblioteci mari 91(498.311)

C.Z. pentru biblioteci mici 91(498.3)

Întreprinderea poligrafică „Informația”,
str. Brezoianu nr. 23—25, București.
Republica Socialistă România

I.P.I. — c. 763

În cadrul colecției
„JUDEȚELE PATRIEI”

au apărut :

- Județul Hunedoara
- Județul Vâlcea
- Județul Cluj
- Județul Vrancea
- Județul Ilfov
- Județul Gorj
- Județul Buzău
- Județul Brașov
- Județul Ialomița
- Județul Sibiu
- Județul Sălaj
- Județul Bacău
- Județul Bihor
- Județul Tulcea
- Județul Iași
- Județul Bistrița-Năsăud
- Județul Mureș

